

Закарпатський угорський інститут ім. Ференца Ракоці ІІ
кафедра географії та туризму

Реєстраційний № _____

Кваліфікаційна робота
АНАЛІЗ ПОПИТУ ТА ПРОПОЗИЦІЇ СІЛЬСЬКОГО ТУРИЗМУ В СЕЛІ ДИЙДА
БЕРЕГІВСЬКОГО РАЙОНУ ЗАКАРПАТСЬКОЇ ОБЛАСТІ

БЕНКЕВ РЕКА АДРІЕН ШТВАНІВНА

Студентка ІV-го курсу

Освітня програма 242 Туризм

Ступінь вищої освіти: бакалавр

Тема затверджена Вченою радою ЗУІ

Протокол № 7 /27 жовтня 2020 року

Науковий керівник:

ШАШ ЕНИКИ ЛЮДВИКІВНА

PhD, доцент

Завідувач кафедри географії та туризму: **МОЛНАР ЙОСИП ЙОЖЕФОВИЧ**

К.Г.Н.

Робота захищена на оцінку _____, «__» _____ 2021 року

Протокол № _____ / 2021

Закарпатський угорський інститут ім. Ференца Ракоці II

кафедра географії та туризму

Кваліфікаційна робота

**АНАЛІЗ ПОПИТУ ТА ПРОПОЗИЦІЇ СІЛЬСЬКОГО ТУРИЗМУ В СЕЛІ ДИЙДА
БЕРЕГІВСЬКОГО РАЙОНУ ЗАКАРПАТСЬКОЇ ОБЛАСТІ**

Ступінь вищої освіти: бакалавр

Виконав: студентка IV-го курсу

БЕНКЕВ РЕКА АДРІЕН ІШТВАНІВНА

Освітня програма 242 Туризм

Науковий керівник: **ШАШ ЕНИКИ ЛЮДВИКІВН**

PhD, доцент

Рецензент: **ТОВТ АТІЛЛА АТІЛЛОВИЧ**

старший викладач

Берегове
2021

ЗМІСТ

ВСТУП.....	8
1. СИСТЕМА ПОНЯТТЬ СІЛЬСЬКОГО ЗЕЛЕНОГО ТУРИЗМУ	9
1.1. Поняття сільського зеленого туризму	9
1.2. Характеристика сільського зеленого туризму	11
1.3. Пропозиції сільського зеленого туризму	12
1.4. Користь від сільського зеленого туризму	13
2. СІЛЬСЬКИЙ ЗЕЛЕНИЙ ТУРИЗМ ЗАКАРПАТТЯ.....	14
2.1 Корені сільського зеленого туризму на Закарпатті	14
2.2 Сільський зелений туризм у незалежній Україні.....	14
2.3 Сільський зелений туризм під час українських економічних криз	16
2.4 Поняття сільського зеленого туризму на Закарпатті.....	17
2.4.1 Характеристика сільського зеленого туризму Берегівщини	18
2.4.2 Об'ємність сільського зеленого туризму Берегівщини	19
2.4.3 Сертифікація приватних садиб.....	22
2.4.4 Програма економічного розвитку Егана Еде на Закарпатті, і його вплив на сільський туризм Берегівщини.	23
3. ТУРИСТИЧНА ХАРАКТЕРИСТИКА СЕЛА ДИЙДА	25
3.1 Визначні місця, пам'ятки історії та туристичні об'єкти в Дідові	26
3.2 Архітектурна спадщина	27
3.4 Природні цінності	29
3.5 Специфічні привабливості.	31
3.6 Характеристика власників садиб сільського зеленого туризму в с. Дийда. ...	32
4. ПРЕЗЕНТАЦІЯ МЕТОДІВ І РЕЗУЛЬТАТІВ ДОСЛІДЖЕННЯ	34
4.1 Методи дослідження.....	34
4.2 Результати дослідження, яке оцінює місцеве населення, власників садиб та коло відвідувачів.....	36
4.2.1. Соціально-демографічні характеристики респондентів дослідження	36
4.2.2. Характеристика послуг садиб сільського зеленого туризму	37
4.2.3. Оцінка соціального та економічного рівня населеного пункту на основі думки опитаного населення та власників садиб.....	40
4.2.4. Гости, рух туристів та сезонність	43
4.2.5. Задоволеність гостей пропозицією населеного пункту	47

4.2.6 Готовність та придатність населеного пункту до туризму	49
4.2.6.1. Характерні риси навколишнього середовища.....	49
4.2.6.2. Транспорт, засоби зв'язку та шляхи розвитку	51
4.2.6.3. Вплив пандемії Covid-19 на сільський зелений туризм с. Дийда.....	53
ПІДСУМКИ	56
ВИСНОВКИ	58
СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ	61
ДОДАТКИ	67
СПИСОК ІЛЮСТРАЦІЙ	95
СПИСОК ТАБЛИЦЬ	95
РЕЗЮМЕ (УКРАЇНСЬКОЮ МОВОЮ)	96
ДЕКЛАРАЦІЯ	99
ПОДЯКА.....	100

II. Rákóczi Ferenc Kárpátaljai Magyar Főiskola

Földtudományi és Turizmus Tanszék

**A FALUSI TURIZMUS KERESLETI ÉS KÍNÁLATI OLDALÁNAK
BEMUTATÁSA BEREGRÉDA TELEPÜLÉSEN**

Szakdolgozat

Képzési szint: alapképzés

Készítette: Benkő Réka

IV. évfolyamos hallgató

Képzési program: 242 Turizmus

Témavezető: Sass Enikő

PhD, docens

Recenzens: Tóth Attila

főiskolai oktató

TARTALOMJEGYZÉK

BEVEZETÉS	8
1. A FALUSI TURIZMUS FOGALOMRENDSZERE	9
1.1. A falusi turizmus fogalma	9
1.2. A falusi turizmus jellemzői	11
1.3. A falusi turizmus kínálata.....	12
1.4. A falusi turizmus hasznossága	13
2. KÁRPÁTALJA FALUSI TURIZMUSA.....	14
2.1. A turizmus gyökerei Kárpátalján	14
2.2. Falusi turizmus a független Ukrajnában.....	14
2.3. Falusi turizmus az ukrajnai válságok idején.....	16
2.4. A falusi turizmus fogalma Kárpátalján	17
2.4.1. Beregvidék falusi turizmusának jellemzése	18
2.4.2. Beregvidék falusi turizmusának fogadóképessége	19
2.4.3. A vendégházak minősítése	22
2.4.4. Az Egán Ede Gazdaságfejlesztési Program hatása a beregvidéki falusi turizmusra	23
3. BEREGDÉDA TURISZTIKAI JELLEMZÉSE.....	25
3.1. Beregdéda nevezetességei, emlékhelyei, Turisztikai objektumai	26
3.2. Épített örökségek.....	27
3.3. Természeti értékek	29
3.4. Speciális vonzerők	31
3.5. Beregdéda falusi vendéglátóinak jellemzése	32
4. A KUTATÁS MÓDSZEREINEK ÉS EREDMÉNYEINEK BEMUTATÁSA	34
4.1. Vizsgálati módszerek	34
4.2. A lakossági, vendéglátói és vendégkört felmérő vizsgálat eredményei.....	36
4.2.1. A vizsgálatban szereplő adatközlők szociáldemográfiai jellemzői	36
4.2.2. A vendégházak szolgáltatásainak jellemzői	37
4.2.3. A település szociális, gazdasági helyzetének megítélése a megkérdezett lakosság és vendégfogadók véleménye alapján	40
4.2.4. Vendégek, forgalom, szezonáltság	43
4.2.5. A vendégek elégedettsége a vendéglátók által kínált szolgáltatásokkal	47
4.2.6. A települések felkészültsége, alkalmassága a falusi turizmusra.....	49

4.2.6.1. Környezeti jellemvonások.....	49
4.2.6.2. Közlekedés, távközlés, fejlesztési irányvonalak	51
4.2.6.3. A COVID-19 járvány hatása Beregdéda falusi turizmusára	53
KÖVETKEZTETÉSEK.....	56
ÖSSZEGZÉS	58
FELHASZNÁLT IRODALOM JEGYZÉKE.....	61
MELLÉKLETEK.....	67
ÁBRÁK JEGYZÉKE	95
TÁBLÁZATOK JEGYZÉKE.....	95
UKRÁN NYELVŰ ÖSSZEFOGLALÁS (РЕЗЮМЕ).....	96
NYILATKOZAT	99
KÖSZÖNETNYILVÁNITÁS	100

BEVEZETÉS

Beregdeda azon kárpátaljai magyarlakta települések egyike, ahol mai napig virágzik a falusi turizmus. A szocialista rezsim összeomlását követően a szabad határátlépés kölcsönös barát- és rokonlátogatást eredményezett az anyaországban élő magyarokkal. Az ide érkező vendégek vágya a velük azonos, mégis távoli nép kultúrájának megismerésére, valamint múltjukhoz kötődő történelmi színhelyek felkeresésére irányult, és igényt támasztott az elszállásolásra és vendéglátásra. Beregdédában azonban a Magyarországról érkező vendégek fogadásának kialakulását követően megjelent a falusi elszállásolás egy másik formája, amely a belföldi vendégek fogadását vette célba. Ennek alapját a falu határain belüli bányató és a köré épített attrakciók képezik.

A turizmus hatásainak vizsgálata minden olyan régióban, amelyben a turizmus bármely válfaja működik, elengedhetetlen feltétel. A kutatás hasznossága egyrészt abban mutatkozik meg, hogy segítséget nyújt a tervezés és végrehajtás során a negatívumok kiszűrésére a kivitelezés és működtetés idején, másrészt, a már elemzett hatások alapján elérhetővé válik bizonyos és/vagy szükséges beavatkozások, fejlesztések megvalósítása. Továbbá, a kutatás alátámasztja a helyi polgárok véleményének fontosságát a magánszektorban, mivel a hatások költség formájában nem fejezhetők ki, így ezek a magánszektor számára jelentéktelenné válnak (Palanca 2005).

Mindezek alapján *A falusi turizmus keresleti és kínálati oldalának bemutatása Beregdéda településen* című szakdolgozatom célja a falusi turizmus fogalomrendszerének bemutatása Kárpátalján, a kárpátaljai Beregvidék vendéglátással kapcsolatos szolgáltatásainak ismertetése, a Beregdédában évek óta működő falusi vendéglátás kínálati oldalának feltérképezése, elemzése, hatásainak vizsgálata, a falusi turizmus gyakorlatában is hasznosítható útmutatás körének bővítése. Emellett további célként lehet megemlíteni a településre érkező turisták körének és véleményének a feltárását, valamint a településen található látnivalók és vonzerők, illetve a szolgáltatási szféra elemeinek a számbavételezését és csoportosítását, s ezen adatokra támaszkodva a település turisztikai térképének a megalkotását.

A szakirodalmi feldolgozás mellett kutatásom alapját három kérdőíves felmérés képezi, melyek a Sass E. (2012b), illetve Szilágyi Zs. et al. (2006) kutatásaik alapján lettek megvalósítva. Az első felmérés a lakosság a településen folyó turizmus iránti attitűdjét, a második felmérés a vendégfogadók által kínált falusi vendéglátást reprezentálja. A harmadik kérdőív vendégkör imázs és elégedettség vizsgálatára irányul, melyet kiegészítettünk egy interjúkutatással, a Covid-19 járvány falusi turizmusra tett hatásának vizsgálatával.

I. A FALUSI TURIZMUS FOGALOMRENDSZERE

1.1. A falusi turizmus fogalma

Napjainkban a turizmus igen nagy volumenűvé vált és a világ szinte minden részén megtalálható fajtáinak sokszínűsége miatt. A falusi turizmus, mint a turizmus egyik válfaja, szintén jelentős fejlődést ért el az utóbbi évtizedekben, amit több meghatározó tényezőnek is köszönhető.

A fejlett országokban a szabadidő megnövekedése és a több utazás vállalásának népszerűsége az, ami elindította a falusi turizmus fejlődését. A kíváncsiság a népi szokások, kultúra, az akkor élt emberek hétköznapi életének megismerése, a valódi örökségek vagy épp az egészséges életmód irányultságában szintén felkeltette az érdeklődési kört. Az újabb technikai eszközök megléte növeli a vidékre való utazás lehetőségét, ami által a vendégek közelebb kerülhetnek a természethez, az aktív időtöltéshez, a házi termékek és tevékenységek kipróbálásához és ezzel egyidőben betekintést nyújt a városban élőknek a környezettudatos viselkedésbe (Sharpley-Sharpley 1997, Antal 1994, Reiner – Taurer 1999, Kiss 2001).

A szakirodalom alapján számos kutató foglalkozott már a falusi turizmus fogalmával, ami tulajdonképpen egy olyan vendégfogadás, amely mint turisztikai termék a szállásadásból, vendéglátásból, szolgáltatásnyújtásból és szabadidős lehetőségekből áll, és amely vidéken jelenik meg szorosan kapcsolódva az agrárgazdasághoz (Kovács 2003).

Pontosabb képet kaphatunk arról, hogy mi is kell jellemezze a falusi turizmust, ha az OECD (Organisation for Economic Co-operation and Development vagy Gazdasági Együttműködési és Fejlesztési Szervezet) által készített minőségi listát bemutatjuk:

- „vidéki területen kell elhelyezkednie;
- funkcionálisan rurális, a vidéki terület sajátos megjelenésén alapuló, kisméretű vállalkozás, nyitott tér, kapcsolat a természettel és természeti környezettel, a helyi hagyományokkal, hagyományos társadalom, hagyományos gyakorlattal;
- méretében, az épületeket és településeket tekintve is vidékinek számítson, így többnyire kisméretű;
- jellegében tradicionális, lassan, organikusan növekvő, és a helyi családokhoz kapcsolódik;
- gyakran és nagyrészt a helyiek által irányított és a terület hosszabb távra szóló fejlődési érdekeit szolgálja;

- fenntartható – abban az értelemben, hogy a fejlesztésnek meg kell tartania a terület speciális, vidéki jellegét, abban az értelemben is, hogy az erőforrás felhasználásnak is fenntarthatónak kell lennie” (Kovács, 2000).

Szintén hasonló, ám ennél rövidebb felsorolást állított össze az FTOSZ (Falusi Turizmus Országos Szövetsége) 2000-ben:

- fenntartható;
- nem tömegturizmus;
- helyi, kistérségi vonzerőre alapuló;
- családias, emberbarát szemléletű;
- munkahelyteremtő;
- lakosságot helyben tartó;
- jövedelmet szerző;
- a megszerzett jövedelmet rendszerint helyben visszaforgató tevékenység (Kovács 2000).

A következőkben Bainé Szabó Bernadett által összegyűjtött fogalmakról olvasunk, amelyek a falusi turizmus koncepcióit mutatják be, főképp magyarországi viszonylatban (2003).

A falusi turizmus rekreációt, nyugalmat és menedéket biztosít a városlakóknak a mindennapi élet zajától egy természeti-épített környezetbe, vidékre, és amely őrzi a falu tradícióit (Naszákné 1996). „A falusi turizmus a falun történő üdülést, nyaralást jelenti, azaz a falvakban megvalósuló turizmus: falusi turizmus” (Jenkei 1996).

A falusi turizmus lebontható klasszikus és tágabb értelmezésre is. Az előbbi szerint a falusi turizmus alatt azt értjük, hogy a vidéken élők fő foglalkozásuk mellett, jövedelemkiegészítőként használják a turizmus ezen ágát. A saját házaikon belül nem használt szálláshelyeket állítják az üdülés szolgálatába miközben a falu környezetével és hangulatával megmarad az eredeti állapotában és amelyre továbbra is a mezőgazdasági termelés, állattartás és ezekhez kapcsolódó ipari tevékenység lesz a jellemző. Az utóbbi értelmezés szerint falusi turizmusként értelmezhető a városi területeken kívül eső környéken, a vidéken nyújtott szálláshelyfoglalást és az ott meglévő idegenforgalmi struktúrák által nyújtotta szolgáltatásokat és ezek igénybevétele (Csizmadia 1992).

A falusi turizmust meghatározhatjuk turisztikai terméként is, amely a vidéki kínálatot komplexen jeleníti meg. Ez az a termék, amelyet egy településnek a fogadóképességét és vonzerő sajátosságait jelenti (Antal 1996).

A falusi turizmus vidéken folyó turisztikai tevékenység, amely hasznos a vendégfogadónak abból a szempontból, hogy szállást nyújt a vendégeknek, ezáltal hasznos

jövedelemkiegészítő számára. Előnyös továbbá a vendégeknek, mivel aktívan eltölthetik szabadidejüket és ezen kívül a falusi környezet és kultúra fenntartását is elősegíti.

1.2. A falusi turizmus jellemzői

A falusi turizmus egy kitűnő lehetőség arra, hogy a pihenni vágyó egyén kötetlen módon megismerhesse a tájegység kultúráját és sajátosságait. Azonban hogy mindez jól működjön, bizonyos kritériumokra van szükség, mint például a természet, a sajátos építészet és kultúra kiemelése a hagyományos megjelenés mellett. Ezzel párhuzamban lényeges funkciók a zöld kínálat megteremtése, amely a fenntertható fejlődést jelenti, a turizmus azon megszervezését amely a természetre nem ártalmas, amely az értékeket a jövő generációjának is elérhetővé teszi (Sulyok 2014), és amely óvja a természetet. Ezen funkcióknak köszönhetően a falusi turizmus sokkal példamutatóbb jelenségként tűnne fel a fogyasztói piacon.

A falusi turizmusban elengedhetetlen feltétel a vidékfejlesztés, modernizálás. Azonban ennek feltétele, hogy a korszerűsítés mellett a vidék értékeinek meg kell maradniuk. Fontos figyelembe venni a fejlesztőknek, hogy miközben életminőséget, egészséges körülményeket teremtenek, a vidék eredetiségét, karakterét és sajátos értékét megőrizzék. Ezek kivitelezéséhez fontos a térség adottságainak ismerete és feltérképezése, egyre több helyen rendelkeznek vonzerőleltárral a nagyobb turisztikai gócpontok bemutatásához vagy települési és karakter vizsgálattal, amely szintén egy adott település látnivalóit mutatja be.

A környezet szempontjából nagyon fontos a tiszta, rendezett, fejlesztett és higiénikus körülmények megteremtése mind a vendégházak, mind a falu többi részének szempontjából is.

Szerkezetüket és berendezésüket tekintve fontos a vendégház autentikusságának megőrzésére törekedni. Például a régi típusú paraszttanyáknak szükséges visszatükröznie a népi építészet valóságát (bútorzat átalakítása, az udvar megtervezése, szőlőlugas megléte). A falu látképe is ezt kell visszaadja – a padok vagy virágágyások kornak megfelelő elhelyezése. A legmeghatározóbb tényező azonban mégis a község összetartó ereje, hogy a vendégfogadás ne csak egyénekre terjedjen ki, hanem a helység minden személye kivegye a részét a munkában, hiszen a közös célt csak így lehet elérni. Ehhez szükséges a még több infrastruktúrális fejlesztés kialakítása, például közös fogadók, társalgók, szórakozóhelyek és sportlétesítmények létrehozása.

A falu külső határában megjelennek a természeti tájak és a mezőgazdasági tevéységek szinterei, amelyek lényeges turisztikai vonzerővel bírnak. Mindezek meghatározzák a turisztikai lehetőségeket a faluban és befolyásolják a táj turisztikai vonzerejét – ennek

eredményeképpen rengeteg olyan falu foglalkozik turizmussal, amelyek mellett valamilyen sajátos természeti táj található, kiaknázva annak kincseit és lehetőségeit. Negatívumként jeleneik meg azonban a mezőgazdasági tájak szükségtelensége. Egyre jobban kevesebb az olyan falu, melynek gazdasága a földművelésen alapszik. Mindez a technikai fejlődésnek és új termékek megjelenésének, a falvak átalakulásának, a falusi emberek munkahely és foglalkozás váltásának az eredménye. A falvak ezáltal nem csak az értékes tájakat veszítették el, hanem annak a lehetőségét is, hogy a vendégek megismerjék a mezőgazdaság fortélyait és érdekességeit, amely egy lényeges vonzóerőként van jelen a falusi turizmusban és meghatározója annak (Kabai 2001).

Mivel mindez a vidéken történő vendéglátást is érinti, számos kutató a megoldást ezekre a problémákra a falusi turizmusban látja (Halász 1992). Vannak azonban olyan kutatók, aki úgy vélik mindez csak „szépen hangzó teóriák”, mivel a falusi turizmus jövedelemkiegészítő szerepet tölt be egy község életében, nem pedig jövedelemfenntartó hatásai vannak (Kiss 2001).

1.3. A falusi turizmus kínálata

Mint ahogyan már említettük a falusi turizmus alatt az olyan vidéki nyaralást értjük, amely folyamán a vendég megismerkedik a falu népi szokásaival, kultúrájával, betekintést nyerhet a falusi élet hétköznapijaiba és mind a ház körüli, mind a mezőgazdasági munkák folyamatába, megismerkedik a házikészítésű ételek és italok ízeivel és mindezt természetes, egészséges körülmények között élvezheti. Színterei a vidéki környezetben lévő hátrányos vagy előnyös helyzetben álló térségek (Kiss 2001).

Kis Kornélia kutatásában felsorolásszerűen fogalmazta meg a falusi turizmus vonzórendszerét. A vendéglátó házában főként a falusi életmód bemutatása majd a munkalehetőségek bemutatása (mezőgazdaságban és a ház körül). A vendégnek lehetősége van tetszése szerint részt venni mind a mezőgazdasági, mind a ház körüli munkákban. A falusi- népi szokások, hagyományok megismertetése, továbbá hagyományos, helyi ételek és italok készítése és felszolgálása, akár a vendégek bevonása is a készítésbe. Tágabb környezetben ide sorolhatjuk a természethez kötődő dolgokat (a táj szépsége, csend és nyugalom, egészséges környezet, túrák és kirándulások szervezése, különböző állat- és növényfajták bemutatása és megismertetése, növények, gyümölcsök vagy gombák gyűjtése), a népi hagyományokhoz tartozó dolgokat (a hagyományok, szokások, népművészet bemutatása, falusi ünnepek megemlézése és bemutatása, kézműves mesterségek, történelmi emlékek megismertetése), a szabadidős tevékenységeket (lovaglás, kocsikázás, kerékpározás, vadászat, horgászat, halászat,

kajak/kenuzás, vitorlázás, barlangászat, sziklamászás), egészséggel kapcsolatos tevékenységeket, gasztronómiához kapcsolatos foglalkozásokat (borkóstolás, pincelátogatások, saját termékek bemutatása, biotermelés, gyógynövények megismertetése, ezekhez kapcsolódó tematikus utak).

1.4. A falusi turizmus hasznossága

A falusi turizmus nagyon hasznos a településfejlesztés szempontjából. Mindebbe beletartozik a természeti erőforrások, a környezet és a táj megőrzése. Ugyanis ahhoz, hogy turizmus alakulhasson ki vidéken, szükséges az adott települést fejleszteni minden irányból (gazdasági, társadalmi, technológiai fejlesztések).

A következő előnyös tényező, amit meg kell említenünk, az a falusi turizmus jövedelemkiegészítő funkciója. Különösen azokra a falvakra jellemző, ahol a körülmények nem megfelelőek a mezőgazdasági munkák kialakításához, ezért szokták a falusi turizmust beiktatni egy „segédeszköznek” (Szabó 2010). Mindez természetesen csak kiegészítő szerepet tölthet be, de nem biztosít teljes megélhetést. Ekképpen csökkenti az elvándorlás előfordulását és a településfejlesztést (Buday-Sántha 2001).

Egy másik fontos komponens a falusi turizmus hasznosságában az élhetőség javítása. A fenti változók összességével érthető, hogy a turizmus megjelenése a falvakban a jobb megélhetőséghez járul hozzá, ugyanis javítja a település látképét, természetét, ösztönzi a fejlesztését gazdaságilag, társadalmilag és technológiailag és jövedelemkiegészítőként van jelen (ezáltal csökkenti az elvándorlást, fenntartja a munkahelyeket vagy újakat kínál). Elősegíti továbbá a község összefogását, belső identitásuk kialakulását, mivel a turizmus megkövetel bizonyos termékek előállítását, melyeket a vendégeknek értékesíthetnek és olyan gazdálkodási módok, mesterségek bemutatását, amelyek csak régen léteztek (Szabó 2010).

KÁRPÁTALJA FALUSI TURIZMUSA

2.1. A turizmus gyökerei Kárpátalján

Kárpátalja falusi turizmusának gyökerei feltételezhetően 1939-ig nyúlik vissza, amikor a Csehszlovák Köztársaság uralma alatt lévő terület újra a Magyar Királyság szerves részévé vált. A hatalmi szervek tisztában voltak a régió értékeivel (gyógyhelyek, fürdőhelyek, természeti látnivalók, sporttelepek) azonban azt is elismerték, hogy a turisták odavonzásához még sok fejlesztésre van szükség (Peitler 1939). A Magyar Királyság egyik fő fejlesztési irányvonalának a turizmust fogalmazta meg: 1936-ban megalakult az Országos Magyar Vendégforgalmi Szövetség (OMVESZ) (Szabó 2011). A turisztikai fejlesztések alól Kárpátalja négy vármegyéje, Ung, Bereg, Ugocsa és Máramaros sem képezett kivételt. Az OMVESZ 1939-ben kiadta Utas Könyve címmel Kárpátalja részletes ismertetőjét, melyben megtalálható minden olyan információ, ami a vidék turizmusát jellemezte. A négy megyében főképp a szálláshelyeknek és fürdőknek volt jelentős szerepük. Az Utas Könyvből megtudjuk, hogy számos község részt vett a szállásadásban, azonban ellátást nem biztosítottak (Sass 2019).

A második világháborút követően, 1946-1991 között Kárpátalja szovjet fennhatóság alá került, mely időszakban a vidék gazdasága teljes hanyatlást élt meg. A válság a turizmusra is jelentősen kihatott: a térség lakossága a hatvanas évekig még személyigazolvánnyal sem rendelkezett, a külföldi és belföldi utasforgalom szigorú ellenőrzések és korlátozások közepette folyt (Michalkó 2004; Berghauer 2009; Berghauer 2012). A magyar szakirodalom szerint, az addig kiépült falusi turizmus szinte teljesen felszámolódott és rokonlátogatásra korlátozódott. A nehéz körülmények és megtorlások közepette az ezt követő két évtizedben nem volt igény az utazásra, sem a vidék nyújtotta turisztikai értékek kihasználására. Így a falusi szálláshelyek lassan eltűntek a falvakból (Hevessy – Incze 2007; Szabó 2009; Szabó 2011).

2.2. Falusi turizmus a független Ukrajnában

Kárpátalját 1991-ben a függetlené vált Ukrajnához csatolták, és ezzel együtt a falusi turizmus iránti igény is újból megjelent. 1989-ben Ukrajnában megnyitották a kishatárforgalmat (Tiszabecs-Tiszaújlak, Beregsurány-Asztély, Barabás-Mezőkaszony, Lónya-Harangláb). A határ mindkét oldalán élők kihasználták ezt a lehetőséget. A kárpátaljaiak részéről fontossá vált a megélhetési turizmus és bevásárlóturizmus (Berghauer 2012). Mindkét oldalt jellemezte a rokonlátogatás, a „gyökerek felkeresése”, mely szorosan kapcsolódik a falusi turizmushoz. A

kapcsolatépítés, rokonlátogatás eredményeképpen szükségszerűvé vált az elszállásolás. A kereskedelmi szálláshelyek silány állapota miatt csak vidéken volt lehetőség a befogadásra. A falvakban élők mindezt baráti alapon, kedvességből tették, amit a magyarországi lakosok ajándékcsomagokkal igyekeztek viszonzni. Mind a magyar, mind az ukrán oldalon jelentek meg olyan személyek, akiknek eltökélt céljuk volt a falusi turizmus reklámozása. Ekkor jelent meg több községben is falusi vendéglátás (Váriban (1995), Nagybaktán (1995), Viskén (1996), Benében (1998)), mely nagyban hozzájárult a falusi turizmus fejlődéséhez. Kezdetben a vendéglátók helyi pedagógusok voltak, akik a vendéglátást fizetés hiánya miatt vállalták be. Sokszor egy, a saját házukban kialakított, kihasználatlan szobákat elfoglaló részben fogadták a vendégeket. Az ellátást a saját készítményeikből igyekeztek biztosítani. Ekkor még nem volt a vendégek részére külön fürdőszoba, vízöblítéses WC-vel sem rendelkeztek. A vendégek autóbusszal, csoportosan érkeztek Magyarországról (Sass 2019).

Mivel ez a kárpátaljai magyarok számára jelentős jövedelem kiegészítést jelentett, így egyre több településen kezdtek el vendéglátással foglalkozni. Főképp a Beregszászi és a Nagyszőlősi járás falvaiban volt jellemző a bővülés: Nagyborzsován (2003), Beregdédában (2003), Mezőkaszonyban (2004), Aklihegyen (2004), Újakliban (2004), Csetfalván (2006), Mezőgecsében (2007), Kovászón (2007), Sárosorosziban (2008), Nagymuzsalyban (2009). Az utazások lebonyolításához szükség volt egy szervezetre, valamint a falvakban kijelölt helyi szervezőre. A Beregvidék részére a Csizmár Sarolta által létrehozott, beregszászi székhelyű Kárpátinform Információs Szaktanácsadó és Regionális Fejlesztési Központ szállásolta el a vendégeket. A vendégfogadók között versenyhelyzet alakult ki, melynek hatására bevezették a szálláshelyek komfortfokozatának növelését. Mindez a minőség növekedését is jelentette (4-6 fős kényelmes szobák vagy épületrészek, külön fürdőszobák és vízöblítéses WC-k kialakítása). Szintén igény jelent meg a falusi turizmusban tevékenykedő humán erőforrás képzésre is. Mindez a 2003-2010 között folyó *Jó gyakorlat a falusi turizmusban* elnevezésű magyarországi oktatási program keretén belül valósult meg. A vendégfogadók annak érdekében, hogy ismertté tegyék kínálatukat, prospektusokat jelentettek meg, valamint a KárpátInfo hírlap közreműködésével a világhálón is elérhetővé váltak szálláshelyeik; később saját weboldalakat is létrehozottak (karpatinfo.net). Számos kiadvány, ismeretterjesztő anyag és útikönyv jelent meg Kárpátaljáról népszerűsítési célból. Az érdekképviselőt megteremtése céljából további szervezetek alakultak: Viski Zöld Falusi Turizmus Szövetséget, Beregszász és Térsége Falusi Turizmus Szövetség, Dél-Ugocsi Falusi Zöld Turizmus és Agroturizmus Egyesület. Ungváron, Beregszászon és Makkosjánosiban 2006-ban turisztikai információs központokat hoztak létre, amik napjainkban sajnos már nem működnek (Sass 2012a).

Ukrajnában a kétezres évek elejére javult az életszínvonal, a gazdaság valamelyest stabilizálódott (Berghauer 2012). A falusi turizmus mind színvonalában, mind keresletében jelentős fejlődést ért el (Sass 2012a). Az addig Kárpátalja természeti és kulturális értékeit felfedezni vágyók már nem csak a szálláslehetőségek végett keresték fel falvainkat, hanem maga a vidéki élet is vonzotta oda őket. A vendégfogadók összefogtak a helyi termelőkkel és gazdákkal, akik házi termékeket értékesítettek és kínáltak a vendégeknek, megismertették őket a falusi életmóddal és szokásokkal (lekvárfőzés, disznóvágás), valamint a hely adta munkalehetőségek, mesterségek fortélyáival. Más esetekben maga a természeti (Dédai-tó, Kaszonyi Termálfürdő) és a kulturális (falunapok, rendezvények, Mezőgecsei Nemzetközi Böllerverseny, illetve a Mezőgecsei Szilvalekvárfőző Fesztivál) értékek csábították oda a turistákat (Sass 2019).

2.3. Falusi turizmus az ukrajnai válságok idején

Ukrajnában a 2008-as gazdasági válság, a 2014-ben kezdődő kelet-ukrajnai konfliktus, és az ezeket követő, 2020-ban megjelenő, Covid-19 járvány hatásai igencsak lesújtottak a turizmus valamennyi szektorára. Az gazdasági válság hatására az ország turizmusában 15-25%-os visszaesés volt tapasztalható, amely a falusi turizmust is érintette (Berghauer 2012). A katonai konfliktus azonban még jobban megsínylette Kárpátalja falvainak vendégforgalma. Magyarországon is köztudottá vált az Ukrajna keleti részén zajló háborús helyzet, így a turistacsoportok 2013-2015 években sorra mondták le kirándulásaikat, egy csoport kivételével. A válsághelyzet negatív hatásait több programmal is igyekeztek javítani. Magyarország kormánya 2010-ben elindította a Határtalanul! programot, melynek keretén belül a magyarországi iskolai csoportok határon túli (erdélyi, felvidéki, kárpátaljai, délvidéki) kiutazását támogatták (Csete (szerk.) 2011; Michalkó et al. 2016). Kárpátalján 2016-ban meghirdették a Kárpátaljai Utazás Programját, mely hozzájárul a magyarországi nyugdíjas egyesületek, klubok, családszervezetek, tantestületek és egyházi közösségek csoportjainak kárpátaljai utazásához, így segítve a magyar turisták visszatérését (Rákóczi Szövetség 2019). A falusi vendéglátásban résztvevők véleménye megoszlik azon a téren, hogy mennyire segítettek ezek a programok tevékenységük fennmaradását. Néhány vendéglátó úgy gondolja, hogy e két program nélkül tönkre ment volna vállalkozásuk, és szinte ugyanolyan volt vendégkörük, mint a válságos helyzet előtti időkben. Mások bár elismerik a programok nyújtotta segítséget, mégis úgy vélik, ez a „variáció” messze elmarad a válságos idők előtti körülményekhez képest, valamint sokkal kevesebb vendégük is volt (Sass 2019).

2.4. A falusi turizmus fogalma Kárpátalján

Kárpátalján a falusi turizmus meglehetősen komplex fogalom. A kínálatot és a köré épülő infrastruktúrát a vidék domborzati tényezői határozzák meg. Berghauer (2010) szerint egyértelműen elkülöníthető a Kárpátalján működő hegyvidéki falusi turizmus a síkvidéken kialakult vendégfogadástól. Mindez annak köszönhető, hogy a hegyvidéken főképp ukrán nemzetiségűek élnek, míg a síkvidéken élők zöme magyar etnikumú (Sass 2019). A hegyvidéki szállásokat igénybe vevők többnyire a belföldi turisták közül kerülnek ki. Ezekben a falvakban a vendégek megismerkedhetnek az ukrán falusi szokásokkal és a régi életmódra jellemző hagyományokkal. Nagy vonzerővel rendelkeznek a tőlük nem messze található természeti értékek és a körük kiépített szolgáltatások (természetjáró (bakancsos) turizmus, síturizmus, kerékpáros turizmus, ökoturizmus). A szanatóriumok, idegenforgalmi rendezvények, hegyi túrák szervezése, egyéb természeti értékek (vízesések, folyómedrek, hegyek, barlangok) és Kárpátalja nevezetességei (munkácsi vár, ungvári vár, Vereckei-hágó stb.) szintén jelentős turistaforgalomnak adnak lehetőséget (Berghauer 2010).

A síkvidéki falusi turizmus szolgáltatásait belföldről érkezett magyarok és ukránok, valamint Magyarországról érkezett nyugdíjasok, értelmiségiek, baráti társaságok, diákok veszik igénybe. A magyarországi vendégek esetében az utazás lebonyolításáért a faluban kijelölt szervező felelős: megszervezi a turistacsoportok érkezését, elszállásolja őket (ennek részeként minőségileg ellenőrzi a vendégházakat), programterveket készít és meghatározza a szolgáltatásokkal kapcsolatos követelményeket. A reklámozás, ismeretterjesztés és az utazási irodákkal való kapcsolatteremtés szintén az ő feladata (Sass 2009a). A kirándulás során a turisták egész vagy fél panziós ellátásban részesülnek. Előszeretettel fogyasztják a házilag készített termékeket és saját készítésű, főtt ételeket. A csoportok csillagtúra-szerűen látogatják meg Kárpátalja különböző természeti értékeit, kulturális látnivalóit, történelmi emlékműveit. A legfontosabb vonzerőket a közös múltat felidéző történelmi emlékhelyek és az érintetlen természeti környezet képezik. A túrák idegenvezető kíséretével zajlanak le, aki tág ismerettel rendelkezik a magyar kötődés terén (Berghauer 2012, Sass 2019). A vendégek, annak ellenére, hogy kevés időt tartózkodnak szálláshelyeiken, a falun belül is részt vehetnek különböző programokban: táncház, borkóstoló, falunapok, fesztiválok, búcsúest, májusfaállítás.

Eltérő a programszervezés a belföldi turisták érkezésénél. A többnyire ukrán anyanyelvű vendégeket nem Kárpátalja kulturális kincsei, programjai, hanem az adott vidék természeti értékei csalogatják. Ez három falut érint: Beregdédát (Dédai-tó), Mezőkaszonyt

(termálfürdő) és Várit (Borzsa folyó). Ebből kifolyólag a vendégfogadók csak a szállást biztosítják, ellátást csak akkor, ha a vendégek kérik. Programokat, útvonalakat nem biztosítanak. Az egyéni utazókra sokkal jellemzőbb a vendégházak portáján való időzés.

Kárpátalján tehát a falusi turizmus igen összetett, de jól megszervezett tevékenység. „Az emberek felismerték a keresleti igényt és ennek megfelelően alakították és alakítják a kínálatukat” (Sass 2019). A magyarországi vendégek előszeretettel keresik fel azokat a helyeket, melyek bizonyos szempontból az anyaországhoz kötődnek, hogy találkozzanak az esetlegesen egykor saját vidékükre is jellemző hagyományokkal. Igaz ez az ukrán vendégkörre is, akik szintén egy új kultúrával találkoznak anélkül, hogy átlépnék a határt.

2.4.1. Beregvidék falusi turizmusának jellemzése

A Beregvidék Kárpátalja délnyugati részén elterülő turisztikai térség, mely területileg a régi adminisztratív (2020-ig) beosztás szerinti Beregszászi járást fedi le. Északon az Ungvári és Munkácsi járással, északkeleten az Ilosvai járással, keleten a Nagyszőlősi járással, déli és délkeleti részén pedig Magyarországgal határos. A Beregszászi járás (654 km²) Kárpátalja 3. legkisebb területű járása, mely a megye területének 5,1%-át teszi ki. A 2001-es népszámlálás alapján a Beregszászi járásban él a megye összlakosságának 6,4%-a (80 616 fő) (Статистика населення України 2020). A járás közigazgatási központja Beregszász (26554 fő), mely egyben a legnépesebb város is. A járás területén 43 község található, ezek közül mindössze 6 olyan, ahol nem élnek magyarok (Державний комітет статистики України 2020).

Beregvidék turisztikai vonzerő-leltárát célszerű három kategória alapján bemutatni: természeti, kulturális és speciális.

A természeti vonzerők közül a legnagyobb látogatottságot – mind belföldi, mind külföldi turisták részéről – a termálvizek, gyógyhatású vizek, a Beregszászi dombság, városkép és panoráma adják. Kiemelkedő vonzerőnek számít a dédai bányató, a mezőkaszonyi termálfürdő, a Borzsa folyó, a nagybereg halastó és az azt körülvevő tölgyerdő, az „Atak” Botanikai Rezervátum, és a beregújfalui vadaspark. A Beregszászi járásban egyre nagyobb jelentőséget tulajdonítanak a termálvizeknek. Sajnos, 13 forrásból csak hármat működtetnek (Berghauer – Ésik – Gönczy 2015).

A kulturális vonzerők központja Beregszász: a belváros történelmi emlékhelyei és épületei: Bethlen-Rákóczi kastély, Vármegyeháza, római katolikus középkori plébániatemplom, református templom, Úri Kaszinó, volt Royal-szálló, Fedák Sári-kastély, Kubovics palota, Méhes palota, Beregvidéki Múzeum, egykori zsidó fürdő és zsinagóga

valamint az egykori Bereg Vármegye Királyi Törvényház, amelyben jelenleg főiskolánk működik. Beregvidék más települései közül kulturális értékekkel bír Csetfalva, Tiszacsoma, Mezőkaszony, Bene, Nagybereg, Mezőgecse, Vári.

A rendezvények, fesztiválok szintén fontos elemei a kínálatnak. Beregszász központjában kerül megrendezésre minden évben a Beregszászi borfesztivál, Városnap, Beregfeszt és Adventi vásár. A falvakban, Mezőgecseben a Nemzetközi Bölléerverseny és Szilvalekvárfőző Fesztivál, Mezőkaszonyban bográcsfőző verseny kerül megrendezésre.

A vonzerők harmadik csoportját a meglévő vagy kifejlesztett kínálatok, rendezvények adják. Beregszász híres a fürdőiről termálfürdőiről. Az ország minden területéről érkeznek turisták a város sportkomplexuma (Zakarpatya Sportkomplexum) mellett található termálfürdőbe, csak úgy, mint a Pacsirta fürdőbe. Hasonló vonzerővel bír a Kaszonyi termálfürdő is, a szomszédságában kialakított Eco-Termállal együtt. A Beregvidék kiemelt vonzerői közé tartozik a beregdéai bányató körül kialakított Bumeráng, és a Bora-Bora üdülőhelyek, valamint a településen 2018-ban megnyitott Horus Aquapark.

Speciális vonzerőnek számítódik a vidék borászattal kapcsolatos turizmusa. Kárpátalja és egyben Ukrajna egyetlen tizenkét pontból álló bortúrájának hat pontja a Beregvidéken található: Nevezetesen Beregszászban, Nagymuzsalyban, Benében és Nagyberegen egy-egy, míg Kígyóson két pincészet várja a vendégeket. Természetesen ezeken kívül sokan mások foglalkoznak borászattal. A vidék két legnagyobb borüzeme Beregszászban található, a Chizay és Cotnar pincék (Sass 2020).

2.4.2. Beregvidék falusi turizmusának fogadóképessége

Ebben a fejezetben szeretnénk ismertetni a vidéken fellelhető falusi turizmus működését, és a vendéglátás fortélyait. Mindehhez a legfőbb forrást Sass E. disszertációja (2019) biztosítja, melyben egy összehasonlító kutatás alapján reprezentálja a falusi vendéglátást.

A vidéken már 2011 óta működik a falvakban történő elszállásolás. Kezdetben 11 településen (Bene, Beregdéda, Csetfalva, Kovászó, Mezőgecse, Mezőkaszony, Nagybakta, Nagyborzsova, Nagymuzsaly, Sárosoroszi, Vári) foglalkoztak vendéglátással, ez a szám azonban az évek múltával bővült (Zápszony, Makkosjánosi, Nagybéány). A vendégházak többsége kockaház (10m*10m), kétszintes lakóház vagy egyedi típusú lakóház. Bár falusi turizmusról beszélünk, a vendégek hagyományos, vagy átépített parasztházakba való elszállásolása nem jellemző. A vendéglátók a legtöbb esetben elkülönítenek egy külön bejáratú lakrészt a vendégek számára, mely átlagosan 3,5 fő elszállásolását biztosítja. Az elmúlt 10 évre

jellemző a kulcsosházak kialakítása a falusi portákon, tehát a vendéglátás ideje alatt vendéglátó és családja, valamint a vendégek is egy udvaron tartózkodnak. A kutatás alapján a vendégházak átlagterülete 160m², egy házban átlagosan 10,1 helyiség van, ebből 4,8 a szobák száma, amelyből 3,0 szobát a vendégek fogadására használnak. A pótágyal rendelkező házakban átlagosan 1,5 pótágy található. A vendégházakban a legtöbb esetben a vendéglátókkal közös használatú konyha áll a turisták rendelkezésére. Többségük saját maga biztosítja vendégeik számára az ellátást. Mindössze két válaszadót (települést) nem jellemez ez a tendencia (Nagybégány és Zápszony), ugyanis vendégeik többsége belföldi turista, akik nem igényelnek ellátást. A külföldi turisták többsége Magyarországról érkezik, akik előszeretettel fogyasztják a házi, főtt ételeket, amit a szállásadó biztosít. A menüben mind a magyar, mind az ukrán vagy kárpátaljai konyha ételei megtalálhatók. Ami a vendégházak higiéniai egységeit illeti, egyaránt jellemzőek a vendéglátóval közös használatú WC-k (34,9%) és fürdőszobák (35,8%), valamint a vendégek számára külön kialakított egységek (WC 58,5%; fürdőszoba 61,3%) is.

A vidékre érkező turistáknak különböző programok állnak rendelkezésükre. Ezek általában a helyi szervező által kínált utazások, melyek 50, 100 km-es vagy ennél nagyobb távolságokat foglalnak magukban, de a vendéglátók is kiveszik részüket a településen vagy saját portájukon elérhető lehetőségekkel. Az 50 km-es túrák főképp a közelben lévő városok (Beregszász, Munkács, Nagyszőlős) megismertetését és a bennük rejlő kínálatok (bevásárló turizmus, városi idegenvezetés, Beregszászban a Pacsirta fürdő vagy a termálfürdő, Munkácsi vár, múzeumok stb.) kimerítését jelenti. 100 km-es körzetben vagy annál nagyobb távban a vendégek megtekinthetik a Magyarországhoz szorosan kötődő történelmi és kulturális emlékhelyeket, városokat (Huszt, Rahó, Vereckei-hágó) valamint a Kárpátok természeti kincseit (Szinevéri-tó, Sipot-vízesés). Számos faluban jött létre olyan turisztikai vonzerő, mely a vendégeket kizárólag a vidéken való tartózkodásra kényszeríti (Beregdédában a tó, Kaszonyi termálfürdő, Borzsa folyó Nagyborzsován). Ilyen esetekben a vendéglátók is nyíltak a telken belüli szolgáltatások nyújtására: kerti sütögetés, más esetekben (külföldi vendégek) a falusi életmód megismertetése, lekvárfőzés, kerti séta. A helyi szervezők igyekeztek a vidéken belüli programok létrehozására is, mely azt a célt szolgálta, hogy a külföldről (Magyarországból) érkezett vendégek betekintést nyerjenek a falusi élet rejtelmeibe, fesztiválok, falunapok, lekvárfőző versenyek stb. megszervezésére törekedtek. A helyi termelők előszeretettel kínálták és értékesítették termékeiket a turistáknak. Mindez a termelők számára jövedelmet, a vendégek számára pedig egészséges házi termékek fogyasztását jelentette. Mindezt azonban, ahogy már említettük, a kelet-ukrajnai konfliktus, majd ezt követően a jelenleg zajló járványhelyzet szüntette meg.

A vendégek érkezése és a szezonális évről évre változik. Sokáig a fő szezon a nyári hónapok jelentették, amit erős elő- (május) és utószezon (szeptember) jellemzett. Az Ukrajnában egyre jobban tömörülő állami ünnepek (májusban) és hosszú hétvégék megjelenésével, valamint az ukrán állampolgárok vízummentességét követően ez a felállás teljesen megváltozott. A tavaszi hónapban egyre több belföldi turista vette igénybe a falusi szálláshelyeket, mivel gazdaságosabb és kézenfekvőbb megoldásnak bizonyult – ezzel növelve a tavaszi szezon forgalmát. Viszont a vízummentesség a nyári szezon forgalmának csökkenését jelentette, ugyanis több belföldi turista előtt nyílt meg a határ a külföldi utazások felé. A vendégfogadók szívesen fogadnak visszatérő, pihenő, de a környéket felfedezni vágyó és környezetére vigyázó, költekező vendégeket. A vendégfogadók többségben külföldről (Magyarország) fogadnak vendégeket, azonban akad néhány belföldi turista is (Kijev, Lemberg).

A Beregvidéken lévő települések gazdasági helyzetüket tekintve kevésbé fejlettek. Az átlag szinten aluli falvakra (Csetfalva, Zápszony) jellemző a munkanélküliség. A jobb gazdasági helyzetben lévő falvakban (Nagyborzsova, Bene, Nagymuzsaly) gyümölcs és zöldségtermesztéssel, borászattal foglalkoznak, vagy a közelben lévő városokban dolgoznak. A munkanélküliséget tekintve a vendégfogadó családok közül 15,1%-ára igaz, hogy a családban minden személynek van munkája, 36,8%-nak pedig van munkanélküli a családjában. A lakosság többi részét tekintve 29,2%-nál volt munkanélküli a családban (2013, 2018). A legtöbb munkanélkülivel rendelkező család Nagymuzsalyra és Benére jellemző, melyeknek fele a tartósan, és közel egyharmada az ideiglenesen munkanélküli kategóriába tartozott. Ebből kifolyólag a vendégfogadók több mint háromnegyede (76,4%) jövedelemkiegészítő forrásként tekint a falusi turizmusban elfoglalt szerepvállalására. A legtöbben azért döntöttek úgy, hogy részt vesznek a falusi turizmusban, mivel egyszerűnek találták a már egyébként is kialakulóban lévő vendéglátásba való bekapcsolódást. A lakosság közül ugyanis a legtöbben szállásadók (85,3%) szeretnének lenni, az egyéb szolgáltatásokkal foglalkozók (vendéglős, programszervező, kézműves) aránya kisebb. A legtöbb vendéglátó a családi házon végzett átalakításokkal teremtette meg az elszállásolás feltételeit. Az évek folyamán, valamint a vendégházak minősítésének bevezetésétől kezdődően több szállásadó felújította házát, külsőleg és belsőleg renoválta és növelte komfortfokozatát helységeikben. További fejlesztésekre nagyobb mértékben a szálláshelybővítés, kisebb mértékben marketingtevékenység előre mozdítása terén jelentkezik szükség. Támogatást a helyi szervezőtől és önkormányzattól, valamint Kárpátinform Információs Szaktanácsadó és Regionális Fejlesztési Központtól várnak, amely szervezetek eddig a turizmusban résztvevők segítségére voltak. Valamint újonnan

megjelent a turizmus támogatása az Egán Ede Gazdaságfejlesztési Program keretén belül, melyről később részletesen írunk.

Vizsgálva, hogy a környezeti állapot és a lakossági- illetve vendégfogadói attitűd alapján a települések mennyire felkészültek a turisták fogadására, a Sass Enikő által végzett kutatások biztosítanak szakirodalmat. A környezeti tényezőket illetően a lakosok elégedettek a levegő minőségével, a talaj, valamint a felszín alatti vizek állapotával. A lakóhely által biztosított életkörülmények szintén kedvezőek, kivétel ez alól Mezőkaszony lakosainak véleménye, akik elégedetlenségüket a hiányos munkalehetőségek, egészségügyi ellátás és hulladékszállítás, valamint a közutak rossz állapotához kapcsolják. A hulladékszállítás több településen is problémát jelent. Sajnos az összes település negatív jellemzőjeként hozható fel a közutak rossz állapota, a szennyvízelvezetés, vezetékes ivóvíz, valamint a kerékpárutak hiánya. Mindezeket természetesen mind a lakosok, mind a vendégfogadók fejlesztési célként fogalmazták meg a természeti értékek védelme, a kultúra támogatása, a helyi építészeti értékek védelme, az egészségügyi ellátás, az oktatás fejlesztése és a település szépítés, virágosítás mellett. A negatív környezeti tényezők ellenére azonban számos pozitív sajátosságot is felsorolhatunk. A legtöbb falura jellemző a lakosok vendégszeretete, a vendégfogadók felkészültsége a vendégfogadásra. Az érkező turistákat ideálisan kiépített szálláslehetőségek és kereskedelmi szolgáltatások várják; egy-egy község tulajdonságához tartozik a kulturális intézmények és tevékenységek megléte, szórakozási lehetőségek, sport rendezvények megrendezése. A lakosok kiemelkedő értéknek tekintenek a kulturális, illetve történelmi látnivalókra (templomok, emlékművek, kastélyok) valamint a települések határában lévő természeti vonzerőkre (tavak, folyók, termálvizek, hegyek).

2.4.3. A vendégházak minősítése

Ukrajnában történtek korábban erőfeszítések annak érdekében, hogy a falvakban működő vendégházakat egységes minősítési rendszer alá helyezték. A „Független Ökológiai Biztonsági Szolgálat” a „Tudományos Természetvédelmi Civil Központtal” közösen létrehozták a „Zöld vendégház” ökológiai programot, valamint 2008-ban a vendégházakat „Ukrán vendégház” néven is elkezdték csoportosítani. A szervezetek hatálya alatt lévő szálláshelyek azonban nagyon kevésnek bizonyultak: az „Ukrán vendégház” program keretében 210 ház (21 megyében), a „Zöld vendégház” program keretében 49 ház (7 megyében) lett minősítve (Ukrainian Hospitality Mentions). A Kárpátaljai Magyar Turisztikai Tanács (KMTT) a helyzet javítása érdekében 2018-ban bevezette a magyarországi mintára készült napraforgós rendszert,

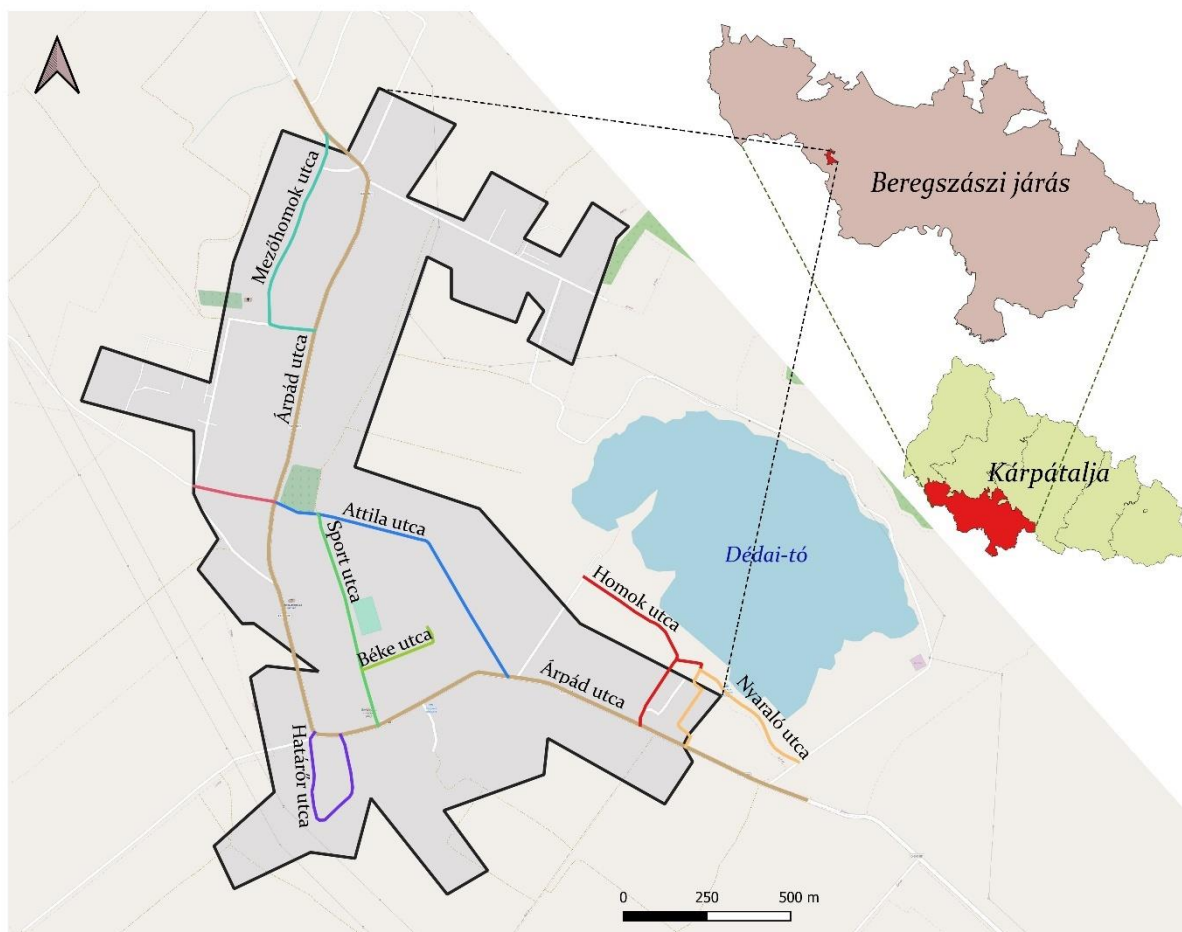
amely a szálláshelyeket két kategóriába sorolja: a „Kárpátaljai falusi vendégház” és a „Kárpátaljai vendégház”. A falusi magán szálláshelyek közül kétféle szolgáltatás kaphatja meg ezt a minősítést: vendégházak, vendégszobák (1), valamint nyaralók, hétvégi házak (2). Az emblémában egy vendégház van feltüntetve, mely alatt négy különböző magasságú napraforgót ábrázolnak a házak komfortfokozatára utalva. A minősítést egyénileg lehet igényelni, valamint lejártával újból szükséges kérelmezni. A programnak köszönhetően, melyet a KMTT által megszervezett, szakképzett minősítők végeznek, sok vendégház színvonala javult, és egyre több vendégház minősítésére került sor (2019-ben 264 vendégház Beregvidéken) (kmtt.info).

2.4.4. Az Egán Ede Gazdaságfejlesztési Program hatása a beregvidéki falusi turizmusra

A Sass Enikő (2019) által végzett kutatás eredményei azt mutatják, hogy Ukrajnában jelenleg nincs olyan meghirdetett állami finanszírozás, mely a falusi turizmust segítené. Történtek azonban próbálkozások nemzetközi és külföldi pályázatok benyújtására, mely által mezőgazdasági és kulturális versenyekre és a szilvalekvárfőző fesztiváljukra, a viskiek a tájházukra, valamint népzene- és néptánc táborukra, a sárosorosziak a Márton-napi rendezvényükre nyertek támogatásokat. Az Egán Ede Gazdaságfejlesztési Program Magyarország kormánya által meghirdetett pályázati lehetőség. A program keretén belül, 2016-ban sor került a turisztikai célú pályázatok kiírására, ahol az egyéni vállalkozók, valamint a mikro- és kisvállalkozások kapacitásbővítési, innovációs támogatásra pályázhattak eszközbeszerzési és beruházási kategóriákban. A legtöbb pályázat Beregszászból és a Beregszászi járásból került kiírásra. Falvainkban a vendégfogadók főképp turizmus kategóriában pályáztak, de volt, aki mezőgazdasági és vállalkozás fejlesztési célból nyújtotta be kérelmét. A turisztikai célú kérelmek tartalma a vendégszobák, konyhák és fürdőszobák berendezési tárgyaira, elektromos eszközökre, illetve a vendégszoba kialakítására vonatkoztak (Egán Ede Kárpátaljai Gazdaságfejlesztési Központ 2020). A pályázók szerint mindez forgalomnövekedést és minőségjavulást eredményezett. A vendégfogadók több mint felének (55%) olyan mértékben szüksége van a támogatásokra, hogy még abban az esetben is vállalná a pályázatok benyújtását ha az a vendégház minősítésének, valamint kisvállalkozói engedély feltételéhez lenne kötve. A szállások az elavult eszközök és bútorok cseréléséhez, kapacitásbővítéshez, valamint a vendégház egyéb helységeinek (fürdőszobák) renoválásához, kiépítéséhez igényelnék a támogatást. Többekben megfogalmazódott a faluban létrehozott közösségi hely létrehozása, melyben közös programokat szervezhetnének a turisták számára. Igény mutatkozott továbbá az energiatakarékosság (napelemek), a szakképzés és marketingtevékenység támogatására is.

BEREGDÉDA TURISZTIKAI JELLEMZÉSE

Beregdéda Kárpátalja Beregszászi járásban helyezkedik el, és a Nagybégányi kistérség egyik települése. Beregszásztól 7 kilométernyire, az ukrán-magyar határ mentén helyezkedik el. Szomszédos települései 4 km-re északra Nagybégány, 7 km-re keletre Beregszász, 9 km-re délre Asztély és a határ túloldalán délnyugat felé Beregdaróc 2 km-re (Kárpátalja Utazási Ajánlatok 2020). Összterülete 210 ha, teljes népessége 2026 fő, ebből a többség magyar nemzetiségű (85%), kisebb része orosz és ukrán (10%), valamint egyéb (5%) kisebbség (Eggresy 2020).

1. ábra: Beregdéda közigazgatási térképe

Forrás: Saját szerkesztés

A településhez tartozik Mezőhomok nevű kisebb község, amely régen a Homoki család tulajdonában állt. A krónikák szerint 1440-ben a tulajdonosok Mezőhomokot zálogba adták lampertszászi Stéber Péternek és Kévesi Albertnek. A két települést 1955-ben egyesítették, az 1970-es években teljesen összeépült (Kárpátaljai Magyar Művelődési Intézet 2020).

Egyes források szerint a település már a régmúlt időkben is lakott volt, közel 5000 évvel ezelőtt, nem messze a falu jelenlegi fekvésétől. Ezt követően a bronzkorban, 3400-3600 között, majd a 11-13. századokban jelentek meg újabb betelepedett népek, melyek eredete azonban ismeretlen. A község jelenlegi lakosainak ősei feltehetően 1353-tól élnek itt, ekkor tesznek róla először említést Deda néven. Ennek oka az lehet, hogy a község ekkor királyi birtok tulajdonába tartozott, több alkalommal rendeztek benne megyegyűléseket. Eleinte a mukácsi birtok fennhatósága alatt volt, később Szilágyi Erzsébetnek, Mátyás király édesanyjának, majd 1484-ben Korvin János tulajdonába került (Kárpátalja Utazási Ajánlatok 2020). A források megjegyzik, hogy a tatárjárás erősen megviselte a települést. A Tokaj felől érkező áramlat 1566-ban nagy pusztításokat végzett: tizenhat házat leromboltak, a lakosokat fogságba vitték (Kárpátalja Utazási Ajánlatok 2020).

Az ezt követő időkről szintén csak morzsáink vannak Beregdéda történelmét illetően. A 17-19. századokban több nemesi családnak is voltak birtokai a településen: Bay, Bloksay, Szarka, Pásztélyi, Szunyogh, Leszkay, Létay, Bessenyei, Kozás, Kosztyó és Molnár családok.

Perényi Zsigmond 1830-ban timsó gyárat építtetett a településen, melyet később, 1849-ben az osztrák kormány magántulajdonba vett, később Bay György fennhatósága alá került. A trianoni békeszerződésig a falu Bereg vármegyéhez, azonbelül a Tiszaháti-járáshoz tartozott (Kárpátalja Utazási Ajánlatok 2020).

3.1. Beregdéda nevezetességei, emlékhelyei, turisztikai objektumai

A településen található vonzerők meghatározása esetén elsősorban saját tapasztalatra, illetve az előzetes kutatások eredményeire (a lakosok és vendégfogadók véleményeire) támaszkodtunk.

Fontos leszögezni, hogy a kezdetekben az itt kialakuló falusi vendéglátás csak a vendégek elszállásolását foglalta magában. A turisták számára a fő vonzerőt Kárpátalja más helyei jelentették. A turizmus a településen jelenleg egyetlen vonzerőn alapszik, a bányató környéki infra- és szuprastruktúrára. Ezek alapján a további esetleges vonzerőkre – természeti (Dédai-hegy, Tóvár), építészeti (templomok, emlékművek), és egyéb (bicikli útvonal, ökoturizmus) források – fejlesztés és kiépítés hiányában csak potenciális attrakcióként tekinthetünk.

A kutatás eredményeit, a település teljes vonzerőleltárát térképen tüntettük fel (*1. melléklet*), valamint a mellékletben csatolt táblázatban számszerűsítettük (*2. melléklet*), bemutatva azokat az esetleges vonzerőket, ahol tudatos fejlesztéssel turisztikai termék hozható létre, illetve hangsúlyozva a fejlesztések ezen területére irányuló fontosságát (Sass 2009b).

3.2. Épített örökségek

Emlékművek

A világháborúk fájdalmasan sújtottak le a lakosokra. Az első világháborúban nyolcvannégy lakos harcolt a fronton, harmincan életüket veszítették. Az ő emlékükre állították fel 1923-ban a mai napig fennmaradt emlékművet. A szoborra az első világháborúban elesettek nevét vésték fel, a következő sorok mellett: „*Legyen lobogó láng e kőből, Mely égre tör hőseink szívéből. Hamvaszd el a turáni átkot, Ó, szent szeretet, Jöjjön el országod.*” Az emlékművet a falu akkori bírója, Szabó Sándor ajánlására állították fel a hős hazafiak hozzátartozói. Mivel a falu központjában áll, többször is megrongálódott, mégsem változtatták meg helyét az idősök kérésére. Számukra az emlékmű a búcsú helyét jelenti, hiszen ott látták utoljára háborúba induló szeretteiket. Ma a 2005-ben a katolikus szeretetszolgálat által elvégzett újításokat láthatjuk a szobron.

A második világháborúban a dédai lakosok közül huszonheten haltak hősi halált. 1944. november 18-án fegyveres örök lepték el a települést és minden jó erőben lévő férfit fegyveres kísérettel hurcoltak el a szolyvai táborba. A sztálini táborok negyven dédai és mezőhomoki lakos életét követelték. Az ő emlékükre a temetőben állítottak emlékművet, melyen két listát közöltek. Az első nyolcvannyolc nevet tartalmaz, akiket hadifogolyként vettek számba. A második lista pedig hetvenegy ember nevét említi, akik korábban katonákként vonultak be (Kárpátalja Utazási Ajánlatok 2020).

Templomok

A vidék vallási összetétele sokszínű; területén négy templom is található: református, római katolikus, görögkatolikus és ortodox.

Református templom

A református templom már a 13. században is fellelhető volt. Eleinte a római katolikusok székhelye volt, de a lakosok 1556-ban református hitre való áttérésüket követően a protestánsoké lett. Ezáltal a település fő hitvallásává a református vált (Karpatinfo.net.ua 2020). Lehoczky Tivadar többször is írt műveiben a dédai református templomról, melyben elbeszéli a református (lutheránus majd kálvinista) hitre való térésüket, valamint részletezi az épület belsejében ekkor végbement monumentális átalakulásokat, és a külső arculatát: „*A keletelt, egyhajójú s az ennél alacsonyabb, egyenes fallal zárolt szentéllyel bíró kőtemplom XV. századi*

csúcsíves ízlés szerinti építmény, mely a 8 lépés hosszú szentéllyel együtt 18 m hosszú és 13 m széles, a hajóban 7½ m magas. Korát a közvélemény sokkal régebbinek állítja” (Marosi 2018).

A templom többször is át volt építve: 1774-ben és 1903-ban felújították és átalakították, beleértve az ékességét is, a 17. századi tornyot. 2013-ban újabb javításokat végeztek el rajta, egy 15. századi gótikus templomot előidézve (Huskroua 2013). A toronyban lévő harangot Nemes Fuló János ajándékozta a gyülekezetnek 1678-ban. A jelenlegi harangot 1923-ban öntötte egy kiscejőci mester, Egry Ferenc, egy másik bronzharang pedig 1810-ből származik.

Görög katolikus templom

A Beregdédai Görökgatolikus Egyházközösség jelenleg két községet foglal magában: Beregdédát és Mezőhomokot. Egykor a két település egymástól független közigazgatási egységek voltak, azonban egyházi életük mindig összefonódott. Az 1747-es összeírásban Mezőhomok az anyaegyházközség, ahol 8 család volt tag, a dédai filiából pedig 3 család vett részt. A templom az anyaegyházközségben, Mezőhomokon volt, mely 1747-ben már „rossz fatemplomként” említenek. A jelenlegi épület alapkövét 1846-ban tették le, valamint 1863-ban szentették fel Szent Miklós tiszteletére. A templom titulusa az idők folyamán egyszer változott, mikor 1876-ban Urunk Jézus Krisztus mennybemenetele (Áldozócsütörtök) tiszteletére szentelték fel (Molnár 2014).

Római katolikus templom

A rómaikatolikus hívek sokáig – egyéb lehetőség híján – a dédai tanácsháza egyik termében gyűltek össze szentmisére. A jelenlegi templomot 2013. december 16-án, a Kárpátaljai Apostoli Kormányzóság kihirdetésének 20. évfordulóján szentelték fel Majnek Antal püspök által. A templom patrónusa Boldog Scheffler János vértanú püspök lett. A templomot Gallov József munkácsi építész tervezte, az építésvezető Kosztyu László volt (Munkácsi Római Katolikus Egyházmegye 2020).

Ortodox templom

A településen ortodox templom is található.

3.3. Természeti értékek

Bányató

A régen homokbányaként működő 110 hektáros tó, jelenleg a község legnagyobb turisztikai vonzereje. A bányát 1963-ban fedezték fel; a területén a jelenleg fellelhető homokmennyiség meghaladja a 11,8 millió köbmétert. 2002-ben az állami szabályozás lehetővé tette a községen kívüli földterületek belterületté való minősítést, így a község helyi önkormányzata birtokba vette a bánya egész területét, kiszélesítve ezzel a település határait. Ma egy részét az övezetnek (65 ha) a beregszászi Numinátor cég bérlő, a megmaradt területen pedig turistaközpontot, üdülőhelyet létesítenek. A birtokbavétellel Déda lakosai a bányamunkálatok megszűnését követelték, ugyanis a homokkitermelés és szállítás sok kárt okozott a településnek: az épületek falai elkezdtek repedezni és egész dinnyeföldtek süllyedtek a föld alá. A község volt polágrmestere, Egressy István (2020), kutatásunkban beszámolt a bányató turisztikai vonzerővé alakításának kezdetéről: *„A turizmust a bányató környékén az üdülőövezet kialakításával kezdtük. Megteremtettük a turisták idejövételének a feltételeit. A bányató a hatvanas évektől itt van, viszont rendkívül rossz állapotok uralkodtak, mindenféle nem odaillő tárgyak voltak szétdobálva. Lekerítettük a tó területét, ami nagyon hasznos volt, ugyanis volt, hogy a helyiek közül sokan nem szép dolgot vittek oda, illetve a gépkocsikat is belemosták. Tudni kell, hogy a tó a település ivóvíz-tartalékának a részét képezi. A testülettel együtt hoztuk meg ezt a döntést. Odaadtuk bérbe, mert az önkormányzatnak nem volt arra pénze, hogy ő maga finanszírozza a tereprendezést. Rengeteg munka, két-három év munkája volt benne. Miután itt hagyták a bányát, nagyon meredek partszakaszok voltak, amiket le kellett gyalulni.”*

Ma a tó egész területe turisztikai infrastruktúrával körülépített. A tavat bérlő cég tulajdonosa strandot és kempinget alakított ki a vízfelület körül. Az évek folyamán egyre jobban bővült a kínálatok száma és minősége. A strand részen pihenőhelyek (napágyak), étkezési szolgáltatások (étterem, gyorsbüfé, söröző, fagyraltozó), elkülönített fürdőhelyek (gyerekek számára bolyákkal elkülönített rész a tóban, medencék) és egyéb szolgáltatások (vízibicikli, kenu, játszótér, röplabda és focipálya) találhatóak. A homokos parttal szemben lévő rész a tó parcellákra osztott szakasza, melyet kempingezés céljából alakítottak ki. A kemping rész lehetőséget nyújt a sátorozásra, kinti sütögetésre, bográcsozásra (Lajos, 2014).

A legújabb része a partszakasznak a Bora-Bora üdülőhely, mely sokkal modernebb az előbbiekhöz viszonyítva. Ezen a részen szintén alkalom adódik a kempingezésre, sátorozásra. A területén található két nagyobb medence, gyakran szerveznek medencepartit és diszkót.

Tóvár

Kevesen tudják, hogy a falu szívéhez kötődik egy jóval régebbi tó is, a Tóvár, amelyet a nyári időszak kivételével még ma is gyakran csak gumicsizmában lehet megközelíteni (Várak és

erődített helyek a Kárpátmedencében). Jelenleg a közel 90 hektáros, nagyobb részt mocsaras területen egy kisebb földhalom található. A térséget természetvédelmi területté nyilvánították, mivel egy olyan különleges növény számára honos, amely fel van jegyezve Ukrajna Vöröskönyvében. (Kocsis 2013)

Története egészen a királyság koráig nyúlik vissza, a 13. századra, mikor a területen egy földvár állt. Viszont a XX. század 40-es éveiben a Jankovich József által lefolytatott ásások azt bizonyítják, hogy már korábban, a magyar honfoglalás idején is volt itt egy kisebb település. A magyar krónikákban több helyen is szerepelnek mocsárvárak, közöttük is a leghíresebb Mosaburg (Zalavár). Valószínűleg itt, a gyepezésen, a természeti adottságokat kihasználva épült fel a Tóvár. A várat többszörös árokrendszer, illetve, jelen esetben a környező mocsár védte az ellenséges támadásokkal szemben. Annak idején a várat Kirvárnak hívták, majd később kezdék el a mai napig ismert nevét használni. A Tóvárról így nyilatkozik a vidék neves kutatója, Lehoczky Tivadar az 1880-as évek végén: *„A határ nyugati oldalán, posványos téren áll a Kirva nevű puszta, melynek emelkedettebb pontján egy régi földvárnak nyoma látszik. E parányi erőd csak 25 méter átmérőjű, s hármassáncsal és töltéssel vala egykor körülvéve, hozzá észak és dél felől az egykor kétségtelenül átgázolhatlan mocsáron át két 3-400 lépésnyi hosszú pallószerű híd vezetett, melynek a földbe vert tölgyfa cölöpjei két sorban maiglan jól látszanak. A várhelyen jegytelen téglák és kövek hevernek s némi üregek, melyeket kincskeresők vájtak. A láp most már kiszáradt s legelőnek s részben kaszálónak használtatik.”* (Lajos, 2010).

Dédai-hegy

Beregdeda határában található a lakosok által csak Dédai hegyként emlegetett terület. A hegyet a szovjet érában szőlőültetvény borította, ugyanis a faluban szép hagyományai vannak a szőlészetnek és a borászatnak is. A hegyen többféle – elsősorban fehér – szőlőfajtát is találunk: Zengőt, Zenitet, Gyöngynek nevezett Saszlát, Rajnai Rizlinget, Muscat Ottonelt, illetve Irsai Olivért. Mára már nagyon kevés lakos foglalkozik szőlészettel, a hegy nagyobb része elhanyagolt régi földbirtokokból áll (Lajos 2010).

3.4. Speciális vonzerők

Májusfaállítás

Tavasszal, a magyar csoportok érkezésekor, a helyi szervezők és a turizmusban résztvevők meglepetés májusfaállítást rendeznek. Vacsora után, szerenád kíséretében a faluba érkező többi vendéggel együtt felállítják a májusfát. Az est legtöbbször mulatozással folytatódik.

Falunap – Rózsafesztivál

Nyáron kerül sor a megrendezésére. Ilyenkor a szomszédos települések lakosai is eljönnek a faluba. A falunap szervezői rendszerint készítenek egy közös bográcsost, melyből megkínálják a rendezvényre érkező összes vendéget. A helyszínt elborítják az árusok, akik főképp népművészeti tárgyakat (fából készült eszközök, gyapjú ruhák, üvegből készült tárgyak, ékszerek, szappan stb.) és élelmiszert (méz, sajt, lekvár, bor) kínálnak. Az estében a legtöbb esetben egy meghívott énekes/zenekar szórakoztatja a résztvevőket.

Gyereknap

Tavasszal kerül megrendezésre a kultúrházban. A rendezvényen a népdal és néptánc csapatok is fellépnek. A gyerekek számára játékos programokat szerveznek, melyek rendszerint tombolasorsolással zárulnak.

Népdal- és néptáncsoportok

A község népi és nemzetiségi hagyományőrző csoportjai legtöbbször falunapokon, kisebb rendezvényeken, ünnepnapokon lépnek fel műsoraikkal.

A felsorolt speciális vonzerőkkel kapcsolatban fontos leszögeznünk, hogy a kelet-ukrajnai konfliktus kiéleződése óta (2014) az ukrán állam betiltotta az ehhez hasonló programok, ünnepek megrendezését. Ennek alapján gyakorlatilag 2014 óta Beregdédában sem kerültek megrendezésre a falunapok, gyereknapok.

3.5. Beregdéda falusi vendéglátóinak jellemzése

Beregdédában a falusi turizmusnak két formája van. Az egyikben belül a vendégfogadók külföldi (főképp magyarországi) vendégeket szállásolnak el, akik számára a fő vonzerőt a Kárpátalján fellelhető magyar történelemhez kapcsolódó emlékhelyek jelentik. A vendégfogadás második formája a belföldi turisták elszállásolása, akik a bányató adta kínálatok és a pihenés miatt érkeznek a településre. A vendéglátás első jelei először a magyar vendégek fogadása kapcsán jelentek meg. Egressy István (2020), a község volt polgármestere, elbeszélte nekünk a kezdeti időszak kialakulását: *„A magyarországi vendégek fogadása a Budakeszivel való, '92 óta tartó testvértelepülési kapcsolat révén kezdődött. Én, mint a KMKSZ, a helyi kultúrszövetség elnöke irtam alá a szerződést, amit megújítottunk 96-ban. Majd miután polgármester lettem, többször megújítottuk ezeket a szerződéseket. A kapcsolatunk jó volt és legelőször onnan jöttek turisták hozzánk. A faluban egyre többen elkezdtek turisták fogadásával foglalkozni. S aztán így egyre jobban kinőtte magát a vendégek fogadása.”*

2003-ban történt először, hogy a településen szervezett turistacsoportot szállásoltak el, akik busszal érkeztek a faluba. Ettől kezdve a kirándulások évről évre megismétlődtek, és arra készítették a vendégfogadókat, hogy saját házaikban egy bizonyos részt elkülönítsenek a vendégek számára, berendezve és felújítva azt az igényeknek megfelelően.

A vendégeket egy idő után már nemcsak a magyar történelmi helyek vonzották, de a helyiek vendégszeretete, egy ismeretlen kultúra megismerése. Homoki Szilvia, a község turizmusának helyi szervezője és a lakosok különböző rendezvényeket (falunap, májusfaállítás szerenáddal) szerveztek, hogy élénkebbé tegyék a vidéken eltöltött napokat.

A 2013-2015 években kiéleződő kelet-ukrajnai konfliktus következtében az összes csoport visszamondta az utazásokat, melyet a külföldi vendégfogadás nagy töréspontjaként értelmezhetünk. Az ezt követő években történtek utazások a településre, azonban sokkal kisebb mértékben, mint addig (Sass 2019). A jelenlegi járványügyi intézkedések hasonló helyzetet teremtettek, hisz 2020 tavaszán és őszén – a vendégfogadók elmondása alapján – egyetlen külföldi turista sem szállt meg a településen. Ezekben a helyzetekben tehát a szállásadóknak más megoldásokhoz kellett folyamodniuk, hogy fenn tudják tartani szállásukat és versenyképességüket.

A turistacsoportok fogadásával párhuzamban a településen megjelent a turizmus egy új fajtája. Ennek alapja az egykori bányató üdülőhellyé alakítása volt. A lakosok és a környező falvak, városok felfedezték a Beregdédában rejlő fürdőzés lehetőségét és egyre többen utaztak a faluba ebből a célból.

Az elsődleges vonzerők mellett megjelent a turisztikai szuprastruktúra: három étterem és egy pizzázó, az utóbbi években pedig egy élményfürdőt építettek a falu határában. A tó körül házakat, apartmanokat, szállodákat építettek a turisták elszállásolása céljából. A lakosokat illetően egyre többen elkezdtek saját házukban vagy házuk mellett kialakítani olyan lakrészt, ahol vendégeket fogadhatnak. Több olyan vendégfogadó is kiadta szállását a belföldi turistáknak, aki addig csak magyar vendégeket fogadott. Voltak, akik teljesen felhagytak a magyar vendégek fogadásával, és vannak, akik párhuzamosan fogadják mindkét vendégkört. Jelen kutatás elsősorban azon vendégfogadók vizsgálatára fókuszált, akik magyar vendégeket szállásolnak el, és akik vendégháza bekerült a magyarországi mintára készült napraforgós rendszer által meghatározott minősítési rendszerbe.

IV. A KUTATÁS MÓDSZEREINEK ÉS EREDMÉNYEINEK BEMUTATÁSA

4.1. Vizsgálati módszerek

Kutatásunk egyik részét szakirodalomfeldolgozás alkotja. Elsősorban a falusi turizmus fogalmi lehatárolását, a modern értelemben vett falusi turizmus meghatározását vizsgáltuk meg. Ennek feldolgozásához segítségünkre voltak disszertációk, cikkek, könyvek és szakfolyóiratok (Szabó 2009; Sulyok 2014; Palanca 2005; Kiss 2001; Kovács 2000 és 2003; Nanszákné 1996; Antal 1994; Csizmadia 1992 és 2000; Jenkei 1996; Kabai 2001) valamint néhány hivatalos oldal (Gazdasági Együtműködési és Fejlesztési Szervezet, a Falusi Turizmus Országos Szövetsége). Azért tartottuk ezt fontosnak, hogy a későbbiekben össze tudjuk hasonlítani a Beregvidéken működő falusi turizmust a szakirodalomban megfogalmazottakkal.

A továbbiakban Berghauer S. (2009; 2010; 2012) és Sass E. (2019) által végzett kutatások – disszertációk, cikkek – alapján bemutattuk Ukrajna és azon belül Kárpátalján évtizedek lefolyása alatt kialakulóban lévő falusi vendéglátás előzményeit.

Berghauer S. (2012) felhívta a figyelmet Kárpátalja magyar és ukrán falvaiban működő falusi turizmus közötti különbségekre. Sass E. (2019) disszertációja alapján a Kárpátaljai Beregvidék magyarlakta településein fellelhető falusi turizmus részletes elemzésére, a vendéglátás fortélyainak leírására került sor.

A primer kutatás alapját három kérdőíves felmérés képezi, melyek a Sass E. (2012b), illetve Szilágyi Zs. et al. (2006) kutatásaik alapján lettek megvalósítva. Az első kutatás a lakosok a településen folyó vendéglátáshoz való attitűdjét vizsgálja, míg a második kutatás felméri a vendégfogadók hozzáállását, felkészültségét a turizmushoz, valamint tartalmazza a vendégházak és szolgáltatások részletezését. A kérdőívek feltérképezik a település szociális és gazdasági helyzetét, az elérhető egészségügyi, kereskedelmi és vendéglátói szolgáltatások minőségét, a település vendégfogadásra való felkészültségét és alkalmasságát, valamint a falusi turizmus szervezetségének és reklámtevékenységeinek működését, emellett rávilágítanak az esetleges fejlesztési területekre. A harmadik felmérés a vendégkör imázs és elégedettség vizsgálatára irányul, melyet kiegészítettünk egy mélyinterjúval a 2020-ban meginduló Covid-19 vírus következtében hozott járványügyi intézkedések turizmusra tett hatásának tanulmányozása érdekében.

Lakossági véleményfelmérésre szolgáló kérdőív (3. melléklet)

A kérdőívek kitöltésére 2018. januárjától 2018. áprilisáig került sor. A kitöltés folyamán irányított mintavételt alkalmaztunk. A kérdezés folyamán összesen 61 személyt kérdeztünk meg, ebből 28 férfi és 33 nő, ez a szám a település felnőtt lakosságának 5%-át jelenti. A kérdezés megadott kvóta szerint haladt, amely a korcsoportot, nemet és végzettséget határozta meg, az arányok meghatározásához a 2001-es népszámlálás adatait használtuk (Закарпатське Обласне Управління Статистики 2003a, 2003b). A kérdőívek kiértékelését az SPSS 8.0 szoftver segítségével végeztük el.

Vendégfogadói kör felmérésére szolgáló kérdőív (4. melléklet)

A második kutatás kivitelezéséhez vendégfogadói attitűdfelmérő kérdőíveket állítottunk össze, ami 46 zárt és nyílt típusú kérdést tartalmazott. A kérdőívek kitöltésére 2019. márciusában került sor. A kitöltés folyamán azokat a falusi vendéglátókat kérdeztük meg, amelyek a Homoki Szilvia, falusi turizmus-szervező által vezetett Beregdédai Falusi Turizmus Szövetségéhez tartoztak. A településen az évről évre gyarapodó számú szállásadók száma azonban változó és nyomonkövethetetlen és nem csatlakozik mindenki az említett szervezethez. A kutatásban 22 fő vett részt, ebből 7 férfi és 15 nő. A vendégfogadói kör felmérésére szolgáló kérdőív kiértékelését az SPSS 8.0 szoftver segítségével végeztük el.

Beregdéda turisztikai keresletét és imázsát vizsgáló kérdőív (5. melléklet)

A harmadik kutatás kivitelezéséhez a vendégkör felmérésére szolgáló kérdőívet állítottunk össze, ami 30 zárt és nyílt típusú kérdést tartalmazott. A kérdőívek kitöltésére 2020. augusztusában és 2021 februárjában került sor. A járványhelyzetre való tekintettel, a járványügyi intézkedéseket és korlátozásokat figyelembe véve a kitöltés elektronikus formában történt, melyhez a Google űrlapok szolgáltatást vettük igénybe (2020). A kitöltés folyamán nem került sor irányított mintavétel alkalmazására. A településen számos turista fordul meg mind belföldi, mind külföldi szinten, azonban számuk nem volt meghatározó a 2020-as és 2021-es években a pandémia miatt. A kutatásban 35 fő vett részt, ebből 5 férfi és 30 nő. A 35 darab vendégkör felmérésére szolgáló kérdőív kiértékelését a Microsoft Office Excel segítségével végeztük el. Az adatok megvizsgálása után a kapott eredményt jelen munkában mutatjuk be.

A 2020-ban bekövetkező Covid-19 vírus a gazdaság minden szegmensére kiterjedt, így a turizmusra is. Kutatásunkban elvégeztünk egy interjú felmérést a vírus következtében hozott járványügyi intézkedések turizmusra tett hatásának tanulmányozása érdekében. Az felmérésben 8 vendéglátó vett részt. Az interjúkat 2021. februárjában készítettük.

4.2. A lakossági, vendéglátói és vendégkört felmérő vizsgálat eredményei

4.2.1. A vizsgálatban szereplő adatközlők szociáldemográfiai jellemzői

A szociáldemográfiai tényezőket (1. táblázat) illetően a lakosság reprezentatívan tükrözi a valóságot. Jelen kutatásban azokra a vendégfogadókra fókuszáltunk, akik főképp magyar turistacsoportokat fogadnak, és vendégházuk bekerült a KMTT által elvégzett napraforgós minősítési rendszerbe (Kárpátjai Magyar Turisztikai Tanács 2020).

1.áblázat. A lakosság, vendégfogadók és vendégek adatai

Jellemzők		Lakossági (%),(N=61)	Vendégfogadói (%),(N=22)	Vendégkör (%),(N=35)
Nem	nő	54	68,2	85,7
	férfi	46	31,8	14,3
Életkor	20-29	21,3	9	25,7
	30-39	18	54,5	11,4
	40-49	21,3	0	17,1
	50-59	16,4	36,5	8,5
	60 év felett	23	0	37,3
Végzettség	általános iskola	27,9	4,5	11,5
	középfokú	68,9	50,1	28,5
	felsőfokú	3,2	45,4	60
Családi állapot	nős/férjezett	64,5	86,5	42,8
	nőtlen/hajadon	19,7	9	28,7
	nős/férjezett de külön él	1,5	0	0
	elvált	0	0	5,7
	élettársi kapcsolatban él	3,2	4,5	11,4
	özvegy	11,3	0	14,2
Foglalkozás	nyugdíjas	28,4	23	28,5
	kétkézi munkás	19,5	4,5	0
	háziasszony/háztartásbeli	6,5	41	0
	jelenleg állás nélkül	6,5	0	0
	szellemi munkát végző	9,8	13,5	34,5
	alkalmi munkás	11,4	0	0
	vállalkozó	8,1	9	14,2
	családi gazdaságban dolgozó	0	4,5	0
	vezető alkalmazott	0	0	0
	tanuló	9,8	4,5	22,8
Jövedelem	jelentősen az átlag alatt	3,2	0	0
	valamivel az átlag alatt	19,4	4,5	0
	átlagos	71	50	88,5
	valamivel az átlag felett	4,8	41	11,5
	jóval az átlag felett	1,6	4,5	0

Az eredményekből jól láthatjuk, hogy a Beregdédában magyar turistacsoportokat fogadó vendéglátók többsége nő (68,2%) és elsősorban a 30-39 év közötti (54,5%) korosztály képviselteti magát. Legtöbbjük középiskolai végzettséggel rendelkezik. Ezzel szemben mind a lakosság (23%) mind a vendégkör (37,3%) kitöltőinek zöme 60 év feletti. A megkérdezett lakosság 68,9%-a szintén középiskolai végzettséggel rendelkezik. Érdekes tendencia, hogy a vendégek 60%-a felsőfokú végzettséggel rendelkezik, ebből 17,1% ukrán, és 42,9% magyar. Továbbá, a külföldi vendégek 34,5%-a 60 év feletti, míg az ukránok közül csak 2,8 %.

A családi állapotot illetően az figyelhető meg, hogy úgy a lakosságra (64,5%), mint a vendégfogadókra (86,5%) és a vendégekre (42,8%) többnyire nős/férjezett családi állapot jellemző.

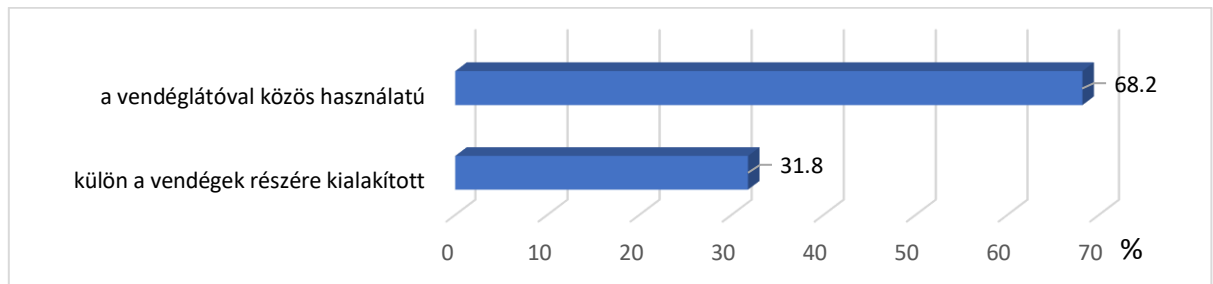
A megkérdezett lakosságból sokan nyugdíjasok (28,4%), illetve kétkezi munkások (19,5%) vagy alkalmi munkások (11,4%). Kevés válaszadó szellemi munkás (9,8%) vagy vállalkozó (8,1%). A vendégfogadókat illetően a legtöbben háztartásbeliek (41%), nyugdíjasok (23%) és szellemi munkát végzők (13,5%). Ezzel szemben a vendégek zöme szellemi munkát végző (34,5%).

4.2.2. A vendégházak szolgáltatásainak jellemzői

A turizmusban résztvevők átlagosan 6,6 éve foglalkoznak falusi vendégfogadással. A házak típusát illetően fontos leszögeznünk, hogy az épületek elsősorban nem vendégfogadás céljából lettek építve (Sass, 2012b). A vendéglátók többsége a lakóházhoz tartozó külön bejáratú lakrészben vagy szobákban fogadja a vendégeket (95,5%), melyek legtöbbször egy kockaház részei (63,6%). Gyakori az elszállásolás a kétszintes lakóházban (18,2%), az egyedi típusú (9,1%), valamint a hagyományos- és az átépített parasztházakban (9,1%) is. A legtöbb ház 100-120 m² alapterülettel rendelkezik, azonban előfordult ettől nagyobb és kisebb is. A szobák számadatait illetően megjegyzendő, hogy átlagosan 4 szoba van egy házban, a legkisebb előfordulás 3 szoba, a legtöbb pedig 6. Az ehhez kapcsolódó helyiségek száma átlagosan 6,1. Mindezekből 2,7 szobát a vendégek számára tartanak fenn. Minden házban átlagosan 6,6 férőhely van, azaz ennyi turistát tudnak elszállásolni. A pótágyak átlagszáma házanként 1. Az ágyak elrendezését illetően az épületekben átlagosan 0,4 egyágyas szoba, 2,5 kétágyas szoba, 0,3 háromágyas és 0,1 négyágyas szoba található. A vendégfogadók többsége házáat komfortosnak ítéli (59%).

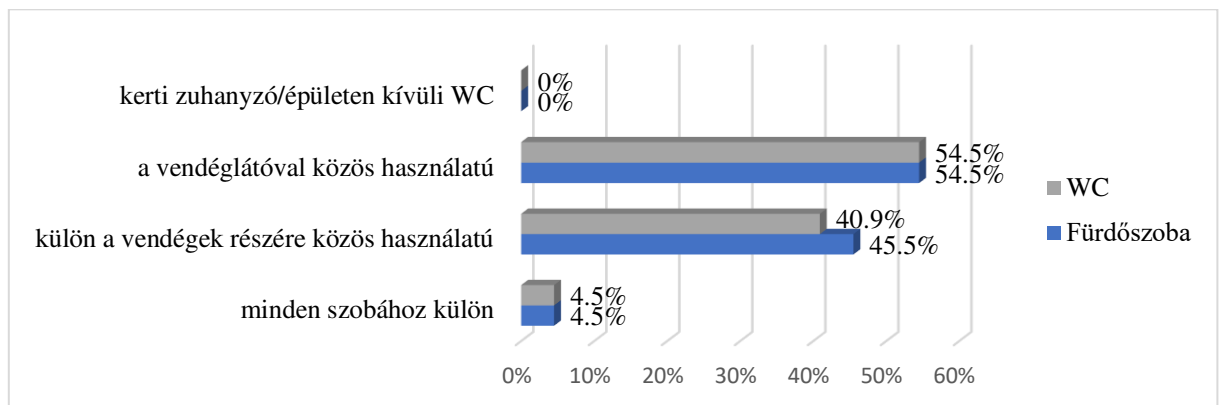
A vendégfogadók többnyire megosztóznak konyhájukon a vendégekkel (68,2%) (2.ábra). Fontos azonban kiemelnünk, hogy a Magyarországról, közvetítő által érkezett

vendégek számára az ellátás biztosított. A belföldi vendégek előnyben részesítik az önellátást, így néhány vendégházban található külön a vendégek számára kialakított konyha (31,8%).

2.ábra. A konyha használata a vendégházakban

A fürdőszoba és mellékhelyiség használatát illetően a legtöbb házban a vendégfogadóval közös használatú rész lett kialakítva (3. ábra). Jellemző a külön a vendégek részére kialakított helyiség is, azonban ritka a minden szobához külön kialakított fürdő és zuhanyzó.

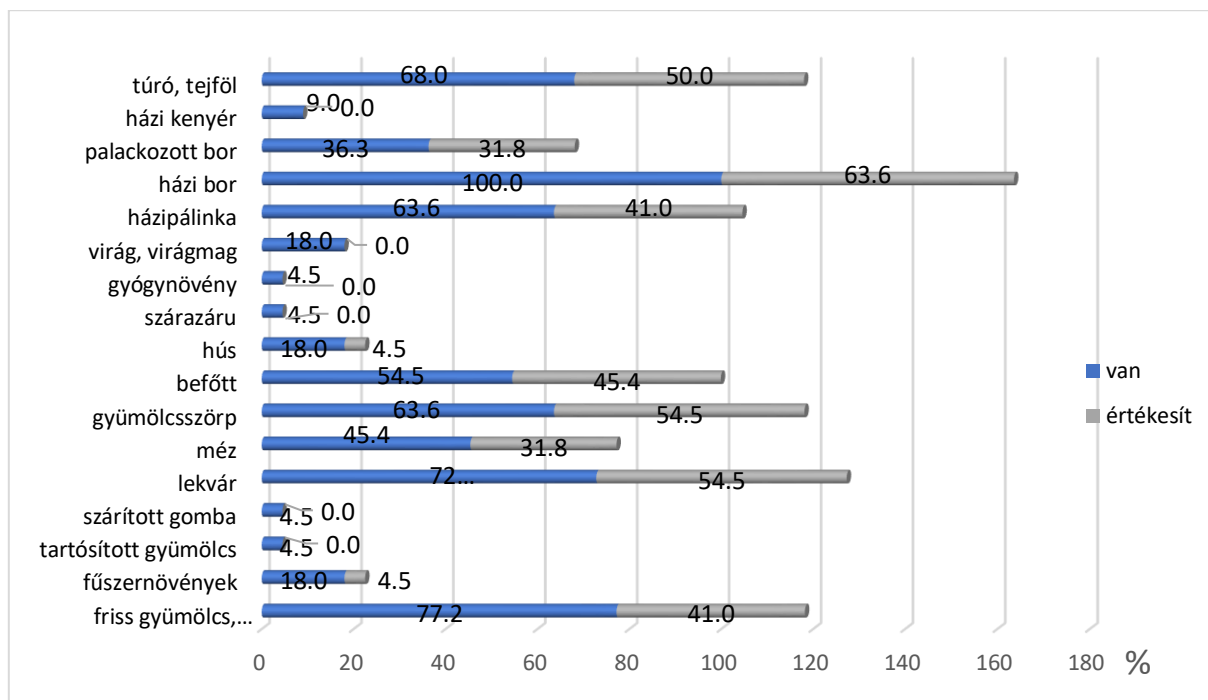

3.ábra. A mellékhelyiségek használata a vendégházakban

A vendégfogadók többsége biztosít félpanziós (73%), félpanziós+uzsonnacsomag (23%) ellátást a vendégeinek. A szolgáltatásban mind a magyar, mind az ukrán konyha sajátosságai terítékre kerülnek. A megkérdezettek a borscslevest, húslevest, töltött káposztát (27%), törtkrumplit pörköttel (23%), húsgombóclevest (18%) és pelmenyit (13%) írták a legtöbbet kínált ételekként. Jellemző a hajdina, tarhonya, paprikás (9%) valamint a házisütemények felszolgálása (4,5%). A vendéglátók kerti-program keretén belül saslíksütésre vagy bográcsfőzésre invitálják őket.

A vendéglátók előszeretettel értékesítik saját házi termékeiket a faluba érkező turistáknak. Mindez a kiskereskedők, szolgáltatók és helyi termelők profitjának és

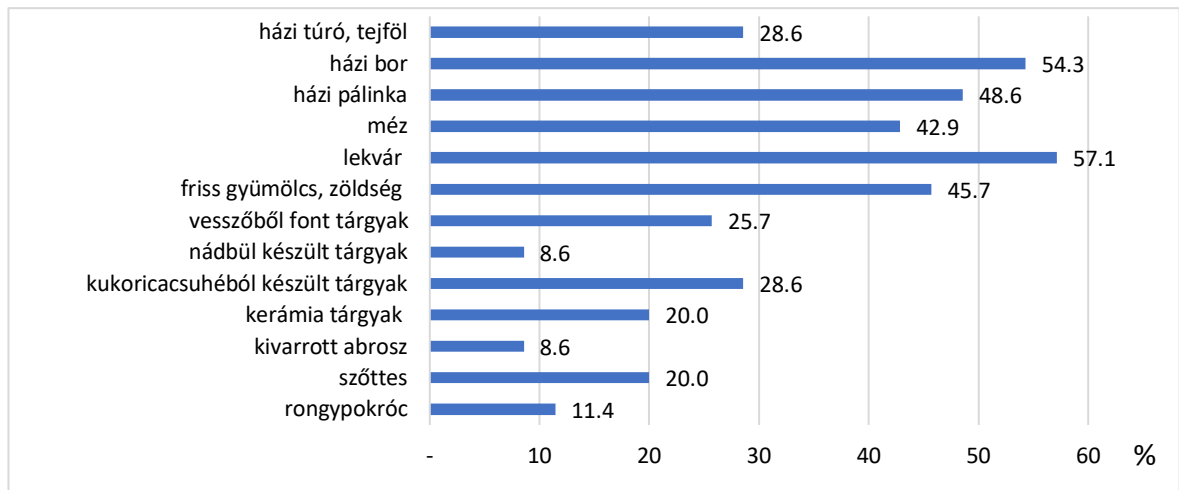
népszerűségének növekedését is jelenti. A megkérdezett szállásadók szerint mind a vidéken megszálló és átutazó vendégek által leginkább megvásárolt termékek a házi bor (63,6%) és házipálinka (41%), friss gyümölcs és zöldség (41%), lekvár (54,5%), gyümölcsszörp (54,5%) és befőtt (45,4%), valamint túró és tejföl (50%) (4. ábra).

4.ábra. A vendéglátók és lakosság által a vendégek számára kínált és árusított házi termékek

Mindezek mellett a vendéglátók kézzel készített népművészeti tárgyaikat is értékesítik vagy odaajándékozzák vendégeiknek. Az eredmények azonban azt mutatják, hogy a válaszadók több mint 90%-a nem készít ilyen termékeket. Kevés ember foglalkozik rongypokróc, szöttes és kukoricacsuhéból készült tárgyak készítésével. Előfordul a kivarrott abrosz és kendő, horgolt tárgyak és kwillingek, valamint vesszőből font tárgyak értékesítése, azonban csak minimális mennyiségben.

Mivel a vendéglátók kínálatukat a kereslethez igazítják, az eredmények tökéletesen fedik egymást a vendégek válaszaival, ugyanis nagyon szívesen fogyasztanak és vásárolnak (97%) helyi, házi termékeket (5. ábra). Főképp lekvárt (57%), házi bort (54%), házi pálinkát (48,5%), friss gyümölcsöt és zöldséget (45,7%), mézet (25,5%), valamint házi túró, tejfölt (28,5%) is vesznek. A vendégek közül többen kiemelték, hogy mindezek mellett száritott gombát, teát, sajtot és édességet is vásároltak a településen. Voltak, akik az élelmiszer mellett kukoricacsuhéból készült (29%) és vesszőből font (26%) tárgyakat, kerámiatárgyakat és szötteseket (20%) vásároltak kárpátaljai tartózkodásuk során.

5. ábra: A vendégek által vásárolt népszerű termékek (N=35)

A vendégfogadók minden esetben kínálnak programokat a településen belül a vendégeknek, az esetek 18%-ában a saját telkük területén teszik ezt. Ez abból fakad, hogy a vendégek többsége (86,67%) a faluban fellelhető fő vonzóerő, a tó miatt veszi igénybe a falusi szálláshelyeket. Az évek folyamán egyre jobban fejlődő infrastruktúra is jó alapot biztosít a turisták jelenlétéhez: szórakozóhelyek (diszkó, kulturális intézmény), éttermek, pizzázó, kemping, strand, gokardpálya, élményfürdő, szauna, stb. A vendéglátók (55%) 50 km-es körzetben főképp Beregszászt (Pacsirta fürdő, fesztiválok, sportkomplexum), a Kaszonyi fürdőt, Munkácsot (városnézés, vár), Magyarország közeli termálfürdőinek meglátogatását ajánlják. A településre látogatók számára lehetőség nyílik a 100 km-es és annál nagyobb távolságokban lévő látnivalók megtekintésére csillagtúra formájában. A szállásadók (55%) Munkács, Ungvár és környékének, a Vereckei-hágó, Aknaszlatina, a természeti értékek, a Sipot-vízesés vagy a Szinevéri-tó megtekintését, valamint a Kárpátokba való kirándulást kínálják. A válaszadók még Magyarország egyes településeit (Hajdúszoboszló) is javasolják.

4.2.3. A település szociális, gazdasági helyzetének megítélése a megkérdezett lakosság és vendégfogadók véleménye alapján

A kutatás során fontosnak tartottuk felmérni a település gazdasági színvonalát, amely szorosan kapcsolódik a turizmushoz. Megvizsgáltuk, hogy a környéken lévő, hasonló gazdasági értékekkel rendelkező településekhez viszonyítva Beregdéda hol helyezkedik el. Azt is felmértük, hogy a megkérdezett vendégfogadók számára a turizmus biztosít-e kiegészítő jövedelemforrást.

A vendégfogadók (N=35) kétharmada (67%) szerint a falu gazdasági színvonala átlagosnak mondható. Sajnos a további értékek többsége nem az átlagon felüli (1,6%), hanem az átlag alatti (11%) állapot felé mutatnak. A faluban fellelhető munkalehetőségek szintén ezt támasztják alá. A megkérdezettek (N=35) 36%-a úgy gondolja, a faluban egyáltalán nincs lehetőség munkát találni, 32%-uk szerint csak kis mértékben. Mindössze 6,4%-uk gondolja úgy, hogy van lehetőség állást találni. A negatív tendenciák ellenére azonban fontos megemlítenünk, hogy a falutól közel 7 km-re lévő Beregszász városa számos lakosnak biztosít munkahelylehetőséget. A megkérdezettek több mint felének (55%) családjában van ingázó, ennek zöme (82%) főképp Beregszászba jár naponta dolgozni.

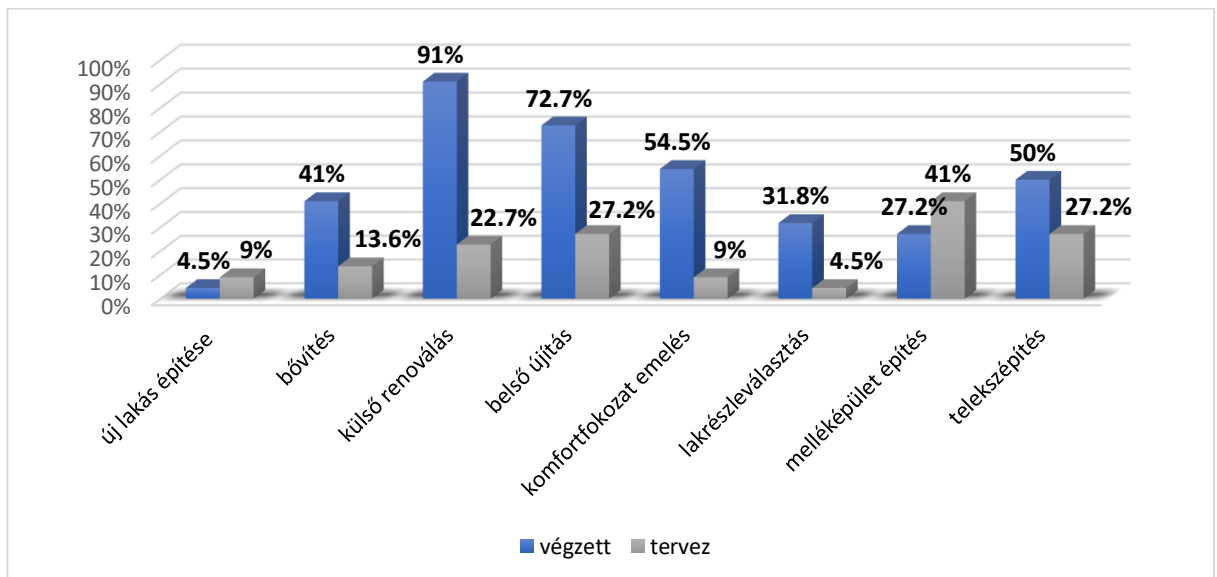
Az előbbi tényt kutatásunk további részei is alátámasztják, vizsgálva a lakosok és vendégfogadók foglalkoztatottságát. A lakosok (N=66) kétharmada (66,7%) átlagosnak ítélte meg jövedelmének összegét, azonban 19,4%-uk átlagon alulinak vélte. Mindössze 4,8%-uk rendelkezik átlagon felüli jövedelemmel. A megkérdezettek 55%-ának családjában van munkanélküli, míg 45%-uk esetén nincs.

A vendégfogadók (N=22) fele jövedelmét átlagosnak ítéli meg. Ebből 41% úgy vélekedett, hogy jövedelme valamivel az átlag felett van, míg mindössze 4,5% mondta, hogy ez átlagon aluli. A munkaviszonyt illetően, a lakossághoz hasonlóan, egyenlő azok aránya, akiknek munkahelyük bizonytalan (50%), és azoknak, akiknek nincs állásuk. A megkérdezettek negyedénél a családon belül mindenkinek van munkahelye, mindössze 1,4% tud maga mellett munkanélkülit. A vendégfogadók jövedelmét minden bizonnyal növelik a kérdőívekben is megjelölt kiegészítő források (73%). A megkérdezettek mindössze 5%-a tekinti ennek a turizmushoz kapcsolódó szezonális forrást.

A megkérdezett vendégfogadók a falusi turizmusba való bekapcsolódásuk okaként több választ is megjelölhettek. Többségük főképp a faluban egyre inkább vendéglátással foglalkozók hatására kapcsolódott be (65%), mivel jó tapasztalatokat hallott róla és jó lehetősége volt rá, nem mellesleg, kiegészítő jövedelmet is jelent számára (18%). Viszonylag kevesen (4,5%) tekintettek rá egyedüli jövedelmező forrásként. Ezzel szemben a megkérdezett lakosság igen nagy része (84%) nem kíván részt venni semmilyen turisztikai tevékenységben. Ez az eredmény azonban nem róható fel negatívként, ugyanis a falu lakosságának több mint fele foglalkozik turizmussal vendégfogadó és szállásadóként, vendéglősként és értékesítőként. Mindezek az arányok egy „egészséges” tényállást és egy pozitív előrehaladást mutatnak, szükséges ugyanis, hogy a településen legyenek olyan egyének, akik a lakosság „szerepét” töltik be. Azok, akik válaszuk alapján szeretnének bekapcsolódni a turizmusba, vendégfogadóként, szállásadóként (12,7%) és vendéglősként (3,3%) szeretnének tevékenykedni. A megkérdezettek a jövőbeni

vállalkozásuk elindításához főképp magánúton, pályázatok segítségével igénybe véve kezdenének hozzá (9,8%). Továbbá, támogatást várnak még a helyi önkormányzattól (3,3%), a helyi szervezötől (3,3%), a Turisztikai Vállalkozások Egyesületétől (3,3%) és a Vállalkozásfejlesztési Központtól (3,3%).

A legtöbb vendégfogadók elmondták, hogy támogatást főképp az Egán Ede Gazdaságfejlesztési Központ által meghirdetett pályázatok elnyerésével kaptak. Az összeget saját házuk turisztikai célból történő bővítésére (41%), külső renoválásra (91%), belső felújításra (72,7%), valamint a komfortfokozat emelésére (54,5-59) használta fel. Nagyon kevés azok száma, akik kifejezetten vendégfogadás céljából új lakrészt építettek (4,5%) vagy terveznek építeni (9%) (6. ábra).

6. ábra: A vendégfogadók támogatásokból kapott forrásainak felhasználása (N=22)

A támogatást, segítségnyújtást illetően a vendégfogadók körében hasonló eredményekkel találkoztunk, mint a lakosság azon részének esetén, akik vágnak bekapcsolódni a falusi turizmusba (16%). Közülük átlagosan 10,2% vár segítséget a helyi önkormányzattól és szervezötől, a helyi kulturális intézménytől, a Tourinform irodától, más utazási irodáktól, a Turisztikai Vállalkozások Egyesületétől, valamint a Falusi Turizmus szervezeteitől. Ezen kívül 59,1%-a pályázatoktól várna finanszírozást.

4.2.4 Vendégek, turistaforgalom, szezonális

A vendégkör felméréséhez (N=35) ukrán és magyar nyelvű turistákat egyaránt megkérdeztünk. A magyar nyelvűek mindegyike (100%) azon turisták csoportjához tartozik, akik külföldről (Magyarország (48,5%), Szlovákia (11,4%)) érkeznek a vidékre, legtöbbször utazási közvetítőn keresztül. Az ukrán nyelvű vendégek többsége belföldi turista, akik főképp Lemberg (17,4%), Harkov (5,7%) megyékből és a beregszászi járás területeiről érkeznek (14,2%).

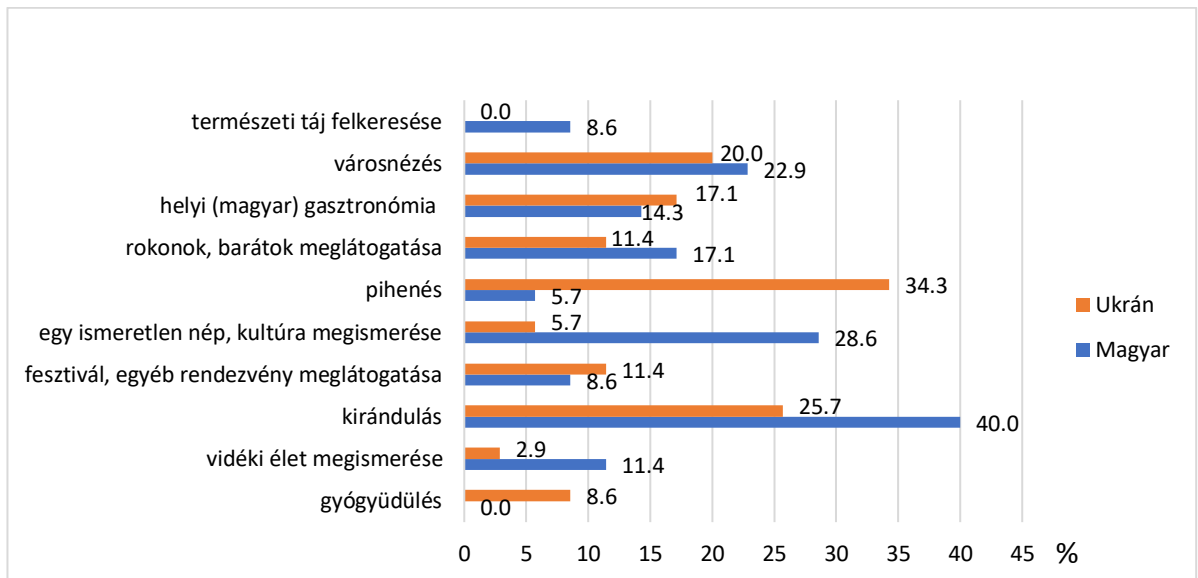
Összehasonlítva az eredményeket a vendégfogadók válaszaival (N=22), a megkérdezettek legnagyobb része (62%) külföldről várja vendégeit, vannak, akik mind külföldről, mind belföldről (24%), 14%-uk pedig csak belföldről várnak vendégeket. Ezt összesítve elmondhatjuk, hogy a megkérdezettek 91%-ának vannak külföldről vendégei, és több mint háromnegyedének (86%) belföldi vendégei is vannak.

A legtöbb vendégfogadó nagyrészen külföldről (59,1%), illetve külföldről és belföldről (22,7%) érkezőket fogadnak, azonban akad olyan vendéglátó is, aki csak belföldről fogad vendégeket (13,6%). A leggyakoribb belföldi területek ezen a téren Kárpátalja-, Lemberg-, és Ivano Frankivszk megyék, a külföldiek közül pedig Magyarország és Szlovákia jelenti a többséget. A megkérdezettek 45,5%-nak vannak rendszeresen visszajáró vendégei. Ezen vendégek zöme magyarországi turista (60,9%), de vannak, akik Ukrajnából keresik fel újra szállásadójukat (12%).

A kutatásban résztvevő turisták többsége barátokkal vagy csoporttal (35-35%) érkezett. Szintén jellemző a családdal (17,1%) és házastárssal (17,1%) történő utazás. A vendégek leggyakrabban autóbusszal (51,4%) és autóval (42,9%) közelítik meg a települést. Az autóbusszal érkezők jelentős része (48,6%) külföldi turista, míg autóval főképp belföldről (34,3%) érkeztek. A legtöbben barátok, ismerősök által (65,7%) hallottak a vidék kínált szolgáltatásokról, vannak, akik korábbi tapasztalataikra alapoztak (34,3%), mások az interneten tájékozódtak (31,4%). A megkérdezettek kevés százaléka (11,4%) informálódott utazási irodák által.

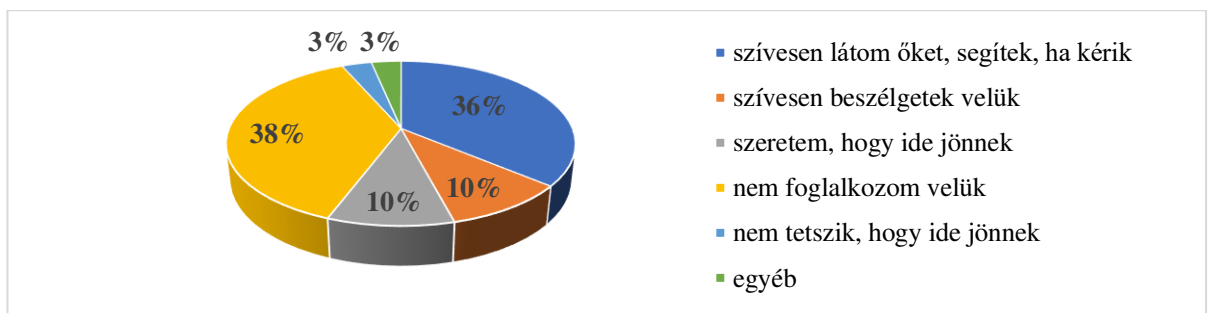
A magyar turisták leggyakrabban a kirándulás (40%) vagy egy ismeretlen nép, kultúra megismerése (28,6%) céljából érkeznek. Az ukrán vendégek fő motivációja szintén a kirándulás (25,7%), de ennél is magasabb arányban jelenik meg náluk a pihenés (34,3%), amely viszont a magyar vendégeknél nem volt jellemző. Mindkét csoport által kedvelt tevékenység a városnézés (22,9% magyar, 20% ukrán) valamint a helyi, magyar ételek fogyasztása (14,3% magyar, 17,1% ukrán). Érdekes jelenség, hogy a megkérdezettek közül egyedül az ukrán

vendégekre jellemző a gyógyüdülés szolgáltatásainak igénybevétele, ehhez hasonlóan a természeti tájak felkeresése csak a magyar turisták sajátossága (7. ábra).

7. ábra: A faluba érkező vendégek által végzett tevékenységek a megye területén (N=35)

A lakosság részéről tanúsított vendégszeretet nagy vonzerővel bír a turisták számára (8. ábra). A lakosok szívesen segítenek, útbaigazítják a vidéken megforduló turistákat (36%), örülnek jelenlétüknek (10%) és szívesen beszélgetnek velük (10%).

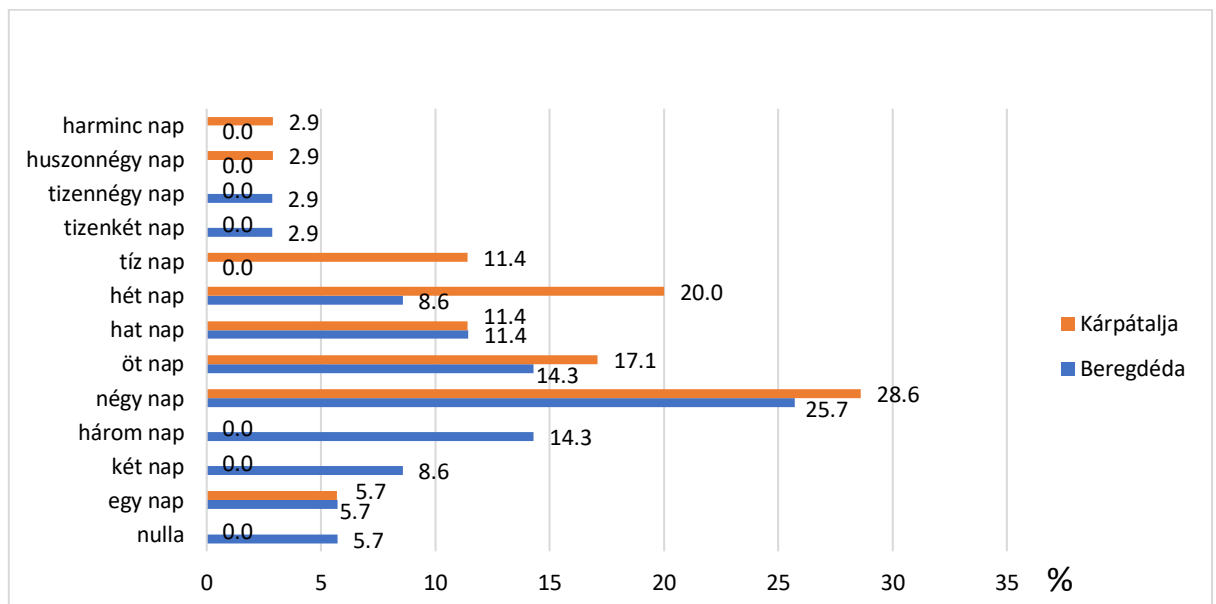

8. ábra: A lakosság viszonyulása a faluban megforduló vendégekhez (N=35)

A vendéglátók főképp a nyári hónapokban, júniusban (36,3%), júliusban (63,7%) és augusztusban (95,5%) fogadják vendégeiket, ugyanis ekkor van a legnagyobb forgalmuk, ekkor van a főszezon. A válaszadók 50%-a jelölte be a májusi hónapot, valamint 27,2% az első őszi hónapot, a szeptembert. Ennek oka, hogy a belföldi vendégek számára a fő vonzerőt a bányató jelenti, amit csak a három nyári hónapban vehetnek igénybe a nyitvatartási és időjárás

feltételeknek megfelelően. Továbbá, a külföldi vendégek utazásközvetítő által érkeznek, főképp a tavaszi és őszi hónapban, mivel ezek biztosítják a legmegfelelőbb időjárási körülményeket a túrázáshoz, kiránduláshoz.

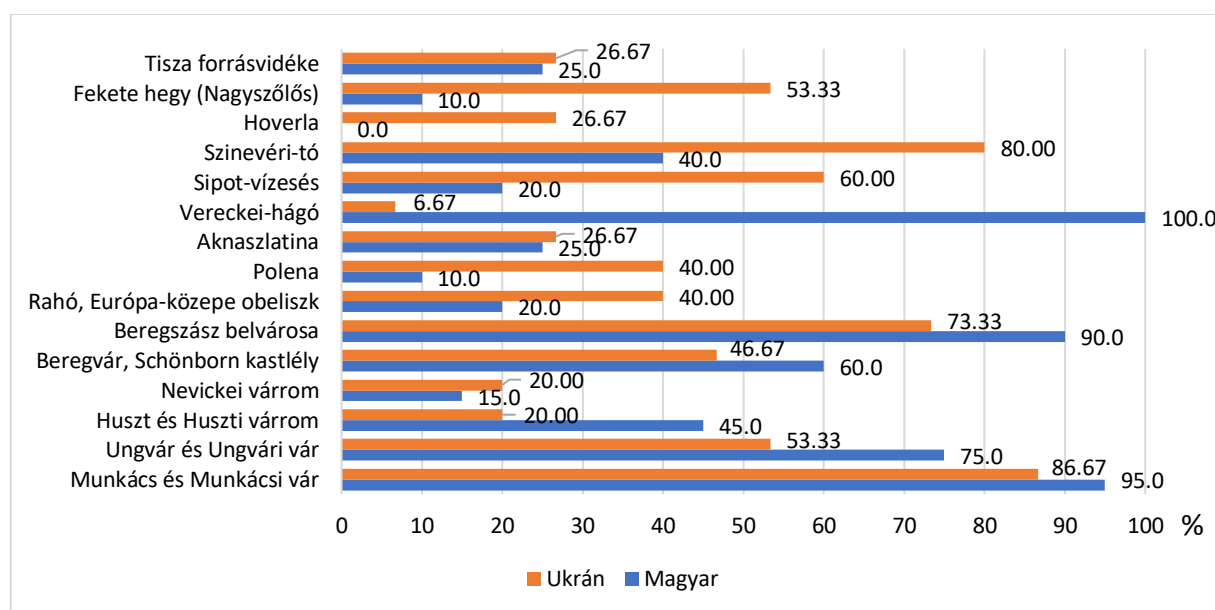
A vendégek átlagosan 4,3 napot töltenek Kárpátalján (9. ábra). Sokan tíz napot (11,4%) egy hetet (20%), vagy hat (11,4), öt (17,1%), illetve négy (28,6%) napot tartózkodnak itt, azonban a megkérdezettek közül előfordul olyan is, aki egy egész hónapot itt pihen (5,8%). Kevesen töltenek Kárpátalján egy (5,7%) napot. Ezzel szemben a településen a vendégek átlagosan 3,5 napot töltenek. A legtöbben négy (25,7%), három (14,3%), öt (14,3%), hat (11,4%), hét (8,6%) illetve két (8,6%) napig veszik igénybe a szálláshelyeket. A belföldi turisták közül előfordulnak, akik egy éjszakát sem maradnak (5,7%), vagy épp csak egy napot (5,7%) viszont vannak, akik 12, illetve 14 napot itt pihennek (2,9%-2,9%).

9. ábra: A vendégek Kárpátalján és Beregdédán töltött ideje (N=35)

A vendégek Kárpátaljára tett látogatása során csak kevesen szállnak meg apartmanban (8,6%), illetve szállodában (11,4%). Többségük (80%) falusi vendégházak szolgáltatásait veszik igénybe. Ennek oka, hogy az ide érkező vendégek barátságosnak találják a falu lakosait (60%), szeretik a falusi környezetet (45,7%), illetve megbízhatónak találják, mivel rokonaik, barátai ajánlották őket (31%). Más esetben azért választották a falusi vendégházakat, mert közel van a Kaszonyi Termálfürdőhöz (20%) és a Dédai-tóhoz (11,4%) illetve a beregszászi fürdőhöz (8,6%). A válaszadók kevés százaléka (17,1%) választotta a falusi vendégházakat a kedvező ár miatt.

A fentiekben már volt szó arról, hogy a vendégfogadók milyen szolgáltatásokat, termékeket és programlehetőségeket kínálnak és értékesítenek vendégeik számára. A következőkben megvizsgáljuk mindezt a vendégek szemszögéből is. A 100 km-es és annál távolabbi területek a magyar turisták által a leglátogatottabbak, a magyar történelemhez egyik legszorosabban kapcsolódó hely, a Vereckei-hágó (100%). Népszerű továbbá Beregvár és a Schönborn kastély (60%), a Huszti várrom (45%), a Tisza forrásvidéke (25%), és Rahó közelében az Európa-közepe obelisz (20%) meglátogatása. Az ukrán vendégek nagyobb arányban látogatják Kárpátalja természettel és üdüléssel kapcsolatos vonzerőit: Szinevéri-tó (80%), Sipot-vízesés (60%), Fekete-hegy (53,3%) és Polena (40%). Mindkét csoport által kedvelt vonzerők a történelmi városok és a városnézési programok: Munkács városa és a vár (95% magyar, 86,6% ukrán), Ungvár és az Ungvári vár (75% magyar, 53,3% ukrán), Beregszász belvárosa (90% magyar, 73,3% ukrán) (10. ábra).

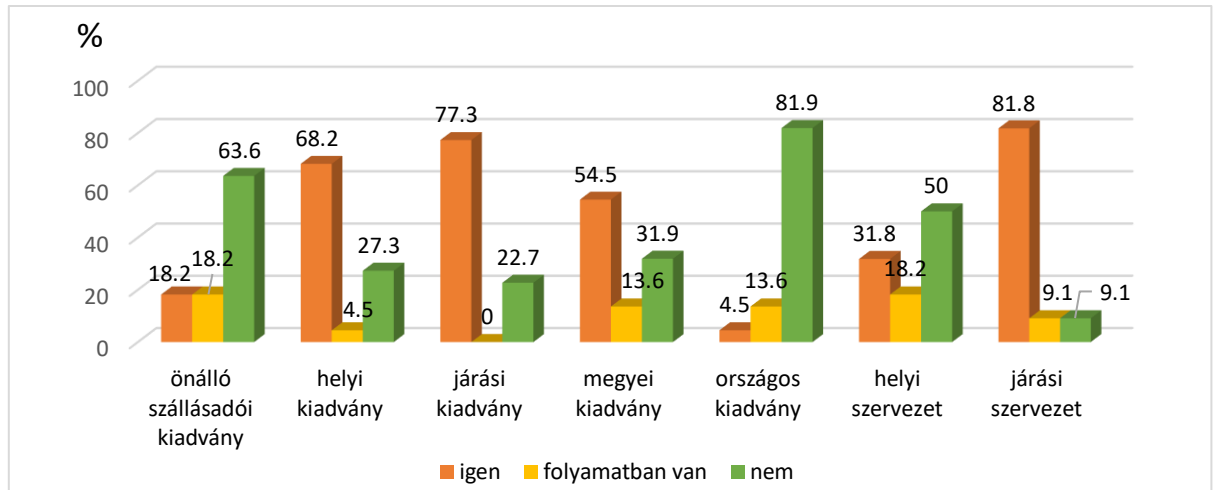

10. ábra A vendégek által meglátogatott kárpátaljai vonzerők (N=35)

A vendégfogadók többsége fontosnak tartja a falusi turizmus érdekeinek szervezetekben való érvényesítését. A szervezetekben való részvétel azonban csak helyi (68,2%) és járási (72,8%) szinten jellemző, a szállásadók ugyanis nem tagjaik megyei (77,3%) és országos (77,3%) szervezeteknek.

A vendégfogadók versenyképességük megőrzése és ismeretségük fenntartása érdekében is tettek lépéseket, azáltal, hogy házaik szerepelnek helyi (68,2%), járási (77,3%) és megyei (54,5%) kiadványokban. Szintén előnyös reklámtevékenység, hogy a megkérdezettek 81,8%-

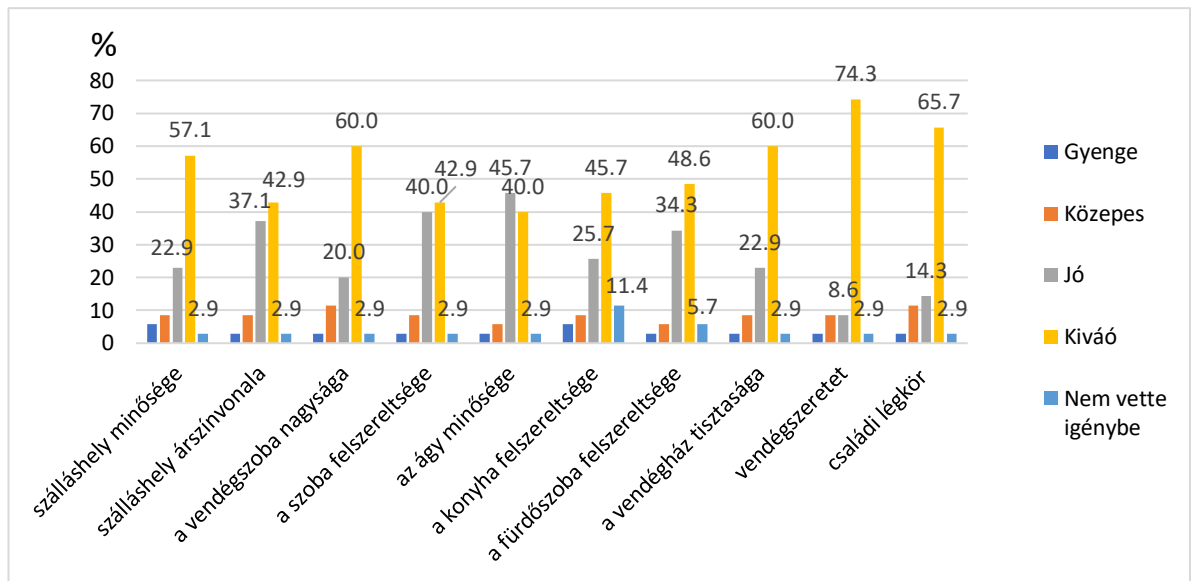
nak vendégháza szerepel más honlapokon, azonban csak 31,8%-nak van önálló honlapja, és 18,2% rendelkezik önálló szállásadói kiadvánnyal. A szállásadók csak 4,5% szerepelteti házat országos kiadványban (11. ábra).

11. ábra: A szállásadók szállásaikra vonatkozó reklámozási platformjai (N=22)

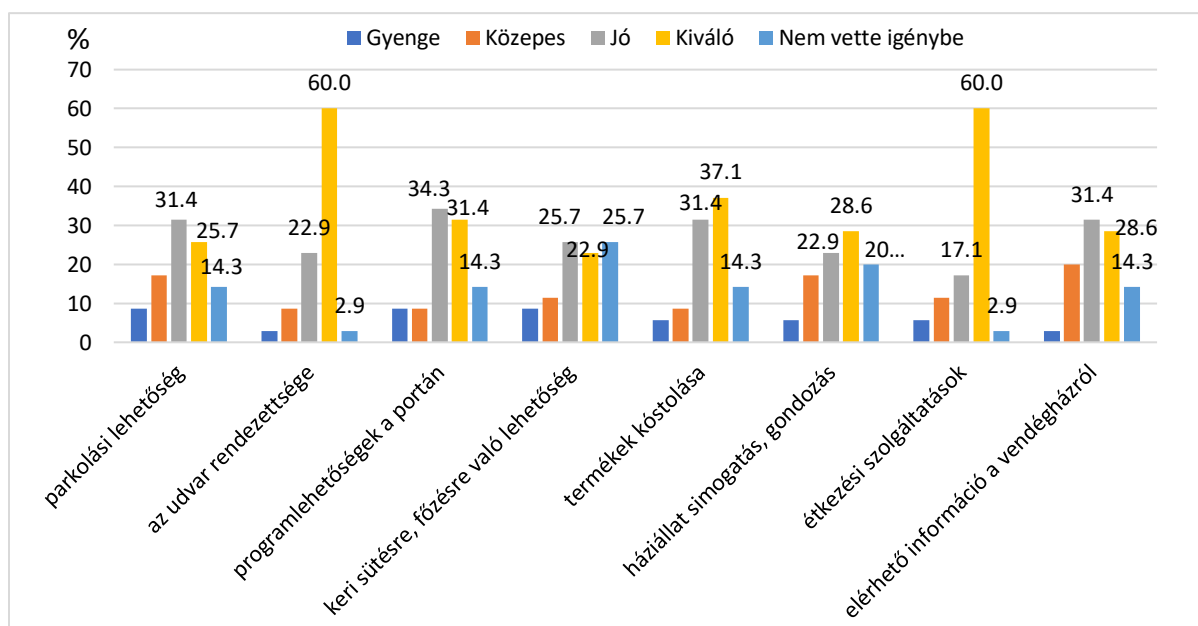
4.2.5. A vendégek elégedettsége a vendéglátók által kínált szolgáltatásokkal

Arra is kíváncsiak voltunk, hogy a vendégek milyen mértékben elégedettek a szálláshelykínálattal (12. ábra). Tekintve a vendégház belsejét, a legtöbb vendég szinte mindennel meg volt elégedve, az adatok alapján nem tudunk olyan mértékű negatívumot kimutatni, amely lerontaná az értékeket. A vendégek a legnagyobb elégedettségüket a szállásadói vendégszeretete (74%) és a kellemes családi légkör (65,7%) iránt fejezték ki. Többnyire „kiváló”-ra, illetve „jó”-ra minősítették a vendégszoba nagyságát (60% kiváló, 20% jó), a vendégház tisztaságát (60% kiváló, 20,9% jó), a szálláshely minőségét (57,1% kiváló, 22,9% jó), valamint a konyha (45,7% kiváló, 25,7% jó) és fürdőszoba (48,5% kiváló, 34,3% jó) felszereltségét. A szálláshely árszínvonalánál (37,1% jó, 42,9% kiváló) és a szoba felszereltségénél (40% jó, 42,9% kiváló) azonban már közel azonos arányban jelent meg a „jó” és a „kiváló” minősítés, sőt az ágy minőségénél már a „jó” minősítés meghaladta a „kiváló”-t, ez utóbbi pedig a kényelmes alvás és az elégedettség szempontjából nagyon fontos tényező. Összességében azonban nagyon kevesen adtak „gyenge”, illetve „közepes” minősítést, amelyet mindenképpen pozitívként könyvelünk el.

12. ábra: A vendégek véleménye a szállásadás körülményeiről (N=35)

A megkérdezett vendégek véleménye alapján a vendégház külsejét illetően sokkal kevesebb az elégedett vélemény, bár tény, hogy a „jó” és „kiváló” értékek még így is dominálnak. A turisták szerint a vendégház rendezett (60%). Szintén nagyon elégedettek az étkezési szolgáltatásokkal (60%), lehetőségük van helyi termékeket megkóstolni (37%) és sok programlehetőséget kínál (31,4%). A vendégek többnyire jónak ítélték a parkolási lehetőséget (31,4%), a kerti sütésre és főzésre való lehetőséget (25,7%) és az elérhető információt a vendégházról (31,4%). Ezzel szemben néhány vendég a parkolási lehetőséget (17,1%), a háziállatsimogatást (17,1), a kerti sütést, főzést (11,4%) az étkezési szolgáltatásokkal együtt (11,4%) közepesnek vélte. Szintén megugrott azon szolgáltatások száma, melyeket a vendégeknek nem részesültek, ugyanis a vendéglátó nem nyújtott ilyen szolgáltatást: kerti sütésre, főzésre való lehetőség (25,7%), háziállat simogatás, gondozás (20%), termékek kóstolása (14,3%), programlehetőségek a portán (14,3%) és parkolási lehetőség (13. ábra).

13. ábra: A vendégek véleménye a portán található programlehetőségekről (N=35)

Vizsgálva a kapott eredményeket összességében elmondható, hogy a vendégek elégedettek a vendéglátóik kínálta szolgáltatásokkal. A megkérdezettek 97%-a visszatérne a településre (magyarok 100%-a, ukránok 93%-a) és 91%-a visszatérne vendégfogadójához (magyarok 100%-a, ukránok 80%-a). Szintén pozitív eredmény, hogy többségük (97%) szívesen kínálja Beregdéda falusi turizmussal kapcsolatos szolgáltatásait barátainak, ismerőseinek.

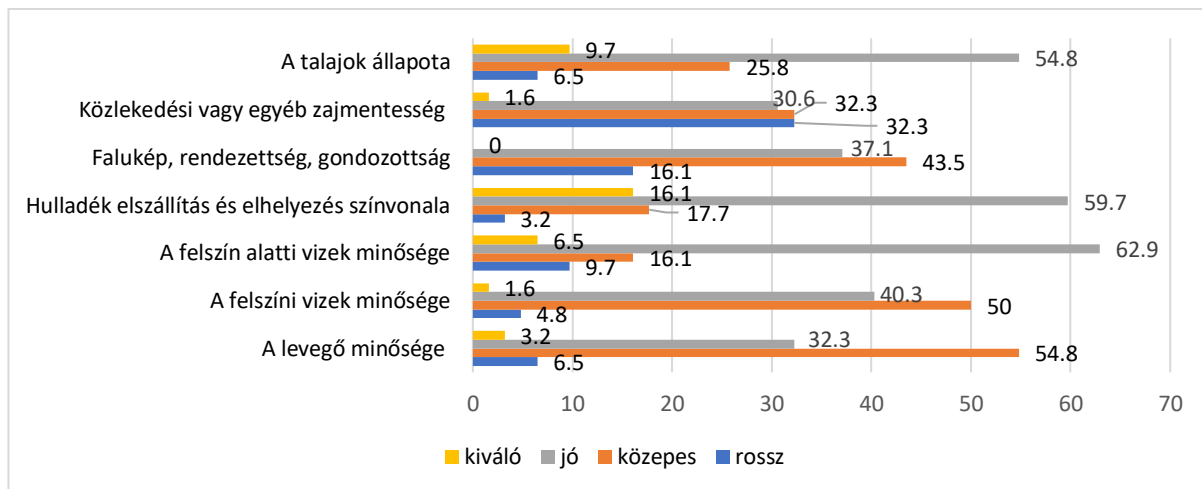
4.2.6. A települések felkészültsége, alkalmassága a falusi turizmusra

Kutatásunkban fontosnak tartottuk felmérni mind a vendégfogadók, mind a helyi lakosok véleményét a falu környezeti jellemvonásairól, az általuk kínált ellátásról, infrastrukturális szolgáltatásairól és kereskedelmi hálózatáról. Tudva, hogy ha maguk a településen élők nincsenek megelégedve környezetükkel, akkor a turizmus megvalósítását illetően is komoly akadályokkal kell szembenéznük. A válaszok alapján tehát feltérképezhetjük a település fogadóképességét, felkészültségét a vendégfogadásra és levontuk a következtetéseket.

4.2.6.1. Környezeti jellemvonások

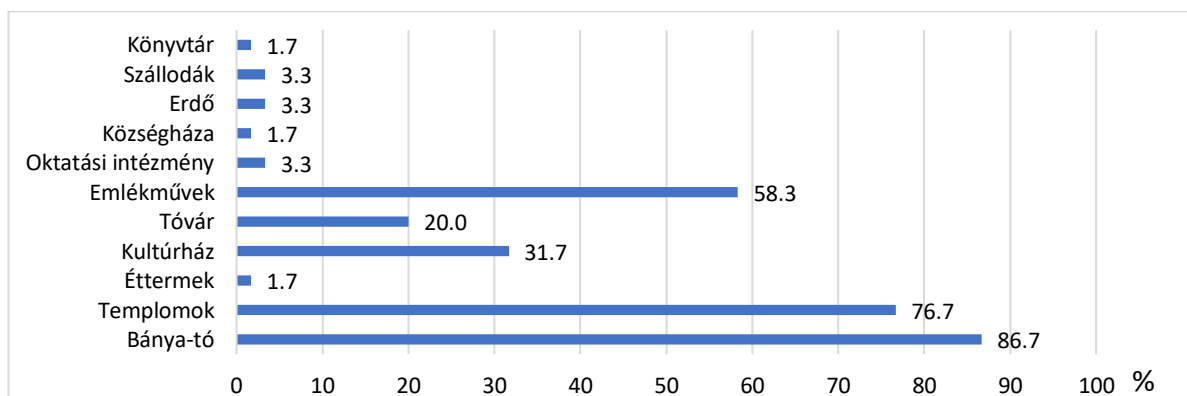
A környezeti hatásokat említve kiértékelésre került a település környezeti állapotának legfontosabb összetevőinek minősége (14. ábra). A válaszadók zajosnak ítélték meg a települést (32,3%), valamint a falukép szegényes rendezettségére panaszkodtak (16,1%), viszont a levegő

(54,87 közepes, 32,3 jó) és a felszíni (50% közepes, 40,3% jó) vagy felszín alatti vizek minőségével (62,9% jó), a hulladékelhelyezés és elszállítás folyamatával (59,7% jó) és a talajok állapotával (54,8% jó) elégedettek voltak.

14. ábra: Beregdéda természeti környezetének jellemzői

Kutatásunkban arra is kerestük a választ, hogy a megkérdezett lakosság véleménye alapján milyen természeti, illetve kulturális értékekkel rendelkezik a falu (15. ábra). Ezek alapján a szinte mindenki által megjelölt legnagyobb természeti érték a bányató (86%) és a Tóvár (19,6%). Kulturális értéknek jelölték a templomokat (76,6%), és a világháborús emlékműveket (58,3%), valamint a kultúrházat (31,6%).

15. ábra: Beregdéda természeti és kulturális értékei a lakosság véleménye alapján

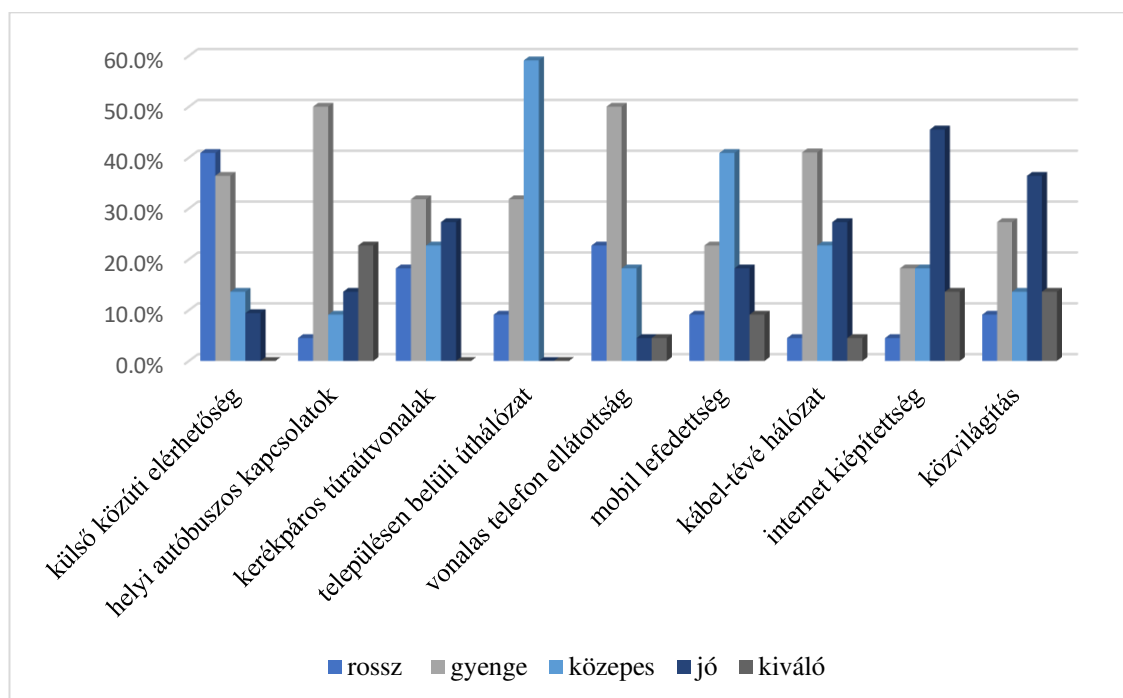
Persze nem minden természeti és kulturális értéket lehet turisztikai vonzerőként értelmezni. Ezért a lakosságot arról is megkérdeztük, hogyan látják, mi készteti arra a turistákat hogy a településre utazzanak. A válaszok alapján turisták által legkedveltebb három

turisztikai vonzerő a fürdési lehetőségek (98,3%), a hagyományos helyi ételek és italok fogyasztása (50,8%) és a vonzó táj (50,8%) alkotják. Népszerűek még a keresett vonzerők listájában a kedvező helyi klíma (19,7%), a vallási ünnepek (18%), mely a szomszédos falvak híveit vonzzák, továbbá a horgászat (6,6%) és a vadászat is (4,9%), mely szintén a szomszédos települések lakosait ösztönzi a helyváltoztatásra. Az adatok alapján itt is ki kell emelnünk a már fent említetteket, miszerint Beregdédában a kulturális és sportrendezvények erősen hiányosak. A lakosság nagy része szerint (60,7%) egyre kevésbé kerülnek megrendezésre a népi hagyományok eseményei, valamint a nemzetiségi hagyományok (65,6%) ünnepei. Hiányzik továbbá a kézművesség (86,9%), kulturális esemény (65,6%), helyi termékek betakarítási ünnepei (50,8%), valamint a falu nem rendelkezik múzeummal és nem kerülnek megrendezésre egyéb kiállítások (100%). Továbbá nincsenek a faluban túrázási lehetőségek (60,7%). A megkérdezettek 49,2%-a említette azt, hogy lehetséges a kerékpározás, azonban itt arra a kerékpártúrára utaltak, melyet minden tavasszal vagy nyár elején a Görögkatolikus Egyház vezetői szerveznek meg. Sokan panaszkodtak arra, hogy nincs rendszeresen megrendezett fesztivál és kulturális esemény (65,6%) és nincsenek koncertek (95,1%), ami általában jellemezi Kárpátalja falvait.

4.2.6.2 Közlekedés, távközlés, fejlesztési irányvonalak

Az alap infrastruktúrához tartozó tényezők megléte elengedhetetlen a turizmus működése szempontjából, továbbá mindezek alapvető elemei a helyi lakosok jólétének is (16. ábra). A lakosság véleményét vizsgálva nagy elégedetlenség mutatkozik a kerékpárútvonalak (66,1%), a vonalastelefon ellátottság (64%), a kábeltévhálózat hiányos kiépítettsége (37%) és a településen belüli úthálózat állapota (37%) iránt. A lakosok elégedettek Beregdéda mobilhálózat lefedettségével (30%) és a közvilágítás kiépítettségével (40%). Kiemelkedő eredmények születtek a helyi autóbuzos kapcsolatok (58%) és az internet-lefedettség (48%) területén.

A vendégfogadók szerint a vidék nehezen közelíthető meg (40,9% rossz és 36,4% gyenge), hiányos a helyi autóbuzos kapcsolatok szolgáltatása (50% gyenge), a kerékpáros túraútvonalak (18,2% rossz és 31,8% gyenge) és kábeltévé hálózat kiépítettsége. A válaszadók közepes kategóriába sorolták a településen belüli úthálózat minőségét (59,1%) és mobilhálózat lefedettséget (40,9%). A lakosság válaszához hasonlóan, a vendégfogadók kiemelkedő értékeket adtak a falu internet-lefedettségét (45,5% jó és 13,6% kiváló) és a közvilágítást (36,4% jó és 13,6% kiváló) illetően.

16. ábra. A település közlekedésének és távközlésének állapota

A felvázolt adatok alapján arra a következtetésre jutottunk, hogy a falu gazdasági helyzete a skála közepén mozog. A település rendelkezik fejlett infrastruktúrával (internet, mobilhálózat, autóbuszos elérhetőség, közvilágítás), viszont még mindig akadnak olyan alapvető tényezők, melyek elengedhetetlenek az általános fejlődés és a turizmus fejlődése érdekében is (utak javítása, kerékpáros útvonalak kiépítése). A csoportok válaszai alapján különbséget észlelhetünk a buszközlekedés és a településen lévő utak kapcsán kapott eredményekben. Az autóbuszos kapcsolatok az elmúlt egy évben jelentősen javultak. Az utak évről évre romlanak, viszont tavasszal igyekeznek javítani az állapotukon.

Kutatásunk a faluban szükséges, illetve nem szükséges létesítmények fejlesztésének területére is kiterjedt. A lakosok véleménye szerint egyáltalán nincs szükség az ipar (40,9%), szociális támogatások (36,4%), a gázhálózat (61,9%) és a szemétszállítás (59,1%) fejlesztésére, ugyanis mindezek jól működnek a községben. A további eredmények azt mutatják, hogy fontos fejleszteni és támogatni a turizmust (54,5%), a mezőgazdaságot (77,3%), kereskedelmet és vendéglátást (41%), munkahelyteremtést, kultúrát, oktatást, szórakozási lehetőségeket (57%), lakások felújítását, telekszépítést, az építészeti és természeti értékek védelmét (54,5%), az internetkiépítettséget (81,8%), valamint a vendégfogadók érdekképviselésének erősítését (63,6%), azonban mindez nem sürgető. A településen elengedhetlenné vált a környezet rendbetétele (63,6%), az ivóvízhálózat kiépítése (77,3%), a

szennyvízhálózat kiépítése (45,1%), a településszépítés (90,9%), a közutak rendbetétele (77,3%), valamint az egészségügyi ellátás és biztonság javítása (40,9%).

A faluban rendkívül magas a kereskedelmi és vendéglátói szolgáltatások színvonala. Mindezek főképp a turizmusnak is köszönhetőek, ugyanis a falusi vendéglátás beindulásával a boltok és éttermek gombamód jelentek meg. Mára a faluban legalább négy étterem, több mint öt bolt, egy pizzázó, egy diszkó, gokartpálya, valamint egy élményfürdő található. Mindemellett számtalan szórakozási, gasztronómiai és egyéb vendéglátási szolgáltatásokat kínálnak a tó körüli fejlett üdülési részlegek.

A személyi szolgáltatásokat tekintve, a falu nem rendelkezik saját szépségszalonnal vagy fodrászattal, viszont több ember foglalkozik ilyen jellegű szolgáltatásokkal, megnyitva otthonát. Az ajándéktárgy és virágkereskedés szintén fejlődésnek indult és megtalálható a nagyobb üzletekben.

Az egészségügyi ellátás terén a lakosok közül többen nem tudták értékelni a gyógyszerár (8,1%) az orvosi ügyelet (4,8%) és a fogorvos (9,7%) szolgáltatásait, a többi válaszadó pedig (90%) negatív elégedettséget mutatott ezek iránt. Mindez azért van így, mivel a kérdőívek kitöltési éveiben (2018-2019) a falu nem rendelkezett ezen szolgáltatásokkal, 2020-ra azonban az egészségügyi körülmények jelentős javulásnak indultak az új egészségügyi központ felépítésével.

4.2.6.3 A COVID-19 járvány hatása Beregdéda falusi turizmusára

A COVID-19 járvány miatt Ukrajnában bevezetett szigorítások az élet minden területére kiterjedtek, így a turizmusra is. Ukrajna 2020. március 11-én határozatot fogadott el az országos karantén március 12-i bevezetéséről április 3-ig. Természetesen a karantén sokkal tovább tartott. Március 27. 24:00 órától teljesen lezárta határait, korlátozva ezzel nem csak a külföldi állampolgárok szabad mozgását, de az ukrán állampolgárokét is. Az országban működő 249 nemzetközi határátkelőhely közül mindössze 49 maradt nyitva. Kárpátalján csak a Csap-Záhony nemzetközi határátkelőhely üzemelt. A jelen kutatásban (turista)küldő országgént megjelenő országok (Magyarország, Szlovákia) szintén szabályozták állampolgáraiknak a külföldre való utazását. A kárpátaljai határátkelőhelyeket illetően, Magyarország hasonlóan csak Záhony-Csap útvonalának nyitvatartását szorgalmazta. Enyhülés 2020. június 29-től lépett fel, amikor a Magyar Kormány engedélyezte a Kárpátalján lévő mind az öt határátkelőhelyén való határátlépést. Sajnos ez sem tartott sokáig, ugyanis augusztusban újabb határ-korlátozások léptek életbe (Закарпатський Обласний Центр Громадського Здоров'я).

Kutatásunkban megkérdeztünk néhány vendégfogadót (N=8), hogy ők hogyan élték meg a COVID-19 járvány miatt 2020-ban bekövetkezett változásokat, milyen módon hatott ez vendéglátásukra, valamint milyen előrelátásaik vannak a jövőt illetően.

A járványügyi intézkedések és a határzárak ellehetlenítették a külföldi turisták Kárpátaljára tett látogatását. Egészen 2020 tavaszától 2020 őszéig egyetlen magyar turista sem érkezett a településre, a vendégfogadók elmondása alapján: „Magyarországról nem voltak, pedig szoktuk fogadni őket, tavasszal és ősszel jönnek.” (Megyesi, 2021) „Ukránok voltak, de magyarok abszolút nem voltak.” (Nagy, 2021). Természetesen nem a szigorítások bevezetése volt az egyetlen ok, amiért a magyar turisták nem vállalták be az utazást, hanem a vírustól való félelem is: „Most is lett volna hét magyar csoport, csak visszamondták ebben a helyzetben. Én tartom velük a kapcsolatot, most is szoktunk beszélni. Ők valahogy jobban félnek, mint mi, várják nagyon az oltást, bennük nagyobb félelem van. Beleélik magukat.” (Homoki, 2021).

A vendégfogadók hozzáállása a kialakult helyzethez különböző volt. A legtöbben a járványhelyzet ellenére is fogadtak turistákat: „...sokat beszéltünk (a vendégekkel) erről a témáról, de ugye nyáron nem éreztük ennek a betegségnek a súlyát úgy, mint most ősszel. Sokan nem hittünk benne...” (Megyesi, 2021). „Nem voltak visszajárók, hanem látták a feliratot, hogy ki van téve és megálltak érdeklődni.” (Homoki, 2021). A vendégfogadók ezen csoportja nem csak nem hitt a betegségben, de úgy vélték, ha maga a vendég is be meri vállalni az üdülést, akkor biztosan nem fertőzöttek: „Ó, dehogy hordtunk maszkot. Nem félték ők sem, ha annyira félték volna, nem is jöttek volna.” (Komári, 2021). „Á, nem hordtak maszkot, semmi ilyen nem volt. Többnyire úgy jöttek, hogy egy társaság voltak, család vagy barátok így nem kellett féljenek egymástól.” (Balogh, 2021).

Voltak, akik ugyanúgy nyitott ajtókkal várták a vendégeket, de csak egy-két óvintézkedés feltételével. „Volt bennünk félelem, de azért én is odafigyeltem, védekezünk mi is. Úgy, hogy nem használták a konyhát. Olyat vállaltam be, csak, akinek nincs szüksége erre, mert máskor ugye odaadjuk azt is, hogy készítsék maguknak. De ebben az esetben ezt nem tartottam helyesnek. A fürdőszoba pedig úgy volt megoldva, hogy az csak az övék volt. Igyekeztünk tartani a távolságot. De mondjuk egész nap odavoltak. Itt a Nagykertben, az étteremben ettek, azt mondták.” (Homoki, 2021).

A szállásadók egy harmadik csoportja nagyon megfontolt volt, csak a visszajáró vendégeket fogadták: „...nem sokat fogadtam, csak három visszajáróm volt és ők is mondták, hogy körülöttük ott nincsenek betegek. S azért jöttek el ők is. Egy kicsit azért féltünk is, szinte csak 3-4 visszajáró család és annak az ismerősei voltak.” (Nagy, 2021) „Kétszer voltak 1-1 család, de többet nem is fogadtuk. De igazából nem is akartam többet fogadni, azért tartottam

tőle. Nem volt annyi turista.” (Balogh, 2021). Természetesen voltak, akik egyáltalán nem fogadtak vendégeket: „Egyáltalán nem is fogadtam senkit. Félttem ettől a vírustól.” (Vascsák, 2021)

Azok a vendégfogadók, akik fogadták a vendégeket, többen is megjegyezték, mennyire kevés turista volt a faluban és kifejezték ezzel kapcsolatos aggodalmukat, mivel ez mind kihatott jövedelemforrásukra: *„A tavalyi év nulla volt, semmi. Nem volt nekünk. Csak ukránok voltak egy páran akik jöttek ide a tóra, de az is csak augusztusban” (Palotai 2020)*

A jövőt illetően általánosan minden vendégfogadó pozitívan vélekedik. Mindenki reméli, hogy a vírushelyzet megszűnik és az élet visszaáll a régi kerékvágásba. Vannak, akik nem bánják, ha ez a helyzet fennáll, csak legyen lehetőségük vendégfogadásra: *„Ha úgy lesz, mint tavaly, az is jó, csak rosszabb ne legyen. Jó, ha van egy kis plusz bevétel” (Megyesi, 2021).* Viszont legtöbben kiemelték, ha továbbra is marad ez a helyzet, akkor csak bizonyos feltételek mellett, hajlandóak a fogadásra: *„Bízunk benne, hogy hamar vége lesz, ha nyáréra lezajlana, akkor nyugodtan tudnánk fogadni. Ha mégsem lenne vége, akkor csak úgy fogadnánk, ahogy most.” (Homoki, 2021).* Természetesen előfordul olyan is, aki tart a vírustól és ha lehetséges, inkább nem fogadna vendégeket *„...őszintén nem tudom mi lesz, azért csak félünk mi is. Most ki tudja, nem is tudjuk kiben rejtőzik ez vagy meddig fog ez tartani. Lehet a visszajárókat még fogjuk fogadni, de a többieket biztos nem.” (Balogh, 2021).* *„Szerintem mi fogunk fogadni. Tavaly is volt visszajárónk, most is lesz. Aki nem olyan, az úgy is le fog jönni” (Illés, 2021).*

KÖVETKEZTETÉSEK

A kutatás alapján megállapíthatjuk, hogy Beregdéda település gazdaságilag közepesen fejlett. A település rendelkezik fejlett szolgáltatásokkal (vendéglátás, bolthálózat, személyi szolgáltatások) és infrastruktúrával (internet, mobilhálózat, autóbuszos elérhetőség, közvilágítás). Mindezek ellenében még mindig akadnak olyan alapvető tényezők, melyek elengedhetetlenek a további fejlődés szempontjából és a turizmus fejlődése érdekében is (gyógyszertár, fogorvosi rendelő, utak javítása, szennyvízelvezetés kiépítése, kerékpáros útvonalak kiépítése). Mindezek ellenére pozitívumnak tekinthetjük, hogy a lakosság 71%-a mondta azt, hogy elégedett a lakóhelye által biztosított életkörülményekkel. Igaz, sokan bevallották, hogy azért választják ezt a lehetőséget, mivel úgysem tudnak változtatni a tényen, hiszen „mindenki magáért él és dolgozik”.

A településnek a vendégfogadásra, turizmusra való felkészültségének kiértékelése alapján elmondható, hogy a falu jól fel van készülve a látogatók fogadására, vagyis megfelelően kezelik a faluban működő turizmust. A település jól felszerelt a szórakozást (K2-club, gokartpálya) és gasztronómiai (pizzázó, három étterem, bisztró, tó körüli fagyizók és sörözők) kínálatokat nyújtó szolgáltatásokkal. A kutatás eredményeire és saját tapasztalatra alapozva elmondható, hogy a szálláshelykínálatokból sincs hiány a településen. A tó körül több szálloda (Villa Lamperti, Szilvia-kotédzs), apartman és kiadó házak állnak a turisták rendelkezésére. Ami nagy problémát jelent a jövőre nézve, hogy jelenleg a falu turizmusa egyetlen vonzerőn, a bányató és Horus élményfürdő kínálta pihenéssel, fürdőzéssel kapcsolatos szolgáltatásokon alapszik. A falu hiányos a kulturális- és sportrendezvények szervezésében, a vidéki élet rejtelseinek (falusi motívumok, foglalkozások, vidéki életmód) bemutatásában. Továbbá sok olyan természeti (Tóvár, Dédai hegy) és kulturális (templomok, emlékművek) értékekkel rendelkezik a környék, melyek turizmusba való bevonása által jelentősen emelkedne a település turisztikai kihasználtsága és a nyújtott szolgáltatások színvonala, komplexitása is növekedhetne. Amennyiben a COVID-19 járványveszély véget ér és a turistaforgalom visszatér a településre, érdemes lenne átgondolni a következő fejlesztési elképzeléseket, melyek szoros összefüggésben vannak a turisztikai infra és szuprastruktúra fejlesztésével:

- a település úthálózatának teljes felújítása, a település közművesítése;
- kerékpárutak kiépítése (pl. a Dédai tó körül) és kerékpárköleszők kialakítása, ezáltal túrák biztosítása a faluba érkező turistáknak;
- a dédai Tóvár rendbetételével környezettudatos, ökoturizmus megvalósítása, területén tanösvények kialakítása;

- a helyi szervező, a vendégfogadók és lakosság összefogása által a falusi motívumok reprezentálása a vendégházban és a településen, a vendégház valódi vonzerővé fejlesztése, valamint falusi életmód bemutatása, népi hagyományok megismertetése a vendégekkel, a turisták esetleges bevonása bizonyos vidéki tevékenységekbe;
- helyi bortermelők bevonása a turizmusba, borkínálat fejlesztése, népszerűsítése;
- a helyi lakosság bevonása a turizmusba helyi termékek előállításának ösztönzése révén, melyet egy erre a célra kialakított helyi termék piacon arúsíthatnának főleg a nyári időszakban az ide érkező vendégeknek;
- helyi kulturális rendezvények megszervezése;
- helyi sportesemények megrendezése;
- kereskedelmi szálláshelyek minősítési rendszerbe való bevonása és ezáltal a szolgáltatások színvonalának emelkedése, a versenyképesség fokozása;
- a turizmusban résztvevők reklámtevékenységeinek fejlesztése;
- a település turisztikai arculatának erősítése;
- a turisták településen belüli informálásának kialakítása (turisztikai információs térképek kihelyezésével, telefonos applikáció kialakításával) a helyi szolgáltatások elérhetőségének fokozása érdekében;

ÖSSZEGZÉS

A szakdolgozat első felében behatároltuk a mai értelemben vett falusi turizmus fogalmát a nyugati országok által használt szakirodalom alapján. A szakirodalom alapján meghatároztuk a kínálat elemeit, mely a vendéglátó házában főként a falusi életmód bemutatására, a faluban a népi motívumokra, természetközelségre összpontosul. Megállapítottuk, hogy a falusi turizmus hasznossága a településfejlesztés, jövedelemkiegészítés és élhetőség javításában mutatkozik meg. A koncepciók feldolgozásához segítségünkre voltak disszertációk, cikkek, könyvek és szakfolyóiratok (Szabó 2009; Sulyok 2000; Palanca 2005; Kiss 2001; Kovács 2000 és 2003; Naszkáné 1996; Antal 1994; Csizmadia 1992 és 2000; Jenkei 1996; Kabai 2001) valamint néhány hivatalos oldal (Gazdasági Együtműködési és Fejlesztési Szervezet, a Falusi Turizmus Országos Szövetsége).

Kárpátalján a falusi turizmus gyökerei egészen a Magyar Királyság koráig nyúlnak vissza, amikor a legnagyobb szerepet a szálláshelyeknek és fürdőknek tulajdonították. A világháború okozta recesszió után a falusi turizmus újabb életjelek csak a független Ukrajnában, a határnyitásokat követően jelentkeztek a rokonlátogatás és a „gyökerek felkeresése” kapcsán – megalapozva a Beregvidéken mai napig működő falusi vendéglátást.

A Beregszászi járásban elhelyezkedő Beregdéda településen működő falusi turizmus feltérképezéséhez három kérdőíves felmérést végeztünk el. Az első két felmérésben a falu lakosai és a vendégfogadók válaszai alapján településelemzést, a falusi turizmushoz való hozzáállásukat, valamint a falusi turizmus Beregdédában lévő megvalósulásának részletes elemzését végeztük el.

A lakosságot illetően (N=61) nagy részük elégedett a lakóhelyük által biztosított életkörülményekkel (71%). A lakosok kétharmada (66,7%) átlagosnak ítélte meg jövedelmét, azonban 19,4%-uk átlagon alulinak vélte. Mégis, igen nagy részük (84%) nem kíván részt venni semmilyen turisztikai tevékenységben. A lakosságnak azonban nincs ellenére a faluban működő turizmus, sőt nagy vendégszeretetet tanúsítanak az ide érkező turisták irányába (56%).

A vendégfogadók (N=22) többsége saját házában kialakított, jól felszerelt lakrészben fogadja a vendégeket (95%). A vizsgált vendégházak több mint fele (68,1%) esett át a napraforgós minősítő rendszeren. A szállásadók előszeretettel kínálnak és értékesítenek házi termékeket, kézzel készített ajándéktárgyakat a turisták körében. Emellett programlehetőségeket kínálnak portájukon (18%), a település 50 km-es körzetében (55%) és távolabbi helyeken (55%). A vendégfogadók csak egy része biztosít (73%) ellátást

vendégeinek. Ebben az esetben mind a magyar, mind az ukrán ételek sajátosságai terítkekre kerülnek.

A lakosság és vendégfogadók válaszai alapján megállapítottuk, hogy a falu gazdaságilag közepesen fejlett. A településen találkozunk korszerű infrastruktúrával (internet, mobilhálózat, autóbuszos elérhetőség, közvilágítás) és szolgáltatásokkal (vendéglátás, bolthálózat, személyi szolgáltatások). Mindezek ellenében még mindig akadnak olyan alapvető tényezők, melyek elengedhetetlenek a további fejlődés szempontjából és a turizmus fejlődése érdekében is (gyógyszertár, fogorvosi rendelő, utak javítása, szennyvízelvezetés kiépítése, kerékpáros útvonalak kiépítése).

Az eredmények alapján elmondható, hogy a falu alkalmas körülményeket biztosít a vendégfogadásra. A településen megfelelő számban található kereskedelmi (boltok), vendéglátói (pizzázó, három étterem, bisztró, tó körüli fagyizó és söröző) és szórakozást (Horus élményfürdő, K2-club, gokartpálya) nyújtó szolgáltatásokat. A településen sokan – akik szálláshelyei nincsenek is minősítve – foglalkoznak szállásadással, valamint a tó körül több szálloda (Villa Lamperti, Szilvia-kotéds), apartman és kiadó házak állnak a turisták rendelkezésére.

A beregdédai falusi vendégfogadóknak vannak külföldi, elsősorban magyar, és belföldi vendégeik is egyaránt. A vendégkört illetően (N=35) eltérést tapasztaltunk a magyar (külföldi) és ukrán (belföldi) vendégkör utazási szokásaiban. A belföldi turisták számára a fő vonzerőt a bányató, valamint a szomszédos településeken lévő attrakciók (pl. Kaszonyi termálfürdő) jelentik, míg a külföldi turistákat a velük azonos, mégis ismeretlen nép és kultúra megismerése, a magyar történelemhez kapcsolódó emlékhelyek felkeresése és a Kárpátokban való kirándulás vonzza. A belföldi vendégek főleg nyáron, a külföldi vendégek pedig tavasszal és ősszel érkeznek. A vendégek többsége barátokkal vagy csoporttal (35-35%) érkezett és autóval (43%) vagy autóbusszal (51%). Az autóbusszal érkezők jelentős része (94%) külföldi turista, míg autóval főképp belföldről (80%) érkeztek. A vendégek jó és kiváló értékeket adtak a vendéglátóhely minősítése kapcsán. Az esetek kevés százalékában jelenik meg a vendégházaknál szolgáltatásként/programlehetőségként a kerti sütés, főzés (26%), háziállatsimogatás (20%), házi termékek kóstolása (14%), programlehetőség a portán (14%). A vendégek szintén felértékeltek a helyiek vendégszeretetét (74%). A megkérdezettek 97%-a visszatérne a településre (magyarok 100%-a, ukránok 93%-a) és 91%-a visszatérne vendégfogadójához (magyarok 100%-a, ukránok 80%-a). Szintén pozitív eredmény, hogy többségük (97%) szívesen kínálja Beregdéda falusi turizmussal kapcsolatos szolgáltatásait barátainak, ismerőseinek.

A szakdolgozatot kiegészítettünk egy interjúkutatással a 2020-ban meginduló Covid-19 vírus következtében hozott járványügyi intézkedések turizmusra gyakorolt hatásainak tanulmányozása érdekében. Ennek eredményeként azt állapítottuk meg, hogy bár a forgalom erősen visszaesett a településen, mert a külföldi csoportok visszamondták a foglalásokat a vendégfogadóknak mégis volt némi forgalmuk 2020 nyarán. A forgalmukat kizárólag a belföldi turisták tették ki, azon belül is nagyobb bizalommal fogadták a visszajáró vendégeiket a falusi vendégfogadók, mert tartanak a fertőzéstől, épp ezért figyelmet fordítanak az óvintézkedésekre is.

FELHASZNÁLT IRODALOM

1. Antal K. 1994: A falusi turizmus, mint idegenforgalmi termék. Kereskedelmi Szemle 35/4.
2. Berghauer S. – Ésik Zs. – Gönczy S. 2015: A beregszászi járás természeti erőforrásai és geoturisztikai lehetőségei. Idézi: Sass E. 2019.
3. Berghauer S. 2009: Kárpátalja turizmusának kialakulása és ukrajnai jelene. (http://www.htmtop.mtaki.hu/palyamunka_pdf_2010/Berghauer_Sandor.pdf) (Letöltés ideje: 2018.11.15.)
4. Berghauer S. 2012 A turizmus mint kitörési pont Kárpátalján (?) (Értékek, remények, lehetőségek Ukrajna legnyugatibb megyéjében). Phd értekezés, Természettudományi Kar, Földtudományok Doktori Iskola, Pécs, p. 213.
5. Berghauer, S. 2010: Turizmus Kárpátalján. In: Modern Geográfia, 2. szám, 2010.
6. Buday-Sántha A. 2001: Agrárpolitika-Vidékpolitika. A magyar agrárgazdaság és az Európai Unió, Budapest-Pécs, pp. 193-197.
7. Csete Ö. (szerk.) 2011: Határtalanul! – Nemzeti összetartozás az oktatásban. A Határon Túli Magyar Oktatásért Apáczai Közalapítvány. Idézi: Sass E. 2019.
8. Csizmadia L. 1992: Falusi turizmus – környezetbarát turizmus oktatási összefüggései. Kereskedelmi és Idegenforgalmi Továbbképző, Budapest.
9. Csizmadia L. 2000: Idegenforgalmi magánszálláshelyek minősítése és működtetése. Budapesti Gazdasági Főiskola, FVM Agrármarketing Centrum, Falusi Turizmus Országos Szövetsége, Budapest. (<https://mek.oszk.hu/00100/00147/00147.htm>) (Letöltés ideje: 2018.11.17.)
10. Egán Ede Kárpátaljai Gazdaságfejlesztési Központ (<https://www.eganede.com>) (Letöltés ideje: 2020.02.13.)
11. Falusi Turizmus Országos Szövetség (<https://falusiturizmus.eu/>) (Letöltés ideje: 2019.11.25.)
12. Halász P. 1992: A falusi turizmus az Európai Közösség országaiban és a hazai fejlesztés lehetőségei I. Gazdálkodás XXXVI. évfolyam, 2. szám, pp. 51-58.
13. Hevessy G., Incze R. 2007: A falusi turizmus és gyökerei. Idézi: Sass E. 2019.
14. Jenkei, L. 1996: A falusi turizmus helyzete Magyarországon. FTOSZ MTA RKK. Szombathely, pp. 97-101.
15. Kabai R. 2001: Falusi turizmus és tájvédelem, In: Turizmus Bulletin évf. 2001/1. szám, pp. 21-24.

16. Kárpátaljai Magyar Művelődési Intézet. Beregdéda – Beregszászi járás. (<http://kmmi.org.ua/regiok/telepulesek/beregszaszi-jaras/beregdeda>) (Letöltés ideje: 2020.03.04.)
17. Kárpátaljai Magyar Turisztikai Tanács (<http://kmtt.info>) (Letöltés ideje: 2020.02.12)
18. Karpatinfo.net.ua Beregdédei református templom. (<https://karpatinfo.net.ua/beregdeda/muemlekek/300531-beregdedai-reformatus-templom>) (Letöltés ideje: 2020.03.05.)
19. Kárpátalja Utazási Ajánlatok. (<http://www.karpataljaturizmus.hu/index.php?p=h&a=84>) (Letöltés ideje: 2020.03.04.)
20. Kiss K. 2001: Falusi turizmus - eltérő értelmezések, eltérő piaci lehetőségek? In: Turizmus Bulletin évf. 2001/1. szám, pp. 37-45.
21. Kovács D. (szerk.) 2000: „Falusi és vidéki turizmus” értelmezések a nemzetközi szakirodalomban, A Falu. XV. évf. 2000/1. szám. pp. 49-59.
22. Kovács D. 2003: Falusi turizmus az átalakuló mezőgazdaság és a vidék gazdaságának egyik diverzifikációs lehetősége Magyarországon. Doktori (Ph.D.) Értekezés, Szent István Egyetem, Gödöllő, pp. 17-20.
23. Lajos M. 2010: A tóvár faluja (<https://karpataljalap.net/2010/07/30/tovar-faluja>) (Letöltés ideje: 2020.03.15.)
24. Lajos M. 2014: Strandkörkép szezon elején. (<https://karpataljalap.net/?q=2014/06/19/strandkorkep-szezon-elejen>) (Letöltés ideje: 2020.02.12)
25. Legendák Kárpátalján: a dédai tóvár története. (<https://karpatalja.ma/sorozatok/legendak-karpataljan/legendak-karpataljan-a-dedai-tovar-tortenete/>) (Letöltés ideje: 2020.02.12)
26. Magyar Nemzeti Levéltár – Miniszterelnökségi Levéltár, Nemzetiségi és kisebbségi osztály 1923-1944 – K28. Idézi: Sass E. 2019.
27. Marosi A. 2018: Kárpátalja anno: a beregdédei református templom. (<https://karpatalja.ma/sorozatok/karpatalja-anno/karpatalja-anno-a-beregdedai-reformatus-templom/>) (Letöltés ideje: 2020.02.12.)
28. Michalkó G. – Rátz T. – Keszeg R. 2016: Határokon átívelő tanulmányi kirándulások szerepe a nemzetépítésben: A „Határtalanul!” program társadalomföldrajzi vizsgálata. Idézi: Sass E. 2019.
29. Michalkó G. 2004: A turizmuselmélet alapjai. Turizmus Akadémia I., Székesfehérvár, p. 224.

30. Molnár I. 2014: A Görögkatikus magyarok Kárpátalján. Községek és templomok, Szent Miklós Egyesület, Nagybérgány-Beregszász, pp. 80-83.
31. Munkácsi Római Katolikus Egyházmegye. (<https://munkacs-diocese.org/hu/2013/12/19/templomszenteles-beregdedan/>) (Letöltés ideje: 2020.03.06.)
32. Nanszákné J. 1996: Turisztikai termékfejlesztés. Kereskedelmi és Gazdasági Főiskola, Szolnok, p. 53.
33. Organisation for Economic Co-operation and Development (<https://www.oecd.org/>) (Letöltés ideje: 2019. 11. 25.)
34. Palanca A. 2005: Hatáselemzés a turizmusban, Mokka Konferencia, Győr, pp. 411-416.
35. Peitler Gy. 1939 A magyar turistaság feladatai Kárpátalján. Értékek, remények, lehetőségek Ukrajna legnyugatibb megyéjében, Turisták Lapja, LI. évf. 7. sz., pp. 309–310.
36. Rákóczi szövetség (<https://www.rakocziszovetseg.org>) (Letöltés ideje: 2019.11.12.)
37. Reiner – Teuer, 1999: Marketing a gyakorlatban, falusi vendéglátók részére, KVIF és FTOSZ, Budapest.
38. Sass E. 2009a: Investigation of residential and hostelry motivation in villages of rural tourism in Berehove District, Subcarpathia. In: II. International Conference: The role of tourism in territorial development. Gheorgheni, Romania, pp. 319–333.
39. Sass E. 2009b: Beregszász és környékének turisztikai vonzerőleltára. Idézi: Sass E. 2019.
40. Sass E. 2012a: A kárpátaljai falusi turizmus múltja, jelene és jövőképe. e In: Aubert A. – Gyuricza L. – Huszti Zs. (szerk.): A kultúra turizmusa a turizmus kultúrája. Pécsi Tudományegyetem TTK Földrajzi Intézet, IGYK Gazdaságtudományi és Turisztikai Intézet, Pécs, pp. 529–549.
41. Sass E. 2012b: A kárpátaljai Bereg-vidék falusi turizmusának jellemzése egy empirikus kutatás alapján, Idézi: Berghauer S., Dnyisztrjanszkij M., Fodor Gy., Gönczy S., Izsák T., Molnár J., Molnár D I. (szerk.): Társadalomföldrajzi kihívások a XXI. század Kelet-Közép-Európájában Nemzetközi Földrajzi Konferencia, II. Rákóczi Ferenc Kárpátaljai Magyar Főiskola, PoliPrint Kft., Beregszász. pp. 261-271.
42. Sass E. 2019. A kárpátaljai Beregvidék falusi turizmusának helyzete és fejlődési lehetőségei, PhD értekezés, Természettudományi Kar, Földtudományok Doktori Iskola, Pécs, p. 206.

43. Sharpley, J. – Sharpley, R. 1997: Rural Tourism - An introduction. International Thomson Business Press, Boston.
44. Sulyok J. 2014: Az ökoturizmus helyzete Magyarországon. Turizmus Bulletin, Magyar Kiadó Zrt. Vol. 16., No. 2. pp. 2-10.
45. Szabó B. 2003: A falusi turizmus helyzete és sikeres megvalósítása Pusztamérgesen. Diplomadolgozat, Debreceni Agrártudományi Egyetem, pp.1-3.
46. Szabó B. (szerk.) 2009: A falusi turizmus helyzete és gazdasági kérdései. Idézi: Sass E. 2019.
47. Szabó G. 2011: A falusi turizmus termékei és termékspecializációi. Idézi: Sass E. 2019.
48. Szilágyi Zs. – Sass E. – Gönczy S. 2006: Kárpátalja, mint turisztikai desztináció – Magyarországi turisták körében végzett imázs- és elégedettségvizsgálat. A III. Magyar Földrajzi Konferencia tudományos közleményei, Kiadja: MTA Földrajztudományi Kutatóintézet, Budapest, írott oldal 18 p.
49. Ukrainian Hospital Mensions (www.greentour.com.ua) (Letöltés ideje: 2020.02.12)
50. Várak és erődített helyek a Kárpátmedencében (<https://varak.hu/latnivalo/index/1863-Beregdeda-Tovar-Kirva/>) (Letöltés ideje: 2020.03.15.)
51. Vendégkör felmérésére szolgáló kérdőív (https://docs.google.com/forms/d/e/1FAIpQLSfZkZ0jtCuiqNIJ99fVL8d3loTbsx8WFAaiUarnz4vTYDVK6g/viewform?usp=sf_link) (Letöltés ideje: 2020.04.10.)
52. Анкети обстеження споживачів (https://docs.google.com/forms/d/e/1FAIpQLSfR3_KHwSfOTRNjRssOFR2avZCMDFEV3ecdw0ainTKLZROTWA/viewform?usp=sf_link) (Letöltés ideje: 2020.04.10.)
53. Державний комітет статистики України (<http://2001.ukrcensus.gov.ua/publications/#p4>) (Letöltés ideje: 2020.02.12)
54. Закарпатське Обласне Управління Статистики 2003а: Розподіл населення за віком та рівнем освіти, Берегівський район, Всеукраїнський перепис населення 2001 р. (для службового використання)
55. Закарпатське Обласне Управління Статистики 2003б: Розподіл населення найбільш численних національностей за статтю та віком, шлюбним станом, мовними ознаками та рівнем освіти. Всеукраїнський перепис населення 2001 р. (для службового використання)
56. Закарпатський Обласний Центр Громадського Здоров'я (<https://phc.uz.ua/>) (Letöltés ideje: 2020.03.17.)

57. Статистика

населення

України

(http://database.ukrcensus.gov.ua/MULT/Dialog/statfile_c.asp)

(Letöltés ideje:

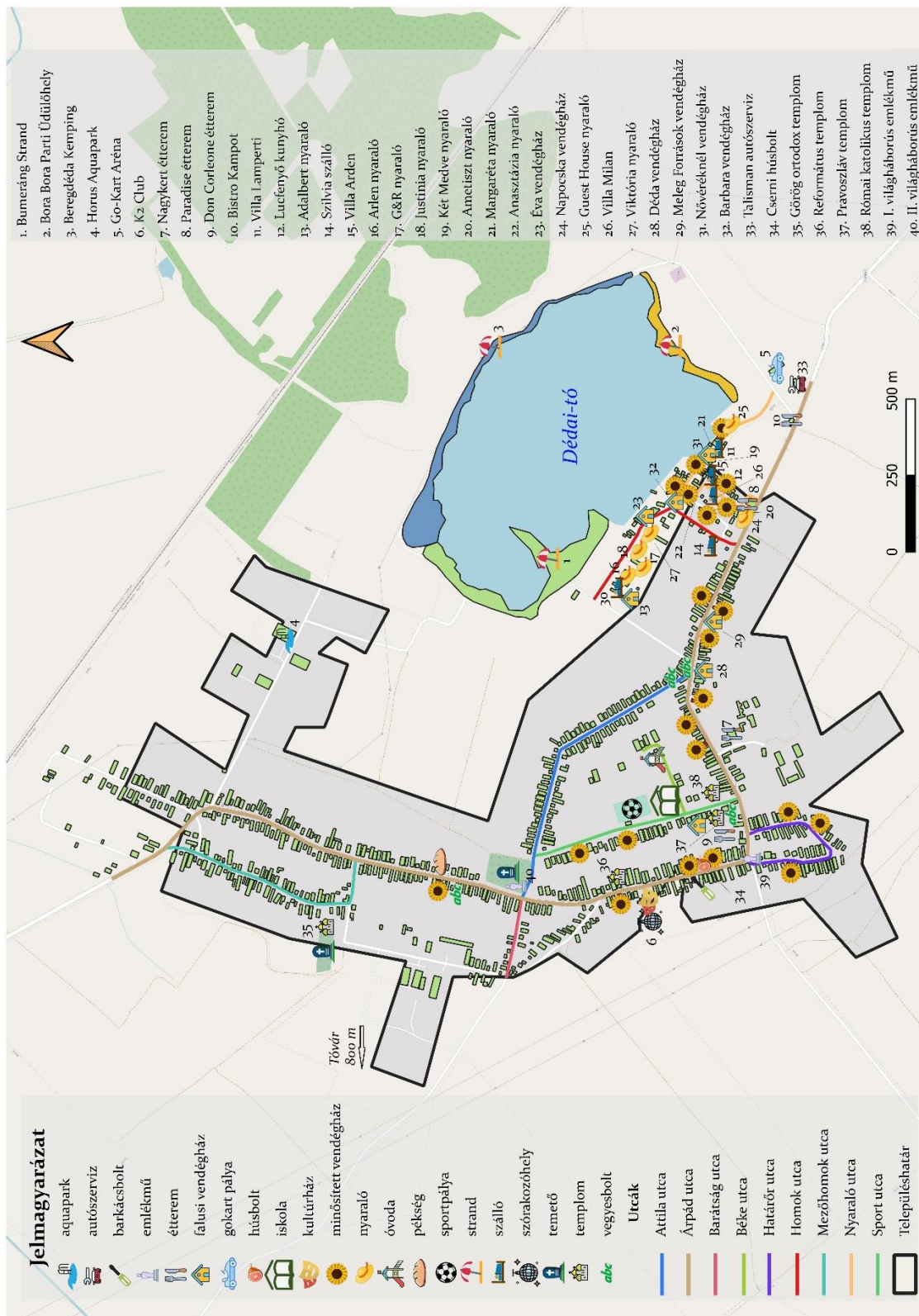
2020.02.12)

Adatközlők:

1. Balogh Erzsike, falusi vendéglátó, Beregdéda, 2020
2. Egressy István, testületi képviselő, Beregdéda, 2020
3. Homoki Katalin, falusi vendéglátó, Beregdéda, 2020.
4. Homoki Szilvia, falusi turizmus szervező, Beregdéda, 2020
5. Illés Zsuzsa, falusi vendéglátó, Beregdéda, 2020
6. Komária Marianna, falusi vendéglátó, Beregdéda, 2020
7. Megyesi Marianna, falusi vendéglátó, Beregdéda, 2020
8. Nagy Melinda, falusi vendéglátó, Beregdéda, 2020
9. Palotai Zsuzsanna falusi, vendéglátó, Beregdéda, 2020
10. Vascsák Andrea falusi, vendéglátó, Beregdéda, 2020

MELLÉKLETEK

1. melléklet: Beregdéda turisztikai információs térképe

2. melléklet: A szolgáltatászféra felmérése Beregdédában

A szolgáltatászféra felmérése Beregdédában

Ssz.	A szolgáltató pontos megnevezése	szolgáltatások	infrastruktúra/ felszerelés	férőhelyek száma	cím	megjegyzés
Turisztikai jelentőségű létesítmény						
1.	Bumerang (strand)	étkezés, vízimentés, rendezvényszervezés, parkolás, öltöző, mellékhelyiség	étterem, bár, fagyizó, gyerekmedence, játszótér: kalandpark, trambulin, vízibicikli, kenu, banán és fánk (motorcsónakkal), gyerekbarát tórész, napágyak, napernyők, focipálya, röplabdapálya,			
2.	Bora-Bora Parti Üdülőhely (Eko Kypopr)	étkezés, rendezvényszervezés, parkolás, sátorozás,	étterem, bár, gyerekmedence, felnőttmedence, családimedence, kalandpark, játszótér, napágyak, napernyők, röplabdapálya, vízibicikli, kenu, kemping, kerti pavilon, kinti kávézó,			
3.	Beregdéda Kemping	recepció, parkolás, sátorozás, kinti sütőgetéshez szükséges eszközök, mellékhelyiség	kerti pavilon, napágyak, napernyők, faasztal			

4.	Horus Vizi élménypark (aquapark)	étkeztetés, szállásadás, rendezvénysszervezés, recepció, gyermekfelügyelet, parkolás, WIFI,	szálloda, bár, szauna, hideg vizes, élmény, úszó, járó és gyermek medencék, játszóház, parkoló, grillezett pavilon, kalandpark, üstben fürdés („csán”)	étterem: 60 szálloda: ágyszám: 18 férőhely: 21 szobaszám: 9 a terület fogadóképessége: 300-1000 fő	Árpád út 9	
5.	Go-Kart Aréna	parkolás, bár	gumifalakkal határolt pálya, Fahwerk gokárt, bukósícsak			
6.	K2 Club	parkolás, bár, diszkó, rendezvénysszervezés, WIFI	éjszakai klub, bár, asztalfoglalás, VIP	a terület fogadóképessége: 500-1000 fő	Árpád út 132	
Étkezés, szállás						
7.	Nagykert étterem (Big Garden)	rendezvénysszervezés, étkeztetés, parkolás, WIFI, kábel TV	étterem, bár, nyári terasz, játszótér, kerti bútorok, grillező, nyársalóhely, zárt udvarban parkoló, futárszolgálat	étterem: 250-300 nyári terasz: 80	Árpád út 78	hagyományos magyar és ukrán konyha ételei
8.	Paradise étterem	rendezvénysszervezés, étkeztetés, borkóstolás, szállásadás, WIFI, kábel TV	étterem, kinti pavilon, nyári terasz, hotel, borpince	étterem: 50 nyári terasz: 50	Nyaraló utca 1	modern felszerelés, jelenleg zárva
9.	Don Corleone Pizzéria	étkeztetés, rendezvénysszervezés, WIFI, Kábel TV	pizzéria, bár, nyári terasz, billiárd, futárszolgálat, kemence	pizzéria: 90-100 nyári terasz: 40	Sport út 1	
10.	Villa Lamperti	étkeztetés, szállásadás, recepció, strand, vízipark, parkolás,	étterem, bár, kávézó, vízparti terasz, saját partszakasz, őrzött és utcai parkoló,		Nyaraló utca 127/a	modern ételek; háziállatoknak nem engedélyezett

		transzferszolgálat, WIFI, kábel TV	transzferszolgálat, mosoda, anti allergén, hangszigetelt, családi és VIP szobák, nászutas lakosztály, strand, búvárkodás, napágyak, napernyők			
11.	Bistro Compot	étkeztetés	étterem, nyári terasz			Nem üzemel
12.	Szilvia	szállásadás, WIFI, kábel TV, parkolás	fürdőszobás és erkélyes vendégszobák, külön konyha, kerti pavilon, függőágyak, játszótér, grillező-, nyársalóhely, takarítás, transzferszolgálat, parkolás zárt udvarban	szobaszám: 6 ágyszám: 12-26 férőhely: 30 parkolóhely: 6	Homokos utca 1a	
13.	Szmerekova konyhó	szállásadás, WIFI, kábel TV, parkolás	part menti nyaraló, fürdőszobás vendégszobák, külön konyha, grillező, nyársalóhely, zárt udvarban parkolás,		Nyaraló utca 77	
14.	Nyaraló 1	szállásadás, WIFI parkolás	part menti nyaraló, fürdőszobás és erkélyes vendégszobák, konyha, erkély, kinti pavilon, grillező-, nyársalóhely, elektronos tűzhely, hűtőszekrény, gyorsforraló, edények, mosogató, kábel TV, légkondicionáló, takarítás, szauna,	szobaszám: 4 ágyszám: 4 férőhely: 8	Nyaraló utca 142	

15.	Nyaraló 2	szállásadás, WIFI, parkolás	parkolás zárt udvarban part menti nyaraló, fürdőszobás vendégszobák, konyha, erkély, kerti pavilon, grillező-, nyársalóhely, elektromos tűzhely, hűtőszekrény, gyorsforraló, edények, mosogató, kábel TV, légkondicionáló, takarítás, szauna, parkolás zárt udvarban	szobaszám: 4 ágyszám: 4 férőhely: 16	Nyaraló utca 142		
16.	Nyaraló 3	szállásadás, kábel TV, WIFI, transzferszállítás, parkolás	fürdőszobás és erkélyes vendégszobák, konyha, kerti pavilon, grillező-, nyársalóhely, légkondicionáló, takarítás, transzferszállítás, parkolás zárt udvarban	házak: 2 szobaszám: 4 ágyszám: 4 férőhely: 16	Nyaraló utca		
17.	Nyaraló 4	szállásadás, kábel TV, WIFI, parkolás	fürdőszobás és erkélyes vendégszobák, konyha, kerti pavilon, grillező-, nyársalóhely, légkondicionáló, takarítás, szauna, parkolás zárt udvarban	szobaszám: 4 ágyszám: 10 férőhely: 10	Nyaraló utca		
18.	Villa Arden	szállásadás, parkolás, WIFI, kábel TV	házanként két szoba fürdőszobával és konyhával, kerti pavilon, grillező-, nyársalóhely, játsszótér,	házak száma: 5 szobaszám: 10 ágyszám: 15 parkolóhely: 12	Nyaraló utca 78		

			légkondicionáló, telken belüli parkolás,				
19.	Két Medve Nyaraló	szállásadás, étkeztetés, WIFI, kábel TV, parkolás, saját partszakasz	fürdőszobás vendégszobák, közös konyha, terasz, grillező-, nyársalóhely, függőágy, háziállat engedélyezett, parkolás zárt udvarban, saját partszakasz	szobaszám:5 ágyszám:9 férőhely: 20	Nyaraló utca 139	bejelentés alapján van ellátás; magyar ételeket is készítenek	
20.	Ametiszt Nyaraló	szállásadás, étkeztetés, WIFI, kábel TV, transzfertszolgáltat, parkolás	fürdőszobás vendégszobák, külön konyha, terasz, grillező-, nyársalóhely, transzfertszolgáltat, parkolás zárt udvarban	szobaszám:4 ágyszám:9 férőhely: 12	Nyaraló utca 1		
21.	Margaréta Nyaraló	szállásadás, étkeztetés, WIFI, kábel TV, transzfertszolgáltat, parkolás	fürdőszobás vendégszobák, külön konyha, grillező-, nyársalóhely, kerti pavilon, gyerekmedence, transzfertszolgáltat, parkolás zárt udvarban	házak száma: 2 szobaszám: 3 ágyszám:8 férőhely: 8 szobaszám: 5 ágyszám:17 férőhely: 17	Nyaraló utca	április 1. és október 1. között tart nyitva	
22.	Anasztázia Nyaraló	szállásadás, WIFI, kábel TV, transzfertszolgáltat, parkolás	fürdőszobás vendégszobák, konyha, grillező-, nyársalóhely, kerti pavilon, hinta, takarítás, transzfertszolgáltat, parkolás zárt udvarban	szobaszám: 3 ágyszám: 10 férőhely: 10	Nyaraló utca 31		
23.	Éva Nyaraló	szállásadás, WIFI, kábel TV, transzfertszolgáltat,	fürdőszobás vendégszobák, konyha, grillező-, nyársalóhely,	szobaszám: 3 ágyszám: 6 férőhely: 8	Homokos utca 107		

		parkolás, saját partszakasz	kerti pavilon, hinta, napágyak, takarítás, transzferszolgálat, saját partszakasz, parkolás zárt udvarban			
24.	Adalbert Nyaraló	szállásadás, WIFI, kábel TV, parkolás	fürdőszobás vendégszobák, konyha, kerti pavilon, grillező-, nyársalóhely, parkolás zárt udvarban		Homok utca 32	
25.	Napocska Nyaraló	szállásadás, WIFI, kábel TV, parkolás	fürdőszobás vendégszobák, konyha, kerti pavilon, borospince, grillező-, nyársalóhely, parkolás zárt udvarban	házak száma: 3 szobaszám: 4 ágyszám: 10 szobaszám: 3 ágyszám: 2 összes férőhely: 24	Árpád út	
26.	Viktória Nyaraló	szállásadás, WIFI, kábel TV, parkolás	fürdőszobás vendégszobák, konyha, terasz, kerti pavilon, grillező-, nyársalóhely, parkolás zárt udvarban	szobaszám: 4 ágyszám: 8 férőhely: 12	Homok utca 5	
27.	Yustimia Nyaraló (Юстинія Котедж)	szállásadás, WIFI, kábel TV, parkolás	fürdőszobás vendégszobák, konyha, terasz, kerti pavilon, grillező-, nyársalóhely, parkolás zárt udvarban	szobaszám: 6 ágyszám: 10 férőhely: 16 házak: 2 szobaszám: 4 (házanként) ágyszám: 16 (házanként) összes férőhely: 24	Homok utca	
28.	Guest House Nyaraló	szállásadás, WIFI, kábel TV, parkolás	fürdőszobás vendégszobák, konyha,	szobaszám: 3 ágyszám: 5	Nyaraló utca	

			kerti pavilon, szauna, grillező-, nyársalóhely takarítás, parkolás zárt udvarban	férőhely: 10		
29.	Villa Milan	szállásadás, WIFI, kábel TV, transzferszolgálat, kerékpárkölesönzés, parkolás	fürdőszobás vendégszobák, konyha, kerti pavilon, hinta, medence, szauna, napágyak, grillező-, nyársalóhely, takarítás, transzferszolgálat, saját partszakasz, parkolás zárt udvarban	szobaszám: 5 ágyszám: 10 férőhely: 12	Nyaraló utca	
30.	Nóé Bárkája Hotel	szállásadás, étkeztetés, WIFI, kábel TV, parkolás, transzferszolgálat	fürdőszobás vendégszobák, étterem, kerti pavilon, medence napozóágyakkal és napernyővel, jacuzzi (pezsgőfürdő), játszótér, grillező-, nyársalóhely, háziállat engedélyezett, takarítás, transzferszolgálat, parkolás zárt udvarban	szobaszám: 14 ágyszám: 33 férőhely: 50 étterem: 30	Árpád út 5	
31.	G&R Mini Hotel	szállásadás, WIFI, kábel TV, parkolás, transzferszolgálat	fürdőszobás vendégszobák, külön konyha, légkondicionáló, kerti pavilon, grillező-, nyársalóhely, transzferszolgálat, parkolás zárt udvarban	házak száma: 3 szobaszám: 2 (házanként) ágyszám: 3 (házanként) összes férőhely: 12	Határőr utca 17	
32.	G&R Eco	szállásadás, WIFI,	fürdőszobás	házak száma: 6	Homok utca	

	tüdülőházak	kábel TV, parkolás, transzfertszolgáltat	vendégszobák, külön konyha, légkondicionáló, kerti pavilon, grillező-, nyársalóhely, transzfertszolgáltat, parkolás zárt udvarban	szobaszám: 2 (házanként) ágyszám: 3 (házanként) összes férőhely: 24		
33.	Déda vendégház	szállásadás, kábel TV, WIFI parkolás	fürdőszobás vendégszobák, konyha, légkondicionáló, kerti pavilon, grillező-, nyársalóhely, parkolás zárt udvarban	szobaszám: 3 ágyszám: 9 férőhely: 8	Árpád út	
34.	Imre vendégház	szállásadás, WIFI parkolás	fürdőszobás vendégszobák, konyha, légkondicionáló, kerti pavilon, gyerekmecence, játszótér, asztaliteniszezés, szauna, grillező-, nyársalóhely, parkolás zárt udvarban	szobaszám: 4 ágyszám: 4 férőhely: 8	Árpád út	
35.	Tibor vendégház	szállásadás, WIFI, parkolás	fürdőszobás vendégszobák, közös konyha, légkondicionáló, kerti pavilon, asztaliteniszezés, edzőterem, grillező-, nyársalóhely, takarítás, parkolás zárt udvarban	szobaszám: 4 ágyszám: 4 férőhely: 10	Árpád út	
36.	Meleg Források	szállásadás, WIFI,	fürdőszobás		Árpád út	

	Vendégház (Садиба Теплі Джерела)	Kábel TV, parkolás	vendégszobák, konyha, kerti pavilon, hinták, grillező-, nyársalóhely,, parkolás zárt udvarban			
37.	Meghittség vendégház (Гостинний дім "ЗАТИШОК")	szállásadás, WIFI, parkolás	fürdőszobás vendégszobák, közös konyha, terasz, kandalló, légkondicionáló, medence napágyakkal és napernyővel, játszótér, grillező-, nyársalóhely, parkolás zárt udvarban	szobaszám: 3 ágyszám: 7 férőhely: 10	Homok utca 23	
38.	Nővéreknél vendégház Садиба "У сестричок"	szállásadás, WIFI, kábel TV, transzferszállítás, parkolás	fürdőszobás vendégszobák, közös konyha, erkély, kerti pavilon, játszótér, grillező-, nyársalóhely, transzferszállítás, parkolás zárt udvarban	szobaszám: 2 ágyszám: 2	Nyaraló utca	
39.	Barbara vendégház	szállásadás, WIFI, kábel TV, transzferszállítás, parkolás	fürdőszobás vendégszobák, külön konyha, terasz, szauna, légkondicionáló, játszótér, grillező-, nyársalóhely, takarítás, transzferszállítás, parkolás zárt udvarban	házak száma: 3 szobaszám: 2 ágyszám: 8 szobaszám: 3 ágyszám: 9 szobaszám: 3 ágyszám: 9	Nyaraló utca	
40.	Sándor vendégház	szállásadás, WIFI, kábel TV, parkolás	fürdőszobás vendégszobák, közös konyha, terasz, grillező-, nyársalóhely, takarítás, parkolás zárt udvarban	szobaszám: 3 ágyszám: 7 férőhely: 10	Árpád út	
41.	Piroska vendégház	szállásadás, WIFI,	fürdőszobás	szobaszám: 9	Árpád út 1	

		kábel TV, parkolás	vendégszobák, közös konyha, kerti pavilon, játszótér, asztaliteniszezés, grillező-, nyársalóhely, parkolás zárt udvarban	ágyszám: 11 férőhely: 21		
42.	Rózsa vendégház	szállásadás, WIFI, kábel TV, transzferszállítás, parkolás	fürdőszobás vendégszobák, közös konyha, kerti pavilon, játszótér, asztaliteniszezés, grillező-, nyársalóhely, transzferszállítás, parkolás zárt udvarban	szobaszám: 3 ágyszám: 12 férőhely: 12	Sport út	
43.	Edina vendégház				Sport út	
44.	Kiadó épület	szállásadás, WIFI parkolás	fürdőszobás vendégszobák, közös konyha, kerti pavilon, grillező-, nyársalóhely, parkolás zárt udvarban	szobaszám: 5 ágyszám: 10 férőhely: 15	Árpád út	
Élelmiszer- és ruhaboltok						
45.	ABC	vásárlási lehetőség, Nova posta	Nova posta átvételi pont			
46.	ABC				Átrilla utca	
47.	Coop ABC	vásárlási lehetőség, termékek széles választéka	élelmiszer üzlet, virág-, ruha-, játék- és ajándékbolt		Sport út 1	
48.	ABC (Rózsaszín bolt)				Árpád út	
49.	ABC (Vascsák)	vásárlási lehetőség, termékek széles választéka	élelmiszer üzlet, virág-, ruha-, játék- és ajándékbolt, gyógyszerár, kávézó,		Árpád út	

			gyorsétkezdé, nyári terasz			
50.	Badó ABC	vásárlási lehetőség, termékek széles választéka	élelmiszer üzlet, virág-, ruha-, játék- és ajándék bolt, gyógyszertár, kávézó, gyorsétkezdé, nyári terasz, technikai árucikkek		Árpád út	
51.	ABC	élelmiszer vásárlási lehetőség				
Egyéb üzletek						
52.	Talisma (autószerviz)				Árpád út 2	
53.	Barkácsbolt	háztartási-, építéshez, újíthoz szükséges eszközök széles választéka				
54.	Cserni Húsbolt	húsfélék széles választéka			Árpád út 117	

Összegzés:

Turisztikai jelentőségű létesítmény: 6 db

Falusi szálláshely/vendégház/kulcsos ház: 30 db

Mimósfutt falusi szálláshelyek: 22

Motel/apartman/panzió/hostel: 4 db

Étterem/pizzéria: 4 db

ABC/ minimarket/vegyesbolt: 7 db

Egyéb: 3

3. melléklet: Lakossági véleményfelmérésre szolgáló kérdőív

Kód:

A felmérés helye (település neve):

Az interjú időpontja: 201... hó nap

LAKOSSÁGI FELMÉRÉS

A válaszadás önkéntes!

I. A válaszadó adatai

a) Neme

1. nő 2. férfi

b) Kora

1. 20-29 év 2. 30-39 év 3. 40-49 év 4. 50-59 év 5. 60 év felett

c) Foglalkozása

Dolgozó (aktív)

1. vállalkozó
2. szellemi alkalmazott
3. fizikai alkalmazott
4. vezető alkalmazott
5. családi gazdaságban dolgozó
6. alkalmi munkás
7. egyéb:

Nem aktív

8. nyugdíjas
9. háziasszony, háztartásbeli
10. gyedben (*szülési szabadságon*)
11. tanuló, egyetemista
12. jelenleg állás nélkül (*munkanélküli*)
13. sorkatona
14. egyéb:

d) Iskolai végzettsége

1. általános iskola 4. szakközépiskola
2. szakmunkásképző 5. technikum, koledzs
3. középiskola, gimnázium, líceum 6. főiskola, egyetem

e) Családi állapota

1. nős/férjezett 4. elvált
2. nőtlen/hajadon 5. özvegy
3. nős/férjezetett külön élő 6. élettársi kapcsolatban él

f) Beszél-e valamilyen idegen nyelvet? (Ha igen sorolja fel és határozza meg nyelvtudása szintjét.)

1. nem (*Lépjön a következő kérdésre!*)

2. igen, éspedig:

idegen nyelv

- 2/1.
2/2.
2/3.

a) alapfok

-

b) középfok

-

c) felsőfok

-

g) Ön a saját háztartását hová sorolja az egy főre jutó átlagjövedelem alapján? (Karikázza be a megfelelő választ!)

1. jelentősen az átlag alatt 4. valamivel az átlag felett
2. valamivel az átlag alatt 5. jóval az átlag felett
3. átlagos

h) Az Önnel egy háztartásban élők száma:

i) Milyen nemzetiségűnek vallja magát?

9. Kérjük jelölje meg, hogy az elmúlt egy évben milyen kulturális rendezvényeken jelent meg, és mely intézményeket látogatta! (Jelölje meg X-l a látogatott eseményt, intézményt és 1–5-ig értékelve határozza meg elégedettségét az ott tapasztaltakkal: 1=egyáltalán nem volt elégedett; 5=nagyon meg volt elégedve!)

Kulturális esemény, intézmény	a) Látogatás	b) Elégedettség
1. Tourinform iroda		
2. múzeum, kiállítás		
3. falunap(ok)		
4. városnap(ok)		
5. helyi termékek betakarítási ünnepei (pl. szüreti bál)		
6. jótékonyági bál		
7. utcabál		
8. táncház		
9. fesztivál		
10. sportverseny		
11. egyéb:		

10/a. Kérjük jelölje meg, hogy mennyire elégedett a településén elérhető egészségügyi, kereskedelmi és vendéglátási szolgáltatásokkal (1–5-ig értékelve határozza meg: 1=egyáltalán nem volt elégedett; 5=nagyon meg volt elégedve. Tegyen X-t, ha nem tudja értékelni, mert a településén nincs olyan szolgáltatás).

10/b. Jelölje meg, hogy melyek a leginkább fejlesztendő szolgáltatási területek! (Rangsorolja a felsorolt fejlesztendő szakterületeket egyenként 1–3-ig terjedő skálán: 1=nem igazán fontos fejleszteni, 2=fontos, de nem létszükséglet a fejlesztése, 3=halaszthatatlan a fejlesztése!)

Szolgáltatás	10/a. Elégedettség	10/b. A fejlesztés megítélése
1. Gyógyszertár		
2. Fogorvos		
3. Orvosi ügyelet		
4. Élelmiszerbolt, áruház		
5. Vendéglátóhely (italbolt, presszó, büfé, kávézó)		
6. Melegkonyhás vendéglátóhely		
7. Szórakozóhely (diszkó, zenés étterem)		
8. Személyi szolgáltatások (fodrász, szolárium, kozmetikus stb.)		
9. Ajándéktárgy és virágkereskedés		
10.Egyéb:		

11. Elégedett-e Ön a lakóhelye által biztosított életkörülményekkel?

1. Igen
2. Nem (Kérjük indokolja választát!)

12. Kérjük értékelje települése fogadókészségét, felkészültségét a vendégfogadásra, a turizmusra! (A felsorolt szempontok alapján 1–5-ig pontozva: 1=rossz, 5=nagyon jó! Tegyen X-t ha nem tudja értékelni!)

☐ 1. elérhetőség, közlekedési kapcsolatok	☐ 8. kirándulási lehetőségek a környéken
☐ 2. falukép, rendezettség, gondozottság	☐ 9. szálláslehetőségek a faluban
☐ 3. kereskedelmi szolgáltatások (bolthálózat)	☐ 10. a helyi vendégfogadók felkészültsége, szálláshelykínálata
☐ 4. a vendéglátás szolgáltatásai (büfé, vendéglő, étterem, cukrászda stb.)	☐ 11. a lakosság vendégszeretete
☐ 5. kulturális intézmények tevékenysége	☐ 12. az önkormányzat elkötelezettsége a turizmus iránt
☐ 6. kulturális és sport rendezvények, programok	
☐ 7. szórakozási lehetőségek	

13. Ön szerint milyen turisztikai látnivalói, vonzerői vannak településének? (Karikázza be a létezőket, majd húzza alá a turisták számára legvonzóbb hármat!)

1. kedvező helyi klíma	14. hagyományos helyi ételek, italok
2. vonzó táj	15. helyi termékek betakarítási ünnepei (szüret stb.)
3. túrázási lehetőség	16. sportversenyek
4. panoráma, falukép	17. köztéri alkotások (szobrok, emléktáblák, emlékművek stb.)
5. különleges természeti érték, védett terület	18. vízi sportok
6. műemlékek, emlékhelyek, régészeti lelőhelyek	19. horgászat
7. koncertek	20. vadászat
8. népi hagyományok	21. lovaglási lehetőség
9. kézművesség	22. kerékpározás
10. múzeum, kiállítás	23. fürdési lehetőségek
11. vallási ünnep(ek)	24. egyéb (lakodalom, búcsú, helyi rendezvény):
12. rendszeresen megrendezett fesztivál, kulturális esemény	
13. nemzetiségi hagyományok	

14. Mi a véleménye a faluba érkező turistákról? (Jelöljön meg egyet az alábbi válaszok közül!)

1. szívesen látom őket, segítek, ha kéri	5. nem tetszik, hogy ide jönnek
2. szívesen beszélgetek velük	6. zavarnak engem a kíváncskodásukkal
3. szeretem, hogy ide jönnek	7. egyéb
4. nem foglalkozom velük	

15. Tervezi-e, hogy bekapcsolódik a vendégfogadásba?

1. Nem (Lépjön előre a 17. kérdéshez)
2. Igen, mint vendégfogadó, szállásadó
3. Igen, mint turizmus programszervező, szolgáltató (kerékpáros és lovas turizmus, rendezvények szervezése stb.)
5. Igen, mint vendéglátással foglalkozó vállalkozó (vendéglős)
6. Igen, mint kiegészítő szolgáltatásokat nyújtó (pl. sporteszköz kölcsönzés)
7. Igen, mint kézműves/ajándéktárgyak készítése, értékesítése

16. A vendégfogadás fejlesztéséhez kitől várna segítséget? (Ítélje meg a felsoroltak fontosságát 1–3-ig terjedő skálán: 1=nem fontos, 2=fontos, 3=nagyon fontos a szerepe!)

Támogató szervezet, intézmény	Fontosságuk	Támogató szervezet, intézmény	Fontosságuk
1. Helyi önkormányzat (községi tanács)		9. „TES” Kárpátaljai Vállalkozásfejlesztési Alap	
2. Helyi szervező		10. Kárpátaljai Kereskedelmi és Iparkamara	
3. Helyi kulturális intézmény		11. Turisztikai Vállalkozások Egyesülete	
4. Kárpátinform Információs-szaktanácsadói és Regionális Fejlesztési Központ		12. Falusi turizmus szervezetei (térégi, megyei, országos)	
5. Tourinfo iroda (Beregszászi Turisztikai Információs Központ és Kiállítóterem)		13. Kárpátaljai Vállalkozásfejlesztési Központ	
6. Kárpátaljai Megyei Állami Közigazgatás Külgazdasági Kapcsolatok, Európai Integrációs és Turisztikai Főosztálya		14. ARR Zakarpattya Regionális Fejlesztési Ügynökség	
7. Utazási irodák		15. Pályázatok (pl. Egán Ede)	
8. Munkanélküli Alap		16. Egyéb:	

17. Milyen házi termékei vannak, amelyekkel Ön megkínálná a faluba érkező vendégeket? (Karikázza be a rendelkezésére állókat és tegyen X-t a rubrikába, ha már értékesíti is az adott terméket!)

1) friss gyümölcs, zöldség	☐	11) gyógynövény	☐
2) fűszernövények	☐	12) virág, virágmag	☐
3) tartósított, szárított gyümölcs	☐	13) házi pálinka, likőr	☐
4) szárított gomba	☐	14) házi bor (lédig)	☐
5) lekvár	☐	15) palackozott bor	☐
6) méz	☐	16) házi kenyér	☐
7) gyümölcszörp, gyümölcslé	☐	17) házi túró, tejföl	☐
8) befőtt (gyümölcs, zöldség)	☐	18) egyéb:	☐
9) hús, húskészítmény	☐	19) nincsenek házi termékei	
10) szárazáru (pl. sonka, szalámi)	☐		

18. Ön vagy családtagjai készítenek-e olyan népművészeti tárgyakat, melyeket értékesítenek a faluba érkező vendégeknek? (Karikázza be, ha készít és tegyen X-t a rubrikába, ha értékesíti is.)

1) rongypokróc (házilag szőtt)	☐	6) nádból készült tárgyak	☐
2) szőttés	☐	7) vesszőből font tárgyak	☐
3) kivarrott abrosz, kendő	☐	8) egyéb:	☐
4) kerámia tárgyak	☐	9) nem készít népművészeti tárgyakat	
5) kukoricacsuhéból készült tárgyak	☐		

19. Milyennek ítéli meg települése közlekedésének és távközlésének állapotát? (1–5-ig értékelve határozza meg: 1=rossznak tartja; 5=nagyon meg van elégedve).

Szolgáltatás	1.Megítélés
1. külső közúti elérhetőség	
2. helyi autóbuszos kapcsolatok	
3. kerékpáros túraútvonalak	
4. településen belüli úthálózat	
5. vonalas telefon ellátottság	
6. mobiltelefon „lefedettség”	
7. kábeltévé-hálózat kiépítése	
8. Internet kiépítettség	
9. a közvilágítás kiépítettsége	
10. egyéb	

20. Ön szerint mit kellene településén fejleszteni? (Értékelje a felsoroltakat 1–3-ig terjedő skálán: 1=nem fontos, 2=fontos, de nem halaszthatatlan, 3=nagyon fontos!)

Fejlesztési lehetőség	1.Jelen-tősége	Fejlesztési lehetőség	1. Jelen-tősége
1. A turizmus támogatása		15. Településszépítés, virágosítás	
2. A mezőgazdaság általános fejlesztése		16. A közlekedési kapcsolatok fejlesztése	
3. A kereskedelem- vendéglátás fejlesztése		17. A közutak rendbetétele	
4. Az oktatás fejlesztése		18. Az egészségügyi ellátás fejlesztése	
5. Vállalkozók támogatása		19. A közbiztonság javítása	
6. Munkahelyteremtés		20. A szórakozási lehetőségek bővítése	
7. A kultúra támogatása		21. A lakáskörülmények javítása	
8. Ipari és más beruházások megszerzése		22. Helyi építészeti értékek védelme	
9. A szociális támogatások bővítése		23. A természeti értékek megóvása	
10. A környezet rendbetétele		24. A helyi sportélet fejlesztése	
11. A közvilágítás fejlesztése		25. A távközlés fejlesztése	
12. Az ivóvízhálózat a) fejlesztése b)kiépítése		26. Kábeltévé-hálózat fejlesztése	
13. A szennyvízhálózat a) fejlesztése b)kiépítése		27. Internet kiépítés fejlesztése	
14. A gázhálózat a) fejlesztése b)kiépítése		28. Egyéb	

Értékes segítségét köszönjük!

4. melléklet: Vendégfogadói kör felmérésére szolgáló kérdőív

Kód:

A felmérés helye (település neve):

Az interjú időpontja: 2019. hó nap.

A kérdező neve:

VENDÉGFOGADÓI KÖR FELMÉRÉSÉRE SZOLGÁLÓ KÉRDŐÍV

A válaszadás önkéntes!

Tisztelt vendégfogadók!

Ezt a felmérést Benkő Réka, a II. Rákóczi Ferenc Kárpátaljai Magyar Főiskola hallgatója szervezi, aki a nyert adatokat Beregdéda településelemzési témájú szakdolgozatának megalapozására használja fel. A válaszadással mindazon túl, hogy pontos képet nyerhetünk a beregdédei falusi turizmussal foglalkozó vendégfogadók köréről és a vendégházak turistafogadásra való felkészültségéről, egyben hozzájárul a tudományos munka elkészítéséhez is. Kérem, válaszaival segítse munkánkat!

1. A válaszadó adatai

a) Neme

1. nő 2. férfi

b) Kora

1. 20-29 év 2. 30-39 év 3. 40-49 év 4. 50-59 év 5. 60 év felett

c) Foglalkozása

Dolgozó (aktív)

1. vállalkozó
2. szellemi alkalmazott
3. fizikai alkalmazott
4. vezető alkalmazott
5. családi gazdaságban dolgozó
6. alkalmi munkás
7. egyéb:

Nem aktív

8. nyugdíjas
9. háziasszony, háztartásbeli
10. gyedben (szülési szabadságon)
11. tanuló, egyetemista
12. jelenleg állás nélkül (munkanélküli)
13. sorkatona
14. egyéb:

d) Iskolai végzettsége

1. általános iskola 4. szakközépiskola
2. szakmunkásképző 5. technikum, koledzs
3. középiskola, gimnázium, liceum 6. főiskola, egyetem

e) Családi állapota

1. nős/férjhezett 4. elvált
2. nőtlen/hajadon 5. özvegy
3. nős/férjhezett külön élő 6. élettársi kapcsolatban él

f) Beszél-e valamilyen idegen nyelvet? (Ha igen sorolja fel és határozza meg nyelvtudása szintjét.)

1. nem (Lépjön a következő kérdésre!)

2. igen, éspedig:

idegen nyelv

- 2/1.
2/2.
2/3.

a) alapfok b) középfok c) felsőfok

-

g) Ön a saját háztartását hová sorolja az egy főre jutó átlagjövedelem alapján? (Karikázza be a megfelelő választ!)

1. jelentősen az átlag alatt 4. valamivel az átlag felett
2. valamivel az átlag alatt 5. jóval az átlag felett
3. átlagos

h) Milyen nemzetiségűnek vallja magát?

2. Hány éve foglalkozik falusi vendéglátással? éve

3. Hol fogadja a vendégeket? (Több válasz is lehetséges!)

1. kulcsos házban
2. a lakóház udvarához tartozó különálló épületben
3. a lakóházhoz tartozó különbejáratú lakrészben
4. a lakóházban, különbejáratú szobákban
5. a lakóházban, egybenyíló szobákban

4. Milyen a vendégház típusa?

1. hagyományos parasztház
2. átépített parasztház
3. kockaház (10x10-es ház)
4. kétszintes lakóház
5. egyedi típusú lakóház
6. egyéb:

5. Milyen a vendégház mérete, kora:

1. építésének (átépítésének) éve:
2. alapterülete: m²
3. helyiségek száma: db.
4. szobák száma: db.
5. vendégszobák száma: db.

6. Önnel együtt hány állandó lakója van a vendégfogadásra is használt háznak? fő

7. Mennyi a vendégfogadásra alkalmas férőhelyek száma?

8/a. Milyen a vendégszobák kapacitásának megoszlása?

1. 1 ágyas szoba: db. m²
2. 2 ágyas szoba: db. m²
3. 3 ágyas szoba: db. m²
4. 4 ágyas szoba: db. m²
5. egyéb: db. m²

8/b. Mennyi a vendégszobák pótágyainak száma összesen? db.

9. Milyen a vendégház komfortfokozata?

1. komfort nélküli
2. félkomfortos
3. komfortos
4. összkomfortos

10. Milyen a vendégház minősítési rendszerben elért fokozata?

1. 1 napraforgós
2. 2 napraforgós
3. 3 napraforgós
4. 4 napraforgós
5. még nincs minősítve

11. Milyen a fürdőszoba és WC használata a vendégházban? (Több válasz lehetséges!)

	Fürdőszoba	WC
1. minden szobához külön	☐	☐
2. külön a vendégek részére közös használatú	☐	☐
3. a vendéglátóval közös használatú	☐	☐
4. kerti zuhanyzó/épületen kívüli WC	☐	☐

12. Milyen a konyha használata a vendégházban?

1. külön a vendégek részére kialakított
2. a vendéglátóval közös használatú
3. egyéb:

13. Milyen a munkaképes családtagok munkaviszonya? (Egy válasz lehetséges!)

1. a háztartásban mindenkinek van munkája
2. mindenkinek van, de bizonytalan (alkalmi munka)
3. nincs mindenkinek
4. jelenleg mindenki állás nélküli
5. egyéb:

14. Van-e a családnak a turizmuson kívüli mellékjövedelem szerzési lehetősége?

1. van, éspedig
2. nincs

15. Miért kezdett el falusi vendéglátással foglalkozni? (Több válasz lehetséges!)

1. jövedelmezőnek látszott
2. rákényszerült/megélhetési lehetőséget nyújtott
3. jó tapasztalatokat hallott róla
4. kiegészítő jövedelmet ad
5. a településen, térségben szervezik, jó lehetősége van rá (pl. nagy ház, kihasználatlan szobák stb.)
6. egyéb.....

16. Milyen kiemelt vonzástényezőre alapozza vállalkozását? (Jelölje meg a 3 legfontosabbat!)

1. természeti környezet	6. vendégszeretet
2. műemlékek és egyéb építmények	7. fesztiválok, rendezvények
3. múzeum(ok)	8. saját szervezésű programok
4. történelmi helyek/hagyatékok	9. szőlővel, borral összefüggő kínálatok
5. kulturális értékek, hagyományok	10. egyéb:

17. Települését alkalmasnak ítéli-e a vendégek fogadására a lakosság oldaláról, szemszögéből?

1. igen
2. nem, miért.....

18. Ön szerint hogyan működik a turizmus a településen? (Határozza meg 1–5-ig terjedő skálán!)

1. nagyon rosszul 2. nem jól 3. közepesen 4. jól 5. kiválóan

19. Településének önkormányzata (községi tanácsa) él-e valamilyen ösztönző lehetőséggel a falusi turizmusba bekapcsolódó emberek számára?

1. igen, a következőkkel:
2. nem

20. Milyen ellátást kínál a vendégeinek a szálláson kívül?

1. csak reggelit
2. félpanzió (reggeli és vacsora)
3. félpanzió + uzsonnacsomag
4. teljes ellátás
5. nincs ellátás (Lépjen a 22. kérdésre!)

21. Milyen ételekkel kínálja vendégeit? (Nevezzen meg néhányat, amelyeket a leggyakrabban készít.)

1.	4.
2.	5.
3.	...6.

22. Milyen házi termékei vannak, amelyekkel megkínálja vendégeit, illetve amelyeket árusít is nekik? (Karikázza be a rendelkezésére állókat és tegyen X-t a rubrikába, ha értékesíti is!)

1) friss gyümölcs, zöldség	☐	11) gyógynövény	☐
2) fűszernövények	☐	12) virág, virágmag	☐
3) tartósított, szárított gyümölcs	☐	13) házi pálinka, likőr	☐
4) szárított gomba	☐	14) házi bor (lédíj)	☐
5) lekvár	☐	15) palackozott bor	☐
6) méz	☐	16) házi kenyér	☐
7) gyümölcszörp, gyümölcslé	☐	17) házi túró, tejföl	☐
8) befőtt (gyümölcs, zöldség)	☐	18) egyéb:	☐
9) hús, húskészítmény	☐	19) nincsenek házi termékei	
10) szárazáru (pl. sonka, szalámi)	☐		

23. Ön vagy családtagjai készítenek-e olyan népművészeti tárgyakat, melyeket értékesítenek vendégeiknek? (Karikázza be, ha készít és tegyen X-t a rubrikába, ha értékesíti is!)

1) rongypokróc (háziilag szőtt)	☐	6) nádból készült tárgyak	☐
2) szóttos	☐	7) vesszőből font tárgyak	☐
3) kivarrott abrosz, kendő	☐	8) egyéb:	☐
4) kerámia tárgyak	☐	9) nem készít népművészeti tárgyakat	
5) kukoricacsuhéból készült tárgyak	☐		

24. Milyen hatókörű programlehetőségeket kínál vendégei részére? (Karikázza be a megfelelő(ke)t és nevezze meg a programo(ka)t, látnivaló(ka)t. Több válasz lehetséges!)

1. telken belül:
2. településen belül:
3. 50 km-es körzetben:
4. 100 km-es és annál nagyobb körzetben:
5. nem kínál nekik programokat

25. Milyen vendéget vár? (Több válasz lehetséges!)

1. pihenő, otthonülő	5. visszatérő
2. pihenő, de a környéket felfedezni vágyó	6. költekező
3. nagy mozgalmasságot kedvelő	7. bármilyen
4. környezetére vigyázót	8. egyéb:

26. Honnan vár vendéget?

1. belföldről	Mely terület(ek)ről?
2. külföldről	Mely ország(ok)ból?

27. Vannak-e belföldi vendégei?

1. igen	Mely terület(ek)ről?
2. nem	

28. Vannak-e külföldi vendégei?

1. igen	Mely ország(ok)ból?
2. nem	

29. Vannak-e visszajáró vendégei?

1. igen, rendszeresen	Mely ország(ok)ból?
2. igen, de csak elvétve	Mely ország(ok)ból?
3. még nem volt visszajáró vendége	

**30. Milyen nemzetiségű turistákat kedvel a legjobban?
Miért?**

31. Mikor, melyik hónap(ok)ban van a legnagyobb forgalma? (Több válasz lehetséges!)

1. Január	4. Április	7. Július	10. Október
2. Február	5. Május	8. Augusztus	11. November
3. Március	6. Június	9. Szeptember	12. December

32. Van-e már önálló szállásadói kiadványa?

1. van	2. folyamatban van	3. nincs

33. Készült-e településéről turisztikai jellegű és a falusi turizmust reklámozó kiadvány?

1. igen	2. folyamatban van	3. nem

44. *Kitől kapott és kitől várna segítséget? (Karikázza be a 3 legfontosabbat és tegyen a rubrikákba 1=ha a megadott szervezettől, intézménytől már kapott segítséget, 2=ha vár segítséget, 3=ha már kapott és még vár segítséget, 0=se nem vár, se nem kapott segítséget!)*

Támogató szervezet, intézmény	Kapott/vár	Támogató szervezet, intézmény	Kapott/vár
1. Helyi önkormányzat (községi tanács)		9. „TES” Kárpátaljai Vállalkozásfejlesztési Alap	
2. Helyi szervező		10. Kárpátaljai Kereskedelmi és Iparkamara	
3. Helyi kulturális intézmény		11. Turisztikai Vállalkozások Egyesülete	
4. Kárpátinform Információs-szaktanácsadói és Regionális Fejlesztési Központ		12. Falusi turizmus szervezetei (térségi, megyei, országos)	
5. Tourinfo iroda (Beregszászi Turisztikai Információs Központ és Kiállítóterem)		13. Kárpátaljai Vállalkozásfejlesztési Központ	
6. Kárpátaljai Megyei Állami Közigazgatás Külgazdasági Kapcsolatok, Európai Integrációs és Turisztikai Főosztálya		14. ARR Zakarpattya Regionális Fejlesztési Ügynökség	
7. Utazási irodák		15. Pályázatok (pl. Egán Ede)	
8. Munkanélküli Alap		16. Egyéb:	

45. *Milyennek ítéli meg települése közlekedésének és távközlésének állapotát? (Értékelje a felsoroltakat 1–5-ig terjedő skálán: 1=rossznak tartja; 5=nagyon meg van elégedve!)*

Szolgáltatás	1.Megítélés
1. Külső közúti elérhetőség	
2. Helyi autóbusszos kapcsolatok	
3. Kerékpáros túraútvonalak	
4. Településen belüli úthálózat	
5. Vonalas telefon ellátottság	
6. Mobiltelefon „lefedettség”	
7. Kábeltévé-hálózat kiépítése	
8. Internet kiépítettség	
9. A közvilágítás kiépítettsége	
10. Egyéb	

46. *Ön szerint mit kellene településén fejleszteni? (Értékelje a felsoroltakat 1–3-ig terjedő skálán: 1=nem fontos, 2=fontos, de nem halaszthatatlan, 3=nagyon fontos!)*

Fejlesztési lehetőség	1.Jelen-tősége	Fejlesztési lehetőség	1. Jelen-tősége
1. A turizmus támogatása		16. Településszépítés, virágosítás	
2. A mezőgazdaság általános fejlesztése		17. A közlekedési kapcsolatok fejlesztése	
3. A kereskedelem- vendéglátás fejlesztése		18. A közutak rendbetétele	
4. Az oktatás fejlesztése		19. Az egészségügyi ellátás fejlesztése	
5. Vállalkozók támogatása		20. A közbiztonság javítása	
6. Munkahelyteremtés		21. A szórakozási lehetőségek bővítése	
7. A kultúra támogatása		22. A lakáskörülmények javítása	
8. Ipari és más beruházások megszerzése		23. Helyi építészeti értékek védelme	
9. A szociális támogatások bővítése		24. A természeti értékek megóvása	
10. A környezet rendbetétele		25. A helyi sportélet fejlesztése	
11. A közvilágítás fejlesztése		26. A távközlés fejlesztése	
12. Az ivóvízhálózat a) fejlesztése b)kiépítése		27. Kábeltévé hálózat fejlesztése	
13. A szennyvízhálózat a) fejlesztése b)kiépítése		28. Internet kiépítés fejlesztése	
14. A gázhálózat a) fejlesztése b)kiépítése		29. Vendégfogadók érdekképviseletének erősítése	
15. A szemétszállítás a) fejlesztése b)kiépítése		30. Egyéb	

Értékes segítségét köszönjük!

5. melléklet: Beregdéda turisztikai keresletét és imázsát vizsgáló kérdőív

Kód: □□□□□

A felmérés helye (település neve):

Az interjú időpontja: 2020. hó nap

Vendégkör felmérésére szolgáló kérdőív

Ezt a felmérést, Benkő Réka, a II. Rákóczi Ferenc Kárpátaljai Magyar Főiskola végzős hallgatója végzi, aki a nyert adatokat falusi turizmus témájú szakdolgozatához használja fel.

A válaszadás önkéntes!

1. Honnan érkezett?

1. Ukrajnából, melyik megyéből, mely településről?
2. Külföldről, melyik országból?

2. Járt már Kárpátalján?

1. igen. Hány alkalommal?
2. nem

3. Mi motiválta az utazásra? (Több válasz lehetséges!)

1. gyógyüdülés	7. pihenés
2. vidéki élet megismerése	8. rokonok, barátok meglátogatása
3. kirándulás	9. helyi (magyar) gasztronómia (ételek és italok)
4. egy ismeretlen táj felfedezése	10. városnézés
5. fesztivál, egyéb rendezvény meglátogatása	11. egyéb:
6. egy ismeretlen nép, kultúra megismerése	

4. Kivel/kikkel érkezett?

1. egyedül	4. csoporttal
2. barátokkal	5. családdal
3. férjjel/feleséggel	6. egyéb:

5. Mivel érkezett?

1. autó	3. autóbusz
2. vonat	4. egyéb:

6. Milyen információforrás alapján döntötte el, hogy Kárpátaljára utazik?

1. internet	3. utazási iroda
2. korábbi tapasztalat	4. rokonok/barátok

7. Ki szervezte utazását?

1. saját maga	3. utazási iroda
2. rokon/barát	4. egyéb:

8. Hány napot tölt összesen Kárpátalján? _____ nap

Ebből hányat Beregdédában: _____ nap

9. Kárpátaljai tartózkodása során milyen szálláshelyet vett igénybe. (Több válasz lehetséges!)

1. falusi vendégház	4. apartman
2. szálloda	5. egyéb:
3. panzió	

10. Honnan értesült Beregdéda falusi szálláslehetőségeiről?

1. helyben	4. korábbi tapasztalat alapján, már járt itt
2. utazási irodától	5. barátoktól hallott róla
3. internetről	6. egyéb:

11. Miért ezt a szállásfajtát választotta? (Több válasz lehetséges! Karikázza be a döntését befolyásoló válaszokat és húzza alá a legfontosabbat.)

1. mert olcsó	6. rokonok/barátok ajánlották
2. közel helyezkedik el a Kaszonyi termálfürdő	7. közel helyezkedik el a Zakarpattya termálfürdő (Beregszász)
3. mert szereti a falusi környezetet	8. közel helyezkedik el a Pacsirta termálfürdő (Beregszász)
4. közel helyezkedik el a Dédai-tó	
5. barátságosak az emberek	

12. Itt tartózkodása során hol étkezik?

1. a vendégházban	3. más településen található étteremben
2. a településen található étteremben	4. önellátó

13. Értékelje Nagybégány adottságait, illetve az Ön által igénybevett szolgáltatásokat! (1=gyenge, 2=közepes, 3=jó, 4=kiváló, x=nem tudja/nem vette igénybe)

1. időjárás	___	10. sportolási lehetőségek	___
2. tájkép	___	11. megközelíthetőség	___
3. környezet tisztasága	___	12. útviszonyok	___
4. természeti értékek	___	13. közbiztonság	___
5. építészeti értékek (pl. templomok)	___	14. vendéglátóhelyek (pl. éttermek stb.) minősége	___
6. népművészeti és népi kultúra értékei	___	15. vendéglátóhelyek (pl. éttermek stb.) árszínvonala	___
7. szórakozási lehetőségek	___	16. szolgáltatások minősége	___
8. vásárlási lehetőségek	___	17. a helyi lakosok segítőkészsége	___
9. elérhető információk	___	18. egyéb:	___

14. Vásárolt-e helyi terméket? 1. igen 2. nem (Ha nem lépjen a 16. kérdésre!)

15. Milyen terméket vásárolt? (Több válasz lehetséges!)

1. rongypokróc (házilag szótt)	8. friss gyümölcs, zöldség
2. szóttos	9. lekvár
3. kivarrott abrosz, kendő	10. méz
4. kerámia tárgyak	11. házi pálinka
5. kukoricacsuhéból készült tárgyak	12. házi bor
6. nádból készült tárgyak	13. házi túró, tejföl
7. vesszőből font tárgyak	14. egyéb:

16. Mely idegenforgalmi látnivalókat nézett/nézi meg Kárpátalján? (Több válasz lehetséges!)

1. Munkács és a Munkácsi vár	8. Aknaszlatina
2. Ungvár és az Ungvári vár	9. Vereckei-hágó
3. Huszt és a Huszti várrom	10. Sípot-vízesés
4. Nevickei várrom	11. Színevéri-tó
5. Beregvár, Schönborn kastély	12. Hoverla
6. Beregszász belvárosa	13. Fekete hegy (Nagyszőlős)
7. Rahó és az Európa-közepe obelisz	14. Tisza forrásvidéke
8. Polena	15. egyéb:

17. Értékelje a falusi turizmus elemeit, a vendégházat? (1=gyenge, 2=közepes, 3=jó, 4=kiváló, x=nem tudja/nem vette igénybe)

1. szálláshelyének minősége	___	10. családias légkör	___
2. szálláshelyének árszínvonala	___	11. parkolási lehetőség	___
3. a vendégszoba nagysága	___	12. az udvar rendezettség	___
4. a szoba felszereltsége	___	13. programlehetőségek a portán	___
5. az ágy minősége	___	14. kerti sütésre, főzésre való lehetőség	___
6. a konyha felszereltsége	___	15. mezőgazdasági termékek kóstolása	___
7. a fürdőszoba felszereltsége	___	16. háziállat simogatás, -gondozás	___
8. a vendégház tisztasága	___	17. a vendéglátó által nyújtott étkezési szolgáltatások	___
9. vendégsteret	___	18. interneten elérhető információk a vendégházról	___

18. Visszatér-e Kárpátaljára? 1. igen 2. nem

19. Visszatér-e a településre? 1. igen 2. nem

20. Visszatér-e vendégfogadóhához? 1. igen 2. nem

21. Fogja-e a falusi turizmus szolgáltatásait ajánlani másoknak (rokonoknak, barátoknak, ismerősöknek)? 1. igen 2. nem

A válaszadó adatai:

Neme: Nő Férfi

Kora: 20-29 év 30-39 év 40-49 év 50-59 év 60 év felett

Iskolai végzettsége: általános iskola középiskola, gimnázium

szakmunkásképző technikum, koledzs főiskola, egyetem

Foglalkozása: diák vállalkozó fizikai alkalmazott

szellemi alkalmazott nyugdíjas munkanélküli

Családi állapota: 1. nős/férjezett 2. nőtlen/hajadon 3. elvált 4. özvegy 5. élettársi kapcsolatban él

Havi jövedelme: átlagon aluli átlagos átlagon felüli

Értékes segítségét köszönjük!

Код: □□□□□

Місце опитування (назва село):

Дата заповнення анкети: 2020. місяць день

Анкети обстеження споживачів

Це опитування виконувала Бенкев Река, аспірант Закарпатського угорського інституту ім. Ференца Ракоці II, яка використовує дані для своєї дипломної роботи з сільського туризму.

Відповідь є добровільною!

1. Звідки Ви приїхали?

1. З якого регіону України, з якого населеного пункту?
2. З-за кордону, з якої країни?

2. Чи бували вже на Закарпатті?

1. так. Скільки разів?
2. ні

3. Мета Вашого візиту? (Можливі кілька відповідей!)

1. лікувальний курорт
2. знайомство з сільським життям
3. екскурсія
4. відкриття невідомого ландшафту
5. фестиваль, відвідування інших подій
6. знайомство з невідомими людьми, культури
7. відпочинок
8. відвідини родичів/друзів
9. місцева (угорська) гастрономія (їжа та напої)
10. екскурсія по місту
11. інше:

4. З ким /кими Ви приїхали?

1. сам
2. з друзями
3. з чоловіком/жінкою
4. з групою
5. з сім'єю
6. інше

5. Як Ви приїхали?

1. автомобіль
2. поїзд
3. автобус
4. інше:

6. Які інформаційні джерела спонукали Вас до поїздки на Закарпаття?

1. інтернет
2. попередній досвід
3. туристичне агентство
4. родичі/друзів

7. Хто організував поїздку?

1. сам
2. друг/родича
3. туристичне агентство
4. інше:

8. Скільки днів збираєтеся перебувати на Закарпатті? _____ днів

За період перебування на Закарпатті скільки днів проведете у с. Дийда: _____ днів

9. Яке розміщення ви використовували під час перебування на Закарпатті? (Можливі кілька відповідей!)

1. гостьовий будинок
2. готель
3. пансіонат
4. апартамент
5. інше:

10. Звідки довідалися про сільських розміщеннях у с. Дийда?

1. тут локально
2. турагенство
3. інтернет
4. попередній досвід
5. друзів
6. інше:

11. Чому ви вибрали цей тип проживання?? (Можливі кілька відповідей! Обведіть відповіді, які впливають на ваше рішення, і підкресліть найважливішу.)

1. дешево
2. недалеко від термальних басейн Косино
3. люблю сільську природу
4. недалеко від озера Дідово
5. люди дружні
6. родичі / друзі рекомендували
7. недалеко від термального басейна Закарпаття
8. недалеко від термального басейна Жайворонок

12. Де б Ви поїли під час вашого перебування?

1. гостьовий будинок
2. в ресторані в селі
3. ресторан в іншому селі
4. сам собі зроблю

13. Оцініть можливості с. Дийда і послуги, які Ви використовуєте! (1=слабке, 2=середне, 3=добре, 4=відмінно, x=не знаю, не скористався)

1. погода	___	10. спортивні можливості	___
2. пейзаж	___	11. доступність	___
3. чистота навколишнього середовища	___	12. дорожні умови	___
4. природні цінності	___	13. громадська безпека	___
5. архітектурні цінності (нр. церкви)	___	14. якість ресторанів	___
6. значення народного мистецтва та народної культури	___	15. рівень цін ресторанів	___
7. параметри розваги	___	16. якість послуг	___
8. параметри покупок	___	17. допомога місцевих мешканців	___
9. доступна інформація	___	18. інше:	___

14. Ви придбали місцевий продукт? 1. так 2. ні (*Перейти до питання 16!*)

15. Який продукт ви купили? (*Можливі кілька відповідей!*)

1. ковдра	8. свіжі фрукти, овочі
2. домотканій	9. джем
3. вишивані рушники, скатерті	10. мед
4. керамічні предмети	11. самогонка
5. предмети з кукурудзяного лущиня	12. домашнє вино
6. виробн з тростини	13. домашній творог, сметана
7. плетені виробн	14. інше:

16. Якi туристичні місця відвідали/відвідаєте на Закарпатті? (*Можливі кілька відповідей!*)

1. Мукачево і Мукачівський замок	9. Солотвино
2. Ужгород і Ужгородський замок	10. Верещький перевал
3. Хуст і Руїни Хустського замку	11. Водоспад Шипіт
4. Руїни Невицького замку	12. Озеро Синевир
5. Замок Шенборнів	13. Говерла
6. Центр міста Берегово	14. Чорна гора (Виноградів)
7. Рахів і географічний центр Європи	15. Край, де починається Тиса
8. Поляна	16. інше:

17. Оцініть елементи сільського туризму, гостьовий будинок? (1=слабке, 2=середне, 3=добре, 4=відмінно, x=не знаю, не скористався)

1. якість житла	___	11. доступна автостоянка	___
2. рівень цін житла	___	12. чистота двору	___
3. розмір гостьової кімнати	___	13. програми	___
4. кімнатне обладнання	___	14. можливості для зовнішнього обсмаження	___
5. якість ліжка	___	15. дегустація сільськогосподарської продукції	___
6. кухонне обладнання	___	16. гладив домашніх тварин	___
7. обладнання ванної кімнати	___	17. послуги харчування, що надаються господарем	___
8. чистота гостьового будинку	___	18. інформація про гостьовий будинок доступна в Інтернеті	___
9. гостинність	___		
10. сімейна атмосфера	___		

18. Ви повернетесь на Закарпаття?

1. так 2. ні

19. Ви повернетесь у село?

1. так 2. ні

20. Ви повернетесь до свого господаря?

1. так 2. ні

21. Чи будете ви пропонувати послуги сільського туризму іншим (родичі, друзі, знайомі)?

1. так 2. ні

Дані респондента:

Стать: Жіноча Чоловіча

Вік: 20-29 років 30-39 років 40-49 років 50-59 років Понад 60 років

Освіта: загальноосвітня школа середня школа, гімназія

професійна школа технікум, коледж інститут, університет

Місце роботи: студент підприємець робітник фізичної праці

інтелектуал пенсіонер безробітний

Сімейний стан: 1. заміжня/одружений 2. не одружений / не заміжня 3. розведена(ий)

4. вдова/вдівець 5. у громадянському шлюбі

Місячний дохід: нижче середнього середній вище середнього

Дякуємо за вашу цінну допомогу!

6. melléklet: Interjúkérdések

1. Milyen volt az idei nyár? Fogadott vendégeket?
2. Hogyan hatott a vírushelyzet és a szigorítások az ön vendégfogadására?
3. Hogyan szállásolta el a vendégeket? Volt e különbség a mostani és az az előtti évek között?
4. Tett-e bármilyen óvintézkedést a turisták fogadásakor és ott tartózkodásuk ideje alatt?
5. Mit vár a jövőtől?

ÁBRÁK ÉS TÁBLÁZATOK JEGYZÉKE

1. ábra: Beregdéda közigazgatási térképe
2. ábra. A konyha használata a vendégházakban
3. ábra. A mellékhelyiségek használata a vendégházakban
4. ábra. A vendéglátók és lakosság által a vendégek számára kínált és árusított házi termékek
5. ábra: A vendégek által vásárolt népszerű termékek
6. ábra: A vendégfogadók támogatásokból kapott forrásainak felhasználása
7. ábra: A faluba érkező vendégek által végzett tevékenységek a megye területén
8. ábra: A lakosság viszonyulása a faluban megforduló vendégekhez
9. ábra: A vendégek Kárpátalján és Beregdédán töltött ideje
10. ábra A vendégek által meglátogatott kárpátaljai vonzerők
11. ábra: A szállásadók szállásaikra vonatkozó reklámozási platformjai
12. ábra: A vendégek véleménye a szállásadás körülményeiről
13. ábra: A vendégek véleménye a portán található programlehetőségekről
14. ábra: Beregdéda természeti környezetének jellemzői
15. ábra: Beregdéda természeti és kulturális értékei a lakosság véleménye alapján
16. ábra. A település közlekedésének és távközlésének állapota
1. táblázat. A lakosság, vendégfogadók és vendégek adatai

РЕЗЮМЕ

В першій частині роботи охарактеризували поняття сільського зеленого туризму на основі наукової літератури, яку використовують західні країни. Також на їх основі визначили елементи пропозиції, які переважно фокусуються навколо сільського стилю життя, народних мотивів в селі та близькості природи. Встановили, що сільський туризм позитивно впливає на розвиток населеного пункту, слугує, як додатковий дохід, а також покращує умови життя населення, яке цим займається. Для обробки даної системи понять нам допомагали різні дисертації, статті, книги та наукові журнали (Сабо 2009; Шуйок 2000; Паланча 2005; Кіш 2001; Ковач 2000 та 2003; Наскани 1996; Антал 1994; Чізмадія 1992 та 2000; Єнкеї 1996; Кабаї 2001), також деякі офіційні сайти (Організація Праці Економічного Розвитку, та Спільнота Сільського Туризму).

Корені сільського туризму на Закарпатті сягають до Угорського Королівства, коли найбільшу перевагу надали житловим приміщенням та баням. Внаслідок рецесії, після світових воєн сільський туризм розпочав своє відродження тільки за часів незалежної України, після відкриття кордонів, коли люди почали відвідати своїх родичів в пошуках «власних коренів» – даючи таким чином основу сільській гостинності на Берегівщині, яка існує і до сьогоднішнього дня.

Для оцінки сільського зеленого туризму с. Дийда, Берегівського району ми використовували три анкети. Перші два опитування – на основі відповідей місцевого населення та власників приватних садиб, аналізували даний населений пункт, ставлення місцевих людей до сільського зеленого туризму, також детально досліджували яким чином відбувається тут туризм.

Місцеві жителі (N=61) в більшості задоволені умовами проживання, які забезпечуються в даному населеному пункті 71%. 2/3 населення (66,7%) визначає свій дохід, як звичайний, але 19,4 % місцевих людей вважає його нижче середнього. Незважаючи на це, переважна частина даних осіб (84%) не бажає приймати участь в якій-небудь туристичній діяльності. Однак, населення не проти туризму, який відбувається в селі, навпаки, проявляють щирість і гостинність щодо туристів, які сюди приїжджають (56%).

Більшість господарів (N=22), приймають гостей у власному будинку, де частина відокремлена і повністю обладнана для гостей (95%). Більше, як половина досліджених садиб (68,1%) пройшли сертифікацію за «соняшниковою» системою. Господарі з любов'ю пропонують і продають домашні продукти, власноруч приготовлені сувеніри

туристам. Крім цього пропонують різні розваги на подвір'ї також в радіусі 50 км від населеного пункту (55%), і даліше від села (55%). Тільки частина господарів забезпечує харчування для гостей (73%). В такому випадку на столі можна знайти характерні страви як угорської так і української кухні.

На основі відповідей, які ми отримали від місцевого населення та власників садиб сільського зеленого туризму, встановили, що село має середній рівень економічного розвитку. В населеному пункті зустрічаємо розвинену інфраструктуру (інтернет, мобільний зв'язок, автобусне сполучення, освітлення вулиць), та обслуговування (садиби, магазини, інше персональне обслуговування). Незважаючи на це, знаходимо ще такі чинники, які необхідні для подальшого розвитку та для розвитку туризму в цілому (аптека, стоматологічний кабінет, ремонт доріг, будівництво каналізаційної системи та велосипедних доріг).

На основі отриманих результатів, можемо сказати, що дане село забезпечує відповідні умови для сільського зеленого туризму. У населеному пункті в достатній кількості знаходимо торгівельні (магазини), ресторани (іцерія, три ресторани, бістро, магазин морозива і пива навколо озера) заклади, а також заклади дозвілля (міні аквапарк Хорус, нічний клуб K2, картинг-трек). В населеному пункті є багато громадян садиби яких не сертифіковані, але займаються сільським зеленим туризмом, а також навколо озера є багато готелів (Villa Lamperti, котедж- Сільвія), апартменти, будинки, яких можна орендувати.

Сільські туристичні садиби в с. Дийда в основному приймають угорських та українських гостей. Відповідно до кола гостей (N= 35) помітили відмінності між угорськими та українськими туристами у звичаях подорожування. Для вітчизняних туристів найбільш привабливим є озеро, та розваги в сусідніх селах (термальні води Косино), а угорських туристів приваблює одномовне середовище, але все одно незнайоме населення, культура цього народу, відвідування знатних місць угорської історії та культури, і походи у Карпатах. Вітчизняні туристи частіше приїжджають літом, а закордонні осінню і весною. Більшість гостей їдуть з друзями, або з групами (30-35%), приїжджають на машині (43%), або автобусом (51%). Автобусом переважно їдуть закордонні туристи (94%), а вітчизняні, на машині (80%). Гості в більшості випадків оцінили садиб, як добре і відмінно. Тільки невелика частина садиб пропонує своїм гостям готувати на природі.(26%), погляджування домашніх тварин (20%), дегустація домашніх продуктів (14%), можливість вибрати дозвілля на рецепції (14%). Гості також високо оцінили гостинність місцевих жителів (74%). 97% опитаних хотіли би повернутися в

населений пункт (100 % угорців і 93% українців), також 91 % із них повернулися б до своїх господарів (100% угорців і 80% українців). Також можемо вважати позитивним результатом, що більшість (97%) туристів, щиро рекомендують сільський зелений туризм с. Дийда своїм друзям та знайомим.

Роботу доповнили одним інтерв'ю-дослідженням щоб аналізувати вплив епідеміологічних обмежень, які були застосовані проти Covid-19 на туризм. В результаті цього дослідження, виявили, що незважаючи на те, що відвідуваність впав у населеному пункті, тому що закордонні туристи скасували своє бронювання, господарі все одно мали певну кількість відвідувачів літом 2020 р. Відвідувачі були виключно з України, і господарі також більшою довірою приймали гостей, які неодноразово відпочивали вже тут, тому що бояться від зараження, таким чином більшу увагу звертають на профілактичні заходи.

NYILATKOZAT

Alulírott Benkő Réka, turizmus szakos hallgató kijelentem, hogy szakdolgozatomat a II. Rákóczi Ferenc Kárpátaljai Magyar Főiskola Földtudományi és Turizmus Tanszékén készítettem turizmus diploma megszerzése céljából.

Kijelentem, hogy szakdolgozatomat más szakon korábban nem védtem meg, saját munkám eredménye és csak hivatkozott forrásokat használtam fel.

Tudomásul veszem, hogy szakdolgozatomat a II. Rákóczi Ferenc Kárpátaljai Magyar Főiskola könyvtárban a kölcsönözhető könyvek között helyezik el.

KÖSZÖNETNYILVÁNÍTÁS

Ezúton szeretnék köszönetet mondani témavezetőmnek, dr. Sass Enikőnek. Köszönöm, hogy segítségemre volt, bármilyen problémával fordultam is hozzá. Hálás vagyok értékes és állandó tanácsaiért. Köszönöm építő jellegű kritikáit, amelyek hasznosnak bizonyultak a szakdolgozat megírásakor.

Ім'я користувача:
Моца Андрій Андрійович

ID перевірки:
1007779378

Дата перевірки:
08.05.2021 00:01:13 EEST

Тип перевірки:
Doc vs Internet

Дата звіту:
08.05.2021 00:24:09 EEST

ID користувача:
100006701

Назва документа: Бенкев Река Адріен Іштванівна_ТУРИЗМ

Кількість сторінок: 100 Кількість слів: 19650 Кількість символів: 162271 Розмір файлу: 7.88 MB ID файлу: 1007833358

5.32% Схожість

Найбільша схожість: 3.57% з Інтернет-джерелом (<https://pea.lib.pte.hu/bitstream/handle/pea/23613/sass-eniko-phd-201..>)

5.32% Джерела з Інтернету

261

Сторінка 102

Пошук збігів з Бібліотекою не проводився

0% Цитат

Вилучення цитат вимкнене

Вилучення списку бібліографічних посилань вимкнене

0% Вилучень

Немає вилучених джерел

Модифікації

Виявлено модифікації тексту. Детальна інформація доступна в онлайн-звіті.

Замінені символи

10